Knud Hjortø

Støv og Stjærner

Knud Hjortø

STØV OG STJÆRNER

I.

Op ad en støvgrå bakke kravler et menneske med seje, langsomme bevægelser, hans ryg står paralelt med bakkens hældning. Da han kommer helt op, synes han, bagfra set, at sidde og sprælle på en lodret pind, men nu drejer han, det er en siklist. Han går som et pust ned ad bakken, vejen står skrå og stiv foran som et bræt, og nede, hvor den forsvinder for øjet, står solen og venter på ham; han kan bare køre lige ind, den er halvt nede, står dær som en gloende buehvælving. Manden er betaget af synet, han suser stift af sted som en keglekugle, myggene hagler mod hans ansigt, de små hunde langs vejen kommer meget for sent. Men nu er solen sunket; han løfter hodet og ser sig om, farten sagtnes. Foran ham bugter sig landevejen som en snog, der flygter; den blir borte ved landsbyen, men langt fremme, oppe på møllebakken, under en vinkel på fem og fyrretyve grader, toner en stump vej frem og ser fristende ud.

Dær vil jeg op!

Han ruller stille igennem landsbyen — hvad den nu hedder. De har renset gadekær; en krans mørkeviolet mudder ligger rundt om og står godt til det gule, en rivende stank snærter hans næsebor, men straks efter kommer lugten af stegt flæsk med løg.

Flæsk, hm. Manden blir tvivlrådig, hans forhjul slår volter, de små børn tar fingrene ud af mundene og flytter sig, idet de ældre griber efter de yngres ærmer. Alting er uhyre fredeligt. Støvet ligger fløjelsblødt og tykt ved siden af vejen — tanken om støv under fodsålen, op mellem tæerne, stemmer ham idyllisk. To børn har hvert en stor bunke, de leger med; deres ansigter er næsten ikke til at se, da de har samme farve som den blegede muld, men håret er hvidt. Landevejsstøv, der render mellem fingrene som vand, er en velbehag at gribe i, at lægge sine bare ben i, og hvad der ellers er nøgent.

Mennesket glemmer igen, at han er sulten. Her er så megen fred at se. Løvetandens dunhoder står som glødelamper mod aftenrøden, ude i kæret trækker frøerne deres vækkeure op, en sort grævlingekøter viser sin hvidgule bag inde på bygmarkens grønne dun, folk snakker sammen med bagdelen op mod en stolpe, en dreng prøver at bide nok et stykke af en endeskorpe, han skruer tænderne sammen, vrider nedad og opad, til sidst knækker den, og han planter næsen midt i fedtet; ud af et gammelt hus, hvis dør hænger skævt, kommer rokkende en gammel kone, indhyllet som en mumie, gul og fed som en ædderkop — hver pedalomdrejning bringer

noget nyt, han kan dårlig overkomme det.

Ved landsbyens post springer han af, retter benene og drikker vand og smiler, idet han tænker ved sig selv: Så fik jeg da viklet den halve snes mil om mine sikkelhjul.

Uden for byen, ved en bivej, finder han en gammel halmstak, hvor han spiser sin mad. Derefter laver han et hul i halmen og sover ind med en arm om siklens styr.

Mens han ligger dær med øret op til jordens hjærte, hører han, hvordan det skriger i det nederste bælte, hvor menneskene bor:

Riv alle trådene ud! Vi er ikke dukker, vi vil ikke trækkes på snore og udføre de bevægelser, som andre har udtænkt. Store fugle er vi! Med livets blæst susende gennem vore vingefjær driver vi af sted, med vinden, når vi synes; imod alle storme, når det falder os ind. Vi følger med og går imod, ingen love kender os og holder os fast. Vi går ikke med i livets almindelige tog. Vi er ikke skinnevogne langs ad lige og langsomt krummede baner; den lige linje er skadelig; der skal ret mange steder være skønne og lystelige kruseduller på vor livsbane. Langs ad den lige vej dør fantasien.

Lad vore skibe drive af sted med mange sejl og uden ror, over ungdommens hoppende sø, hvor vinden kommer uberegnelig fra alle sider! Alting vugger; mange gribes af svimlen, der kommer op af det våde hul; vi ser ikke efter dem. Vi ænser ikke de forhåbninger, der falder i vandet; endnu mindre tænker vi på den flade, gule strandbred forude; dær skal vi forlise, men der er længe til. Det hele skal løbe ud i sandet, meget skal knuses i brændingen, før vi kommer i land, men til den tid kan vi tåle det; for så er der magsvær i sindet, blodets dønning har lagt sig. Så bygger vi med kolde, rynkede hænder vor lavloftede hytte nær ved kysten, hvor vi ser ud over det hav, som bortvaskede så mange af de forhåbninger, vi havde lastet vort skib med, ti overlastede sejlede vi ud, fulde til vandgangen af anelser og begæringer, og hvad kastede vi ikke over bord allerede i den første storm!

Vor sandskurede, stormrevne skude skal stå på grund uden for vor hytte; den har en gang været lastet med det meste af alverden.

— Mennesket kravlede ud fra halmstakken og stillede sig ret op mod himlen. Idet han fik hodet løftet, hørte han ikke længere den tusindfoldige attrå, der kogte op fra den underste region.

Over ham stod stjærnerne som ubegribelige orakler; een kan gå hen og tyde dem, en anden kan erklære det for løgn; derpå kommer det ikke an; hvad man har læst, beholder man.

Han så ned mod jorden, som for lidt siden gjorde ham urolig. Stjærnerne er skinnende, blottede grave, lysende sarkofager, der står tomme. En lykkelig sjæl kan nå derop og lægge sig til hvile i en af dem.

Det var nat og stille, da han siklede videre. Den vind, han selv frembragte, brummede godmodigt i hans øren og suste om hans kinder med en mild friskhed, der mindede om rinskvinens smag. Hver gang han

foer gennem en landsby eller forbi en stor have, blev det helt stille, han indhylledes i en sød varme, men friskheden ventede på den anden side. Månen stod over vejen og flyttede sig fra trætop til trætop. De stævnede popler så ud, som om de steg op af grøften, og de kom svævende hen imod ham med en rytmeløs gang, som spøgelser. Første gang han så en poppels forvredne gengangerkrop med det uhyggeligt langbørstede hoved komme anstigende, blev han uvilkårlig bange, sveden prikkede ham langs ned ad næsen, men han besindede sig straks og blev klar over, at det var første gang, han så det syn. Inde fra den sorte græsmark hørtes nu og da en fredelig skærelyd fra en drøvtyggende ko.

Idet han således sad på en maskine, der adlød ethvert tryk sikrere end den ædleste araber, fik han en bred og grundig fornæmmelse af tilværelsens simpelhed. Han trak været og fløj af sted. Mere var ikke fornødent.

De primitive folkeslag har ret, der satte sjælen lig med åndedrættet. Det er lige så sandt, som at han næsten glemte at trække været, da han søgte efter sjæl i bøgerne. Han tænkte med uvilje på sine bøger, men snart tænkte han på slet ingenting, han var i ekstase, mens han vandt den ene mil efter den anden ud af sin lydige maskine. Han følte sit sjæleliv strakt ud i en ret linje. Nu da han kørte her, hvor han aldrig havde været før, havde han en mægtig, hemmelighedsfuld fornæmmelse af at drage ind i noget gammelkendt. Han sugede sjæl til sig fra de sorte marker og de lune trætoppe. De gav mere end bøgerne.

Han lænede sig forover og trådte til. Nu gik det studium i sønder, og hvad mon der er på den anden side af den bakke? Luften rejste sig imod ham, et hårdt insekt knaldede mod hans tænder og mindede ham om at lukke munden.

Der er øjeblikke, da et menneske kan synes, at han er hele verdens centrum, at han er faldet lige ned i midten af verden. Han står op fra sin søvn og går ud, fri for sorger og uden problemer. Han kommer ud i det fri med en sjæl, der er tom og følsom som en fotografisk plade, og indtrykkene strømmer ind på ham fra alle sider. Øjne og øren tar kun den mindre part, han har sanser over hele kroppen. Foran sig tar han verden ind med øjnene, men vældigt føler han tilværelsen bag sig; det risler ned ad hans ryg, og hans flanker sitrer som elektriske sugere. Han har den sjældne følelse, at verden virkelig er på alle sider af ham, den omgiver ham rundt om, men han kan ave den; der er ikke en smule for meget, han får det altsammen og kan bære det. Han er midt i verden, den graviterer om ham og kan ikke knuse ham. Kraft stråler til ham og fra ham, det hele er i orden; han *har* verden; den er ordnet ligeligt rundt om ham.

Mennesket glemte siklen, som han ikke længere så; det var en slags flugt; jorden skred så villigt under ham, den bandt ikke og stødte ikke imod som sædvanligt; den var begyndt at blive immateriel; ved et kraftigt afstød måtte han være i stand til at forlade den helt og holdent. Ned ad bakkerne

— det var luft. En sten i vejen kaldte ham lejlighedsvis tilbage til jorden.

Hans sind, der idelig piskedes af indtryk, blev varmt og løftet. Så er det svært at gå roligt på jorden, men sikle, det kan gå an.

Det blev morgen. Solrøden havde forlængst været omme i nord, nu vandrede den øst på og var i tiltagende. Det lysnede, markerne var atter grønne, det hele fik et koldt, fornuftigt udseende. Mennesket på siklen så sig forundret om og var nær ved at gå i stå. Han var både træt og sulten, men det varede noget endnu, inden folk var oppe. Han satte sig på en grøftekant og følte sig hjemsøgt af en ubehagelig nøgternhed, mens solen stod op.

Men en times tid senere fandt han i en landsby en høker, der solgte ham skinke, surbrød, radiser og salt, og med en stor pakke på styret siklede han videre ned til en lille sø for at ta et bad før frokosten.

Det halve af trætheden faldt af ham tillige med klæderne, han løb omkring som et nyt menneske, vinden viftede ham køligt om skulderbladene. Flade bølger gled stift foran ham, han så solbilledet hoppe i dem med et pludseligt sæt, mens han vadede ud, hans ben blev grønlige under vandet, og så kastede han sig bagover. Der var en tynd hinde af varmt vand ovenpå, og det isnede op under ryggen, hver gang han tog et kraftigt tag. Han flød så stille som muligt og mindedes den tid, da han første gang lå på ryggen og så op i himlen, det var en svimmel fornæmmelse, himlen kom nærmere ned til ham — ja, det var den dag, han først havde begyndt at erobre rummet. Kort derefter var det, han lærte at stå på hodet, hvorved hans verdensanskuelse også havde fået en tilvækst, han var ikke klar over, hvilken, men siden han huskede det indtryk så godt, måtte det ha haft betydning for hans udvikling; vist var det, at den samme verden blev en anden, når man så den stående på hodet.

Nu lå han her og flød et sted på Sjælland i en lille sø, hvis navn og beliggenhed han ikke anede, og i sin store glæde sparkede han en masse koldt vand op under sig. Det rev i hans venstre næsebor, han rejste sig og vadede i land. Store, spraglede fluer satte sig på hans ryg og drak vand af ham.

Kirkeklokkerne begyndte at ringe, mens han spiste sin frokost. Derovre et sted var der altså et menneske; lyden dannede en bro imellem dem, ellers var han afskåret fra al menneskelig forbindelse. Ringeren begyndte arbejdet med jævnt sind, men det holdt sig ikke; han blev hidsig, og han sløjede af, han blev træt, han spyttede i næverne og samlede friske kræfter, han faldt i tanker og ringede decrescendo, og han huskede sin pligt og la kræfterne i. Dær stod han gemt, troede han, og så sad der langt borte et menneske og kontrollerede hans inderste stemninger. Til sidst sluttede han af med et ordenligt drag, der lød ganske uærbødigt og kunde oversættes som: Har du så fået nok?

Så blev det igen stille om mennesket nede ved søen, der var ingen forbindelse med omverdenen, undtagen at en vædder lejlighedsvis

brægede tykt og slimet gennem en gammel bronkitis. Også den tav stille engang, ingen flere begærede ordet, mennesket spiste sine sidste radiser og faldt i søvn.

Det var hen på eftermiddagen, da han kørte videre. Solen brændte stille, varmen lå om ham som en kappe. Bakkerne væltede sig bort under ham som uhyre tønder; han smed sig ned gennem hulningerne, bivejene svingede forbi ham som lange grå penduler; mellem stunder, ved et gammelt hus, eksploderede en lille lænkehund ud af sit hul, valsede rundt, slog knuder på sin børstede krop, og så var den langt væk. Jorden måtte i sandhed være rund, den rejste sig foran og dukkede sig bagved.

— Landsbyer stiger op, først viser en husgavl sit ansigt med taget ned i panden, som om den har kyse på, så kommer byen, og dær ender landevejen op mod et havegærde med en klynge sirenbuske, det ser ud, som om han ikke kan komme længere. Men han sætter al kraft på, og det hjælper, sirenbuskene hummer sig til siden, landevejen skubber sig og lægger sig til rette, som om den var levende, og se: nu gav den et spjæt; der gik hul på udsigten, en lang bane ligger udstrakt foran ham.

Det gør et symbolsk indtryk på ham; sådan åbnede tilværelsen sig pludseligt for ham, da han troede, at han var kommet til en grænse; noget gled til side, ny udsigt viste sig.

Alle bekymringer sparker han bagud med sine pedaler; de ligger i støvet og kan ikke vinde med. Måske, hvis han punkterer, så vil de rejse sig og komme over ham, men det foreligger ikke. På den tid, da himlen er blå, marken grøn og vejen gul, behøver han fra nu af kun sine to gummisirkler; oven på dem ryger han sønden om alle ærgrelser og stridhårede køtere og alt det onde, som gud fri os fra.

Videre altså.

Langs vejen står køerne og ryster fluerne af deres sider, engang imellem slænger de hodet bagud og lar tungen følge med, så det hele kan række længere, og halen pisker bagfra, det kan omtrent nå sammen. Fluerne må være slemme nu; alle køerne har et blankt, slimet sted på begge sider oppe ved ryggen.

Nok en kirke toner frem, som et firkantet stykke skolekridt stiger den ret op af det grønne, og et stykke kirkemur skinner hvidt som skjortestriben på en høstkarls ryg, mellem vesten og bukserne.

Jorden runder sig trindt om ham, til venstre marsjerer en bakke frem, ujævn og hakket, en vorte midt på jordens mave. Han går i stå i anledning af dens underlige form, og siden han nu er nede, bestemmer han sig til at gå op på den.

Landet ligger broget og mangfoldigt omkring ham. Dær krummer sig et stykke mørkegrønt havre ned mod engen, med blade så brede som tagrørets; længere nede blir den gul og tynd, mosejorden stikker sine rustbrune knolde op imellem. Der er en vandgrøft, så tilgroet med kraftig dueurt, at den ser ud som et dige, og der er et vænge med kalve. Se,

hvordan en tyrekalv pludselig kan få et anfald! Den sætter tværs over vænget med hals, ryg og hale ud i en ret linje, så stanser den ved indhegningen, løfter sit stupid-forslagne ansigt mod solen, slikker sig tværs over mulen, først op i det ene næsebor, så op i det andet, ryster på hodet og forstår øjensynlig slet ikke, hvad der går af den.

Tuer af stridt græs stikker deres koste op mellem røde, stive vandflader, hjærtegræsset glimter silkeagtigt i solskinnet. På den anden side af mosen ligger to gamle huse med brudte ryglinjer og vinduer og lemme anbragte på bedste beskub. Husene er ikke lige invalide over det hele, de strammer sig op i den ende, hvor den pæne dør er, men bægge er de lamme i bagkroppen. Et nødtørftshus læner sig dånefærdigt over mod en skæv brændestak; det ser nok ud til, at de skal nå hinanden en gang.

Mennesket vender sig og går over til den anden side. Fårene nedenfor ser op med sænkede hoder, græsdusken står stille mellem deres kæber.

Firkantede og trekantede marker passer ind i hverandre, intet blir til overs; grøfterne knibes sammen, og der spares på vejenes bredde. En sandgrav, der er prikket af svalehuller, ligger midt i og er noget for sig; oven over den ser man en hulvej, der som en gul rem snærer sig ind i bakkens runde mave.

Her har jeg aldrig været før, tænker mennesket, og tanken gør et stærkt indtryk på ham, som om der var noget genialt ved den.

Her er ikke den gade, der har set mig komme uvillig hjem til mine studier; her er ikke den grøftekant, hvor jeg har siddet og været bange for at la min sjæl råde for alting; her er ikke den vej, der så mig vende om, ydmyg og uværdig.

Her er rent og nyt, her er til at begynde forfra.

Han satte sig ned og lukkede øjnene.

Milliarder af meteorer rykker solen daglig ud af deres baner og tvinger dem til at styrte ind på sig, hvor de selv blir dele af solen. Mig har solen rykket ud af min bane, også min sjæl skal blive en del af solen.

Da han gik ned, kom han til at tænke på en drukken digter, der engang sad på en høj. Han tog det ikke som et varsel, men lo, idet han rejste siklen op.

— — Nu kommer *jeg*, og udviklingens kurve skal et sted slå et særlig bugt, der skyldes mig.

II.

Forfatteren hr. Kasbjerg var i fuldt arbejde med sin nye bog, han bøjede sit spidse, blanke hoved over papiret, og små, sirlige orme vrimlede ud af hans pen; det var flere timer siden, han havde set ud af vinduet, ti han var nu for attende gang i sit liv kommet til det sted i et værk, hvor, i følge hans teori, livets kræfter skal samle sig ligesom i et brændpunkt, og da må en samvittighedsfuld forfatter være blind og døv, han må ikke kunne la sig forstyrre af indtryk ude fra. Hr. Kasbjerg fyldte sine ark med meget åbne linjer, læste igennem, stregede ud, lavede inde i teksten små og store cirkler med bemærkninger i, dryssede spørgsmålstegn ned langs margen — det vilde ikke rigtig gå.

Sommeren bragte ham intet nyt, ikke engang tab af ligevægt. Mens cellerne uden for svedte og arbejdede, hentede og afleverede kraft, foregik der kun lidet i hans hjærneceller. Solen gjorde ham ikke noget: der lå en blækskorpe over hans sjæl, som solen ikke kunde trænge igennem.

Han arbejdede, han koncentrerede sig. Med rette rostes han for den kunstneriske omhu, der prægede hans bøger, han blev ikke træt af at lave om, han stred sig tappert gennem de mange døde stunder. Men det blev ikke i dag, at han kom igennem; menneskene vilde ikke lykkes for ham, de snakkede så langt og træt, de talte med hverandre om, hvordan intet vilde lykkes for dem — — ja det, de egenlig talte om, var deres forfatters bitre lede ved sin egen ævneløshed, men han var slet ikke klar over denne uhyggelige kendsgærning.

Når en kunstner er så vidt færdig med sin udvikling, at alle omslag og væsenlige ændringer er utænkelige, så lider han i sine stille arbejdstimer jævnlig af en regelmæssig susen, der betyder, at han har bunden rotasjon; hans ideer har deres faste omdrejninger, alt kommer igen, det uforudsete er udelukket, han er fuldt udviklet, fuldkommen og færdig. Der er ikke mere noget nyt under solen.

Uden for Kasbjergs vinduer sad en stær, der lige var kommet hjem til sin kasse på gavlen af villaen. Efter at den havde fodret ungerne, gav den en forestilling for sin egen fornøjelse. Den baskede med vingerne og trippede nervøst omkring, mens erindringsbilleder fra dens dags oplevelser strømmede i et broget tonemylr ud af dens næb. Den huskede vibens forpinte skrig og rovfuglenes skarpe stemmer, den gengav bogfinkens triller, den smældede hårde stenlyde af sig, som den havde hørt langs vejkanten, og den eftergjorde amboltens metalsang. Mellem det altsammen indførte den sine personlige stemninger, den forfattede den ene skildring efter den anden og fløjtede på sin egen vis, blandede objektivt med subjektivt — som en rigtig forfatter — og stansede ikke et øjeblik for at tænke sig om.

Men Kasbjerg hørte ikke, hvad den talentfulde lille kunstner

improviserede. Han sad og skrev med tom sjæl og stive øjne.

Månen stod op, rød og tung, som et forsviret baronhoved, der med møje løfter sin røde globus op over sengens hvide horisont. Den blev gulere, mens den steg, og kom snart til at skinne på Kasbjergs skaldethed, der begyndte bredt og endte i en spids, ligesom Sydamerika.

Han havde en tom fornæmmelse om mellemgulvet, ligesom det kunde være sult. Måske trængte han til aftensmad. Han så på uret, dette var dagens tiende arbejdstime — den lyse tid gir kræfter. Men da han rejste sig op, fik han et anfald af svimmelhed, så han nær var faldet ind over bordet. Han rynkede panden og gik lidt omkring i det store arbejdsværelse. Det var ikke noget, men han kendte det ellers nok: når man efter timers ihærdigt arbejde løfter et udpresset hoved i været, er det, som om den øverste halvdel af ens legeme pludselig blir immaterielt.

Han så ud ad vinduet. Måske var det bedst at rejse ud i landet, til en eller anden provinsby. Ja; i morgen skulde der stå i bladet, hvor han var anmælder: Den bekendte forfatter, hr. Kasbjerg rejser i dag til provinsen for at gøre studier til sin næste bog.

Disse studierejser morede ham for resten ikke. Naturligvis havde han skitsebog med, og han anholdt også nogle fakta: græsset er grønt, køerne røde, støvet gulgråt, men det er endnu ikke litteratur. Og hvad var der ellers at opdage? Det danske land er uden karakter som dets beboere; vi er fortræffelige mennesker, men vi er ikke interessante. Han skrev rejsebreve til sit blad, hvori han mildt og modent ironiserede over landets og folkets mangel på ejendommelighed. Han kunde ikke se andet, han havde lavet for meget litteratur. Blæk blinder.

Han samlede sine ark og gjorde et overslag over udbyttet. Nej, det havde været en dårlig dag, omtrent 66 p.c. udstregninger. Forandring af sted var nødvendig.

Han tog sin hat og trykkede den ned over Sydamerika. Dog ragede Kap Horn frem forneden.

III.

Ivar Holt boede i den bedre ende af Saksogade. Da han i sin tid kom til København med ny studenterhue og gammel, sort håndkuffert, drev han ud ad Vesterbro for at se efter et værelse. Han blev opmærksom på gaderne med de berømte navne, der går ud fra Vesterbrogade, tætte og snavsede som tænderne i en redekam. Et stykke nede i Saksogade stansede han foran et kældervindue, hvor der stod skrevet på et stykke pap: Varm toddy 5 øre. — Det må være et sted, hvor jeg har råd til at bo, tænkte han og gik hen til det næste kældervindu for at se, hvad det gjorde indtryk af. En petroleumslampe med tragtformet blikskærm hang under loftet; i vinduet lå fire magre sild på en tallerken (fineste norske flommesild), to klipfisk på et bræt, en papirspose med ildtændere, en med koks, en æske støvlebeskyttere, en halv kasse grifler, fem dåser skosmørelse. Han behøvede ikke at gå hen til et tredje vindu; inden for disken stod en kone og svøbte det øverste af en petroleumsflaske ind i et lille stykke af et toøresblad — gaden var god nok. Papstykker med "Værelse til leje" smilede ned til ham mange steder fra, fem minutter efter var han lejer af et, ikke for nær ved kælderen, og kunde nu, lettet for håndkufferten, gå hvorhen han vilde, og more sig gratis, hvor han kunde komme til.

Humøret holdt sig nogenlunde, mens han var på Vesterbro, men det faldt betydeligt, da han nåede ind i Frederiksberggades lune atmosfære. Han betragtede butikkerne og navnlig de spaserendes ansigter, de imponerede ham, han måtte tænke på, hvad han havde halvdrømt mellem Korsør og København. Nu stod han her, hvor han havde forpligtet sig til at blive til noget, denne by tog ham på ordet, den vilde gærne se, om han duede til det, han selv mente — og disse mennesker, det var altså dem, der skulde tvinges til at lægge mærke til ham. Det var eksamen om igen, men meget værre, han fik kvalme ligesom den gang og ønskede, han var igennem byen, som om alverden la mærke til ham.

Også husene generede ham, de var groet sammen i lange klumper, ikke enkelte individer som hjemme i hans egen by, hvor der var lige så stor forskel på huse som på mennesker; små huse og store huse, gamle og unge huse, pralende huse og fornuftige huse, velvoksne huse og krøblinger. Ikke at tale om, at der var faers hus, konsulens hus, fabrikantens hus — —

Jeg er måske en ret tarvelig fyr desværre, tænkte han, da han gik igennem Østergade. I sin egenskab af provinsbo måtte han kigge ind gennem et kafevindu, det kunde ligne ham! Dær så han gamle herrers hvide overskæg spjætte under tygningen, han kom til at tænke på får, der æder hø med en strid dusk sparkende ud af hver mundvig. En pegefinger beskrev en kurve på fem tommer, samtidig gennemløb en opvarter en dermed ligedannet kurve på femten alen. Det kendte han fra geometrien og gik forholdsvis opmuntret Kongens Nytorv rundt, ned til Nyhavn, der

prikker ind i torvet som en våd, snavset pegefinger, hvis sorte neglerand er Bethelskibet.

En garderløjtnants stramme, blå bagdel fangede hans blik; ved hvert skridt skiftede den fysiognomi, en dyb fold vred sig som en skæv, grinende mund, snart opad til højre, snart opad til venstre. Det var et blåt klownansigt. Han søgte at få indtryk af ansigtet, i det øjeblik det var symmetrisk, uden grin, men det lykkedes ikke, mundvigene fløj som et lyn til højre og venstre, og han måtte følge bagefter, indtil manden stod stille, og ansigtet var borte.

Med optændt fantasi gik han smilende gennem Kristianshavn og nåede ud på landet, hvor han satte sig på en grøftekant, mens det blev aften.

Mørket faldt over byen, lygterne tændtes forneden, stjærnerne foroven, også månen kom frem, rød og osende i sammenligning med buelamperne nedenunder.

Hvad har lyset der foran at byde mig? tænkte han. Her sidder jeg med min fordring. Gamle mænd har advaret mig; de forlangte, at jeg skulde benytte deres skuffelser, som nu en gang er prøvede og befundne i overensstemmelse med livets love. Men jeg vil lave mig mine skuffelser selv, det er min menneskelige ret. Har lyset foran brug for en mand, der ikke ved, hvad han duer til, men som har i sinde at følge sit kald, selv om det viser sig, at han duer til ingenting.

Han følte, at der i det sorteblå mørke var noget, der vinkede ad ham, og hans sjæl rejste sig i ham, den forlængedes, stjærnerne sugede den til sig. Det var den første forbindelse mellem ham og hans skæbne — den rykkede i ham, men han sad endnu altfor fast i jorden.

En lille tør, hæslig lyd fik ham til at se ned. Det var en utydelig skrubtusse, som med besvær alkede sig frem ad landevejen. Hjulsporets kant forårsagede den uhyre møje, den kørte i luften med forbenene, krummede ryg og trådte efter med bagbenene; det gjorde et slimet, arbejdsomt indtryk, men den kom over kanten og stræbte videre langs ad hjulsporet med sin tørre skurelyd.

Ivar Holt gik ind mod byen igen, stjærnerne slap taget i ham, og der var en spænding, som tabte sig.

Han fulgte den samme vej, han var gået udad, men uden sjælelige reaksjoner. Nu skulde han bare til at være flittig, han med sin gode eksamen.

Allerede det blotte syn af rygge, der fjærner sig; maver, der nærmer sig; ben, der bevæger sig, alt det virker hæmmende og regulerende. Gamle tiders eneboere kendte denne magt og frygtede for den, de drog afsides og lod deres sjæle vokse vildt, og da der ingen mennesker var om dem, skød deres sjæl en uhyre stængel op mod himlen, mod poesiens blå rum, mod stjærnerne, mod Gud — hvad de nu kaldte det —; det blev høje sjæle uden bred menneskelighed, astrologer, religionsstiftere, digtere, gale. De, der blev længe nok i ensomheden og nåede den fulde vækst, de fik den gave at

tro, de var overmennesker, og de døde salige i den tro. Men der var nogle, som ikke kunde udholde ensomheden og savnet af menneskene, de vendte for tidligt tilbage, forstod ikke menneskene og var ulykkelige i deres samfund; men de turde heller ikke forblive i ensomheden, hvor deres lykke dog var nærmest ved at være fuldkommen. De døde som stakler, der afvekslende følte sig større end andre — hvad de dog aldrig turde tro på — og mindre end andre mennesker, hvilket egenlig var den tryggeste følelse, men også den mest ydmygende.

Ivar Holt var behagelig træt, da han nåede hjem til Saksogade. I morgen begyndte der en hel ny tilværelse. Ligesom han vilde gå op, så han, at der på kældertrappens øverste trin hang en gråladen tusse; med to ben arbejdede den i luften, to andre ben kartede hen ad trinet, så forsvandt den, og et modbydeligt, tørt bums hørtes nede i mørket. Ivar Holt fik ikke tid til at overveje, at en skrubtusse ikke i løbet af en times tid kan nå fra Amager til Saksogade; skrækken kan være hurtigere end nogen fornuftig tanke; den besindige overvejelse kom et godt stykke bagefter.

Der er nok nogen, der er søvnig, tænkte han og smilede, da han gik op ad sin trappe, men hans nakke og rygrad var endnu ligesom ladede med elektricitet.

Snart efter var Ivar Holt fuldstændig optaget af sit sprogstudium. Regelmæssig og ihærdig læsning virkede kanaliserende på hans stemninger; mange små bække forsvandt, uregelmæssige løb tørredes hen; det meste blev til een bred, snorlige strøm. I begyndelsen gik han endnu lange ture og søgte efter sine gamle stemninger; der mældte sig nogle rester nu og da, men de forsvandt igen, og samtidig blev hans spasereture kortere; ud på landet kom han meget sjældent. Inden han ret tænkte over det, var han blevet det mest afrettede kulturmenneske, han fik kammerater, hvad der var noget temmelig nyt for ham, men da han kun havde meget få penge at råde over, strakte hans omgang sig ikke ud over de flittige, stille, halv fortrykte eksistenser, som i længden ikke var ham til synderlig fornøjelse. I løbet af et år faldt det også helt bort igen.

Studiet tog alle interesser fangne; til jeg-fornæmmelser var der ikke plads mere. Men det kunde hænde en sjælden gang, at han blev sig selv bevidst og tænkte: Her står jeg, Ivar Holt, på Vesterbrogades højre fortov, bestemt til Saksogade. Første gang, da dette kom aldeles uvilkårligt, var det en fornæmmelse af en uforklarlig forandring, af noget, der var tabt, af en mangel på ævne til at genkende sig selv; bagefter var han uarbejdsdygtig hele resten af dagen og gik en lang tur ud på landet, hvorfra han vendte tilbage med en bitter følelse af at være revet op af jorden. Senere, når en lignende jeg-opvækkelse foregik, skete det ikke længere ganske uvilkårligt, virkningen blev svagere derved, at den var forudset og forudfølt, og snart holdt det helt op.

Sit hovedfag, dansk litteratur, kom han så godt ind i, at det efter tre års forløb ikke interesserede ham længere, og det hjalp ikke, at han vendte sig

udelukkende til fremmede litteraturer; al denne æstetik begyndte at gøre ham trist. Værst var det, når han om efterårsaftenerne kom hjem til sin hybel; så kunde han stå bøjet med næverne i bordet og se ud på lysene, mens det arbejdede mørkt og ubegribeligt inde i ham, og i sin krumbøjede stilling gjorde han indtryk på sig selv af at være en gammel mand. Han mindedes afdøde stemninger, mere forvovne og fantastiske end det, han nu følte, men ikke det fjærneste bølgeslag fra den tid kom igen nu, og i grunden var det også bedst; den Ivar Holt, som nu levede, var mere værd, mere trist, men også mere klog.

Denne triste klogskab gik han og bar på en uges tid. Hvad skulde han bruge den til? Det gik heldigvis op for ham snart efter, en dag han sad og tænkte på J. P. Jacobsen: Han vilde skrive en lille bog.

"Da så jeg poesiens engel træde trøstende hen til mit leje," hedder det hos de gamle, og ganske vist, den første, muligvis elendige, bog, man skriver med frygt og bæven — — der er slet ikke noget forhold mellem dens værdiløshed og den uhyre betydning, den har for ens egen udvikling.

Titlen på Ivar Holts bog var noget med "ung" i. For han var jo egenlig en ung mand. Den handlede om erotik. Forfatteren havde intet som helst praktisk kendskab til æmnet, men hvad andet skulde han skrive om? Helten var en fin og veg natur, der elskedes af flere kvinder, men ikke ævnede at holde fast på nogen; han var brystsvag, men slap for at dø i sidste kapitel.

Bogen kom ud, og anmælderne tog med varsom hånd på det lille, forknytte opus. På een virkede den som blå årer under hvid hud; en anden mindedes J. P. Jacobsen. Det var der god grund til, og skønt fortællingen ikke var nær så god som "Niels Lyhne", havde de dog det til fælles, at de bægge passende kunde betitles: En Pebersvends Formodninger om Forholdet mellem Mand og Kvinde.

Den lille bog blev pænt solgt, og som det hører sig til, var der et par anmældere, der spåede den unge forfatter en fremtid i den danske litteratur.

Det skete om efteråret. Ivar Holt levede hele vinteren igennem uden i mindste måde at lide tab på sin fornuft, han var uendelig lettet og mindre trist, og han havde endnu ikke taget den for mange forfattere skæbnesvangre beslutning, at der skulde komme en ny bog næste efterår og så fremdeles, så vidt ævner og publikums tålmodighed slog til. Han satte sine penge i sparekassen og studerede roligt videre.

Men så kom foråret.

En formiddag gik han ud ad Vesterbrogade. En siklist foer tæt forbi ham, strøg ham med albuen og susede lydløst videre. Med en svag smærtefornæmmelse så Ivar Holt ham forsvinde. Straks efter gjorde det så ondt, at han måtte stå stille. Manden på siklen var borte, men han havde taget noget af Ivar Holt med sig, idet han siklede forbi; et stykke af Ivar Holts sjæl fløj rimeligvis ud ad Lampevejen i dette øjeblik, bundet til en

anden mands maskine. Smærten gik ikke over igen, den var aldeles ikke af dem, som vi nok kender, lad os nu bare ha et øjebliks tålmodighed, det er straks ovre igen. Han var og blev gået i stykker.

Lidt efter huskede han, at han jo også kunde sikle, i næste øjeblik vilde han leje en sikkel, og en halv time efter sad han på sin egen, nye maskine og susede ud ad Vesterbrogade, bag efter sin skæbnes mand.

Penge i morgen, kontant.

Ivar Holts sårede sjæl var igen blevet hel rask, da han fløj hen ad Lampevejen på den nye "Sleipner".

Rundt om siklisten blir alting levende, vejene snor sig virkelig, højene inde på markerne skrider, den til højre, den til venstre, de leger en stille tagfat; træstammer danser sindig vals og fletter ben med hinanden, gårde drejer sig om deres akse, landsbyer åbner sig og lukker sig, en ko ses spasere langs ad en hvid kirke; de træer, der er een nærmest, blir pludselig løbske og styrter hen imod een, men vender man hodet, ser man, hvordan de står stille bagude og ser efter een, mens de langsomt går baglæns. Vinden svulmer, og man kan få den, som man vil ha den, kraftig eller lind; selv dens temperatur kan man regulere. Det hele går som på snore og blir uendelig simpelt.

Men musklerne fra knæet op ad låret, de har deres tid, da de varer ad, nu skal du hjem, og de står i ledtog med samvittigheden, der samtidig begynder at hviske om alt det, man nu er siklet fra, som ligger hjemme og ophobes.

Ivar Holt mærkede ikke noget til studierne, så længe han siklede, men da han sprang af, følte han straks, hvordan de sled i ham; desuden var han træt; hjem igen.

Når en forudbestemt alkoholist har haft sin første rus, så bestemmer han, at næste gang — — d. v. s. officielt beslutter han jo, at han vil aldrig drikke mere, men bag ved, inderst inde, tar han den bestemmelse, at han næste gang skal drikke sig en endnu større rus, og han vil ved senere gentagne forsøg stræbe at nå ud til fuldskabens yderste grænse.

I morgen, tænkte Ivar Holt, skal jeg se at nå Roskilde, senere går turen til Korsør, og engang tar jeg Fyen med, lige til Svendborg.

Han stod op næste morgen med højt humør — forelæsningerne fik være den dag — men han var træt, da han nåede Roskilde, og højst elendig, da han kom tilbage til København. Han sov nederdrægtigt om natten og drømte i et væk om stejle bakker, tabte pedaler, flåede ansigter og brækkede arme.

Nej, han skulde nok køre fornuftigt og passe sine studier.

Men så kom den tid, da det ikke længere gjorde ondt under knæskallen, og de store benmuskler var gennemhærdede. En dag kørte han lige til Sorø uden at tænke over det, han kunde helt hengive sig til den fornøjelse at se og at trække været. Støvet, der bulnede op om hestenes hove og strålede frem under hjulene; vejene, der delte sig under spidse vinkler og ligesom

uhyre, gule sakse klippede ind i markernes grønne klæde, og den frie udsigt til alle sider og især solskinnet — alt det vakte en uhyre glæde hos ham. Sådan som solen skinnede ned i højt græs ved middagstid — — han mindedes dunkelt, at han som lille dreng havde haft det samme syn, og nu havde han fået sine øjne igen.

Da Ivar Holt kom hjem med en behagelig træthed, hvori ny kraft lå gemt, var han led ved at læse og havde ikke mere lyst til at skrive.

Der er insekter — lige så vel som der er mennesker —, som ynder at æde papir; når man får dem ud et øjeblik, og lyset falder på dem, så piler de travlt af sted — det gælder livet — længere ned for atter at æde papir.

Inden Ivar Holt sov ind den aften, var han klar over, at han ikke længere vilde være papiræder, og da han vågnede næste morgen — ti han faldt i søvn lige oven på beslutningen — så tænkte han nøjere over det.

Mine studier har hidtil kun budt mig papir, jeg har levet et papirliv. Altså er jeg kommet ind på en forkert bane. Jeg vil prøve en ny sikletur.

Græsset fik herefter en stor betydning for hans udvikling. Græs og papir — det var to betydningsfulde modsætninger. Også i litteraturen. Der var det, der groede af sig selv, og på den anden side: papirgræsset, papirblomsterne. Men det ærgrede ham for resten, at han i sine betragtninger måtte ta sit udgangspunkt i de foragtede bøger. De slap ham alligevel ikke så let.

Men nu vilde han ellers sikle fra det hele, og så kørte han en fjorten dages tur på lykke og fromme, Sjælland rundt, og da han en dag tilfældigvis faldt ind i Korsør, sejlede han over bæltet og tog Fyn med.

På denne tur var det, at gennembruddet skete. Ivar Holt vendte hjem som digter og var indtil videre glad og løftet.

Gennembrud er et relativt begreb. Når en stor mængde nærveceller har ophobet en ensartet kraftmængde, så opstår der et pres i een bestemt retning. Det kaldes Længsel, Attrå, Sturm und Drang o. s. v., og når det bryder frem inden for bevidsthedens grænse, så er gennembruddet sket. Een ligger på sofaen og grunder over et filosofisk system, klokkerne ringer, og pludselig bryder forståelsen igennem. Han skriver en masse ilde snak om kunst og religion, hvori tretallet er den store, forløsende hemmelighed. Der er ikke menneskelighed og natur i det hele, men gennembruddet er fuldbyrdet, et forholdsvis fornuftigt menneske blev den æstetisk forblindede nar, han var bestemt til at blive. En anden går en lang tur, sover uroligt om natten, sparker dynen af sig og vågner næste morgen som en stor digter. En blir stor, en blir gal, en blir en tosse, det kan altsammen foregå i et gennembrud.

Ved Ivar Holt var det nu det mærkelige, at han ikke havde nogen videre skrivelyst — lige efter et gennembrud kommer der ellers gærne en voldsom blæk-eksplosjon — og at han heller ikke erhvervede hin enkle, storslåede verdensopfattelse, som vi nok ved. Det var snarere, som om tilværelsen var gået i stykker for ham, men da hans helbred var godt, og hans humør

antageligt, så led han ikke under sin mangel på bestemte anskuelser. Han nød solskinnet om sommeren og gjorde den opdagelse, at musikken er det, der bedst kan erstatte lyset i den mørke tid.

IV.

En dag, da forfatteren hr. Kasbjerg kom hjem fra sin sædvanlige eftermiddagstur, lå der en tyk, blå konvolut på hans skrivebord. I mangel af bedre beskæftigelse satte han sig ned og gjorde sig bekendt med indholdet; det viste sig at være et bidrag til hans tidsskrift. Forfatteren syntes at være student med dansk litteratur til hovedfag. Det var udtrykt sådan, at nogle slette — eller måske dumme — mennesker havde overtalt ham til at bestige den danske litteraturs himmelbjærg; det skulde bringe ham nærmere himlen og skaffe ham større udsyn over jorden, bægge dele trængte han til, for han var af dem, der higer efter poesi —

Kasbjerg rejste sig og gik en omgang langs med sine bogreoler, men de tilbød ham ikke noget læseligt, han vendte misfornøjet tilbage til den urolige, jaskede skrift.

Bjærget så godt nok ud på afstand, det var passende højt og imponerende bredt, og det fortonede sig blåt. Op ad det! Det var svært. Stenene, der var brede fliser, gled idelig bort under ham, han svedte, været blev tyndt i hans lunger, men det var jo også et helt bjærg. Foreløbig var der ikke andet end sten, men al sødheden lå naturligvis på toppen.

Hovedpine, tom susen for ørene, svimmelhed. Død blødhed under kraniet, senere fortsat ned gennem rygraden. Havde han vidst det! Men nu var han snart oppe. Der var ikke tid til at se sig om efter noget som helst.

Begyndende sindsforvirring, mangel på orienteringsævne; nu måtte han være meget nær ved toppen. Når bare han fik vænnet sig til denne luft og temperatur! Bægge dele var afgjort ubehagelige.

Ha ha! Toppen! Først så han ned efter jorden; forfærdelig langt borte lå den grønne jord — ja, men den var slet ikke grøn, og havet så ud som ostevalle. Han la sig ned og lukkede øjnene, alt imens han bittert beklagede, at han var gået fra forstanden i dette vigtige øjeblik. Da han atter fik mod til at se sig om, opdagede han, at bjærget bestod af lutter bøger, det var ikke noget rigtigt bjærg. Denne opdagelse tog sådan på ham, at han dånede, under suset af et dusin lyriske englevinger, og straks derpå åbnedes bjærget under ham og slugte ham.

Han vågnede, levende begravet nede mellem bjærgets rødder. Der var mørkt, ikke en menneskelig lyd trængte ned til ham; det meste vær, han trak, var støv, og der lugtede nederdrægtigt; alle slags harske, mugne, visne uddunstninger trængte med vold ind gennem hans næsebor. Således gik der ubestemmelige tider; nu skulde han altså dø. Havde det endda været på åben mark! Han misundte den mand, der kan gå ud i den grønne skov og hænge sig, mens *han* kvaltes i en nedrig bogdød.

På ryggen havde han det ligesom mere behageligt; han masede en hånd ned og fik fat i jorden. Ah, jorden! Hvem der bare lå på maven med næsen i muldet! Han fik en håndfuld op og snusede til den. Vidunderlig kraft bredte

sig ufortøvet gennem hele hans krop. Han snusede mange gange, livskraften vendte tilbage. Op! Rejse sig kunde han ikke, men med uhyre besvær lettede han sig to tommer og skød et lag bøger ind under bagdelen. Laget fortsattes til op under hodet. Han tog en nævefuld jord i hver lomme for at ha noget med at styrke sig på. Så skubbede han et nyt lag under sig og var følgelig fire tommer højere oppe, og på den måde blev han ved. Det tog tid, rimeligvis år, men selv om han var en gammel mand, når han kom op, han vilde være glad, hvis han blot slap for at dø dernede. Det gik virkelig, muldet gav styrke, en skønne dag rejste han sig op gennem det øverste lag, de sidste volumina haglede ned om hans fødder, og uden kraft til at sparke dem fra sig trillede han halvdød ned ad hele bjærget og vågnede længe efter med næsen i det grønneste græs, nogen har set — —

Kasbjerg vendte sig i sin stol, som om han så efter en, med hvem han kunde udveksle et forstående smil.

Under skitsen stod navnet Ivar Holt. Han mindedes utydeligt en lille forknyt bog, som han havde anbefalet yngre kollegaer i kritikken at ta lidt læmpeligt på. Han fandt bogen i en reol; jo, rigtigt nok. Men manden måtte ha forandret sig en del. Dette her var sikkert noget af hans virkelige jeg, og forknytheden et begynderstadium. Mærkeligt nok. Forknythed plejede ellers at være uhelbredeligt. Han måtte se noget mere af den unge mand, ja, og se ham selv. Måske var her tale om et gennembrud. Det skulde han snart afgøre. Han vilde sende et par ord af sted den aften; hr. Ivar Holt, der sandsynligvis var ung, naiv og trængte til anerkendelse, kom nok næste formiddag, hvis hans stolthed tillod det, ti han var sikkert vanskelig og selvfølende. Alene det træk, at han, så snart han var kommet godt og vel ind i litteraturen, begyndte at nedslagte ældre kollegaer! Men hr. Kasbjerg skulde snart blive klog på ham, for når han ikke uheldigvis havde en pen i hånden, var han en særdeles duelig menneskekender.

Kasbjerg gættede straks, at den, der ringede, måtte være hr. Ivar Holt. Han var gået hjemmefra, straks han fik brevet. Den ansete forfatter drejede sig halvt om i sin skrivestol, så at den indtrædende fik en fornæmmelse af noget solidt, der med besvær tog notits af hans spinkle ringhed.

Det første, Kasbjerg bemærkede, var en forbavsende solbrændthed og et meget lyst hår; dertil kom et par alvorlige, usikre øjne og en lidt ubehersket gang; den unge mand var vant til at slentre omkring for sig selv.

"Nå, det er Dem, der har sendt mig dette — mærkelige bidrag."

"Ja," svarede den anden ivrigt, og så smilede han, som om der til det bidrag knyttede sig noget morsomt, han gærne vilde fortælle.

Kasbjergs ansigt forblev alvorligt. "De har skrevet noget tidligere, ikke sandt?"

"Jo," sa Ivar Holt og så misfornøjet på Kasbjergs øjne. "Der kommer snart en bog af mig igen."

Det svarede Kasbjerg ikke noget til, men ligesom nikkede op ad loftet til.

"Så vidt jeg husker, har vi ikke før haft bidrag af Dem."

Den unge mand trommede misfornøjet med alle fem fingre på sit ene knæ, hans mund fortrak sig, mens han så ned i gulvet og svarede affærdigende:

"Nej, men jeg må gøre noget for at blive kendt. Publikum ved ikke, at jeg eksisterer. Når de opdager det, vil jeg blive læst."

"Hm. Ja, Deres første bog kan jeg altså ikke — —"

"Min første bog duer ikke. Men den næste blir bedre, og især de næste."

Han så op med en svag antydning af hidsighed.

"Nå. Så venter vi os noget stort af Deres næste bog."

"Nej. Det vilde være for meget sagt. De, jeg ikke har skrevet endnu, blir de bedste."

Kasbjerg følte sig en smule påvirket. Mennesket talte øjensynlig med sig selv og var vant til det. Han overvejede sagerne i enrum og kom til uomstødelige resultater. Eneboere er sikre i deres trossager.

"Deres ideer kommer uden vanskelighed?" spurte Kasbjerg.

"Jeg klemmer dem ikke ud. Men det, der kommer nu, er kun det foreløbige. Jeg har vished for, at der engang indfinder sig noget, som er — —" Han smilede hen for sig: ansigtet fik stærkere farve. "Nu, da jeg læser korrektur på min næste bog, ser jeg godt, at den ikke er den rigtige."

"Det må jo være trist."

"Det gør ikke noget. Jeg kan sagtens vente. Det er også meget heldigt, at det bedste ikke kommer endnu."

Kasbjerg drejede sig lidt bort. Denne fanatiske overbevisning virkede sådan på ham, at han et øjeblik glemte sin overlegne kølighed og blev helt naturlig.

"Har De en god ide til den næste bog igen?"

"Det antager jeg. For resten ved jeg ikke noget om ideen, før jeg får skrevet den ud. Jeg begynder med ingenting, det hele kommer under vejs."

Hm ja. Han vilde gærne tro det. Selv om denne unge mands indfald ingenting var værd, de havde den fordel, at de kom let. Kasbjerg huskede sine allerførste bøger, de var ganske vist uden værdi, men så til gengæld fornøjelsen ved at kunne frembringe med denne vidunderlige lethed!

"Jeg har sendt bud til Dem," sa han højt og koldt, "for at foreslå Dem visse rettelser — ikke med hensyn til de navne, De gør løjer med — — desuden er det hele vel nærmest spøg, men — — jeg har sat nogle blå mærker, hvor jeg synes, der kunde tiltrænges ændringer. De har vist en del fantasi."

Ivar Holt tog sit papir. "Det har jeg vist. Blandt andet." Han stak papiret i lommen og rejste sig. Kasbjerg så på hans øjne, at han kom ikke igen. Han måtte ikke gå!

"Når jeg ser Deres næste bog," sa han med en velvilje, der gjorde hans ansigt mere ubehageligt, end han selv vidste, "så vil jeg bedre kunne bedømme Deres talent. Forhåbenlig kan vi til den tid drøfte Deres bog

sammen, hvis det skulde interessere Dem, og — med hensyn til Deres bidrag, så er jeg naturligvis villig til at la det trykke, som det er, hvis De ikke mener, det kan formes anderledes."

Ivar Holt tog sit papir frem igen og glemte at skjule sin tilfredshed.

"Nu skal vi se, om De kan bringe noget nyt i stedet for det, De slår ned."

"Det kan jeg sikkert."

"Om det just allerede viste sig ved Deres første bog — —"

"Min første bog brugte jeg til at skrabe fremmed påvirkning af mig; den tæller altså slet ikke."

Forbavsende oprigtighed. Den mand skal komme igen. Han udleverer sig, han er let at studere. Jeg trænger til en levende model.

"Jeg håber altså at se Dem igen, hr. Holt, når De en anden gang har noget på hjærte."

Ivar Holt smilede godmodig og afvæbnet. Vist kom han igen.

Hr. Kasbjerg gik urolig om i sit rummelige arbejdsværelse. Hvor mange år var det nu siden han havde truffet et naivt menneske? Og dette her var jo virkelig en ide: hans egne personer var for lidt naive, de var alle forbeholdne, de led af overkultur; der var ingen solbrændthed i hans bøger — det havde han hørt så tit, og nu så han, at det var sandt, men her var netop et formløst, umiddelbart menneske, der kunde blive grundlaget for en ny type, en række nye typer i den Kasbjergske litteratur. Ja!

Dermed satte den udmærkede forfatter sig ved sit skrivebord og tog med fornyet iver fat på sin ufuldendte bog; nu havde han særlig grund til at haste med at få den færdig. Han længtes efter Ivar Holt; det var noget andet end at efterligne sig selv for tredje eller fjerde gang.

Kasbjerg hørte til en gammel, anset familje, der havde frembragt adskillige officerer og et respektabelt antal lærde mænd. Selv følte han i sin ungdom intet bestemt kald, men hans opdragelse og omgang gjorde ham ganske naturligt til litterat, og da hans faer, professoren, både var lærd og radikalismen hengiven, og han selv ud af familiens fortræffelige egenskaber havde reddet et alvorligt og bydende udseende, så blev han i en tidlig alder knyttet til et anset venstreblad.

Kasbjerg var repræsentativ. Han havde en høj tænkerpande, der forlængst var udvidet ved hensigtsmæssig skaldethed, endvidere professorøjenbryn, buskede som et tjørnekrat ved et lille blåt vand; der er nok, som veed at fortælle om deres overordenlige virkning på en talerstol. Næsen var nærmest militær, den krummede sig som ryggen på en mand, der tar et vældigt tag baglæns i en svær ting. Munden var stram og intetsigende, men det kunde også se ud, som om den gemte over en hel del; manden smilte uhyre sjældent og led ikke af meddelelsestrang, han havde fra forfædrene arvet et udtørret gemyt. Hagen var dækket af et spidst, gult skæg, som nu grånede stærkt; hans ungdomsvenner huskede, hvor udtryksløs hans lille hageklump havde været, inden skægget kom. Men altså i det hele et imponerende hoved, der sad på en statelig krop.

Stemmen var hård og klar; på en talerstol kunde den blive til en smældende komandorøst. Hele manden var skabt til at være autoritet, og det blev vedtaget i bladets redaksjon, at hr. Kasbjerg skulde udtale den afgørende dom i alle litterære spørsmål, så vel som i sager, der ikke helt og holdent tilhørte politik eller det praktiske liv. Han anmældte de betydeligste skønlitterære værker; i polemik optrådte han som afsluttende part, og så var det uigenkaldelig forbi, Kasbjerg dixit; han fastslog bladets endelige dom om de betydeligste modstanderes officielle personligheder, han blev den ansete journalist, længe inden han var den udmærkede forfatter.

Men forfatter blev han altså også. Dær forbavsede han publikum betydeligt; man havde ventet sig noget i retning af spartansk ruhed, og navnlig havde man ventet, at han slet ikke vilde lave romaner. Hans første bøger var pinligt åndrige, sindrigt affekterede som en ældre ung piges kærestebreve. Der var megen erotik, og skønt der var en evig tale om hengivelser, så var der ingen videre sanselighed, men mange kønne ord. Humor fattedes komplet. Det var gentlemans-realisme; Kasbjerg kom ikke på listen over de usædelige forfattere.

Men der var mange, som undrede sig, og de så manden igennem endnu en gang. Ansigtet var meget godt, men så gik de om bag ved ham og opdagede, at han havde ingen nakke. Panden var af de bekendte høje og hvælvede, men kraniet løb op i en kegle som et indianerhoved; bag panden var der ingen hjærnekuppel, men kun et smalt tagkammer. Næsen var heltemæssig, men den kan i det højeste kun opfattes som et symbol; realiteten, baghodet, hvor karakteren skal sidde, var desværre udeladt. Der var mennesker, som nu fik øjet op for, hvordan en silkehat i virkeligheden sad på hr. Kasbjergs hoved. Og øjenbrynene var altfor overdrevent buskede, øjnene var rå og kolde, næsen for bred og rimeligvis blød, den var langt mere et snorkehorn end en hieroglyf, der skal læses: karakterfasthed.

Manden var et fasademenneske; fortil havde han et godt materiel at råde over, bagtil var der fladt. I litteraturen viste han nakken frem.

Imidlertid, hr. Kasbjerg blev ved at skrive og erhvervede sig således en vis anciennitet, d. v. s. krav på tiltagende længde af anmældelserne. Ti det er retfærdighed, at en anmælder om en forfatters mislykkede opus 10 bruger to spalter for at påvise, hvordan værket er mislykket, og hvilke spor af talent der endnu er igen, mens han kan nøjes med en tredjedel spalte, når han skal omtale et talentfuldt begynderværk — dog modificeres denne regel naturligvis af bekendtskabs-, slægtskabs- og andre forhold mellem forfatter og anmælder.

Nu havde Kasbjerg også anden anbefaling end den leverede bogmasse; tidens rørelser gik ham ikke sporløst forbi; midt i firserne fik hans litteratur henholdsvis et politisk og et dæmonisk anstrøg, lidt senere tog han religiøse æmner op — en omvendelse og en skildring fra Indre Missjons mark, bægge vel spækkede med erotik — så vakte han opsigt ved en

arbejderroman, og nu var han havnet i den noble litteratur, og dær udviklede han sig til stadig større finhed. Der var ikke spor af groft i hans skildringer; trætheden gjorde ham fin. Han blev mere og mere kultiveret, mere kunstnerisk ren, erklærede hans kollegaer, der også selv blev finere, mens de skrev sig bort fra virkeligheden, og det roste de hinanden for, men de opdagede ikke, hvor lidt liv der var igen i dem, de opfattede ikke begyndelsen til døden. Når der går kronisk finhed i udviklingen, så er der noget sygt; kunsten stiger, men livet synker.

V.

Det at omgive sig med en ringeagtende atmosfære mod hr. Kasbjerg var ikke så ligefrem en ting, som Ivar Holt havde tænkt sig. Den ældre kollega var en erfaren mand og mere praktisk menneskekender, end forfattere plejer at være — det var formodenlig derfor, at hans bøger var mindre gode — og han forstod at være elskværdig på en behagelig dæmpet måde, der efterhånden virkede fordelende på den blanding af overlegenhed og generthed, der var Ivar Holts omgangsform. At denne ikke led ham, kunde han sagtens se; han på sin side følte heller ingen sympati for den unge mand, der mindede ham om den egenkærlige digtertype, der aldrig gør noget godt, og som der ikke er noget ondt i. Men det er en menneskeart, som det i alt fald kan betale sig at gi i trykken; nu er det tid at bedømme ham med billighed, efter at romantikken har forherliget ham, og dens reaksjon har lastet ham og næsten stillet ham i klasse med samfundets skadedyr — Kasbjerg var manden, den ubestikkelige vejer og måler, og litteraturen skulde få et nyt hovedværk.

En formiddag, da de var spaseret sammen ud på Frederiksberg, inviterede Kasbjerg rent tilfældigt på frokost. Ivar Holt tog gærne imod det; der var i at la sig invitere noget passivt, der lå særlig for ham.

Det var altså hans næste bog, der skulde tales om. Jo, den blev et slags kalejdoskop, ikke andet. Alting gik i stykker for ham, han vilde helst begynde med hele verden, senere kunde han nøjere gå i enkeltheder.

"Poul Møller siger et sted, at det er en almindelig begynderfejl — eller et tegn på magtesløshed. Det er også ideerne, der regerer mig, ikke omvendt; det mærker jeg nu, da jeg har begyndt at skrive for alvor. Når jeg sikler eller ligger i en høstak, så heles min verdensopfattelse; når jeg skriver, går den i stykker igen; det er måske galt, men jeg kan ikke andet, jeg må se stumperne. Det er også fristende; for når jeg har dyppet pennen og skrevet en sætning, så er der stukket hul, jeg kan næsten ikke holde op igen. Men jeg ved nok — skønt hvor ved jeg det fra? — at først når det ikke går i den grad af sig selv, først da blir det godt. Jeg skal skrive, for at der kan komme bevægelse; selv mine sværeste fyldefornæmmelser er kun *tilstande*, de bevæger sig ikke. Derfor pennen. Men jeg kan skrive mig selv itu, som jeg kan tale mig itu, det sidste er det hæsligste."

"Deri er jeg ikke enig med Dem," bemærkede Kasbjerg; "det er ubetinget sundt at tale ud — bortset fra, i dette tilfælde, at det interesserer mig overordenligt."

"Jeg er ikke ved min fulde bevidsthed, når jeg er kommen i gang med at tale; det er, ligesom det var en anden, der førte ordet inden i mig. Min stemme blir også utydelig og usikker, som om denne anden ikke rigtig formåede at bruge min stemme. Det er inspirasjonen, der gør, at jeg ikke ganske behersker min tunge. Moses stammede også. Men jeg ved, at jeg nu

skal ha et par dage til at komme over tømmermændene efter denne her talesvir."

Han så uvillig hen til Kasbjerg og frabad sig likør til kaffen. Men en sigar, jo tak, og så ud ad landet til.

Kasbjerg vinkede ad opvarteren, der straks kom ilende med et forekommende knæk i ryggen.

Det var velgørende at komme op og gå. Blodet strømmede igen tilbage fra hodet; bevidstheden indsnævredes, han blev herre over sig selv og kunde tale om andre ting; nu vilde han også være i stand til at gå hen ad et ligevægtsbræt uden at dingle; i inspirasjonens højde trådte han forkert på alting.

De talte om naturopfattelse. Ivar Holt mente ikke, at realismens mænd havde meget at rose sig af i den henseende.

"Hvordan opfatter De naturen?" spurte Kasbjerg.

"Det ved jeg ikke. Mener De, om jeg har nogen metode? Det har De ganske vist selv. De sidder hjemme og optænker åndrigheder, så man kan mærke, hvordan de lugter af sved — men der er ikke et grønt græsstrå i det hele. Sådan går det ganske vist de fleste, især alle dem, der ikke er direkte fra landet. De pinder litteratur sammen, så man kan se limen og sammenføjningerne, men der vokser ikke noget af sig selv. Den slags forfattere har allervanskeligst ved at gengive naturbilleder; det at ligge på landet gør det i alt fald ikke. Men for resten, hvis De vil ha en metode, kør landet rundt, eller gå til fods, ta et ris papir med, skriv op alle de hunde, gamle koner, brændestakke, børn, fedtebrød, som De ser i landsbyerne. Studeer alle de ansigter, kalve- og tyreansigter, svineansigter og menneskeansigter, De møder. Gå op på alle høje bakker, beskriv landskabets linjer og hestepærernes udseende, lige fra de rødgule til de halmgrå (for at publikum kan se, De er realist!). Skriv alt, hvad De ser, tusende ark; rens så ud og se, om der ikke skulde blive ti ark tilbage, som der er noget ved! Det er ikke min metode, men det kan godt være, den er brugbar."

Selv når Ivar Holt udtalte sig så spottende, bevarede hans ansigt sit fredelige udtryk, som om han ikke havde nogen anelse om, at han sårede. I virkeligheden talte han snarere for at tilfredsstille sig selv, end for at ramme en anden. Han følte vel uvilje mod hr. Kasbjerg, men den var af den art, at det vilde være utåleligt at ha fornærmet ham; allerhelst vilde han være fri for ham, så at han kunde foragte ham i enrum; men nu var manden der engang, hørte på ham og lokkede, alene ved sin opmærksomme interesse, tanker ud af ham.

Noget efter bemærkede Kasbjerg: "Jeg er ikke klar over, hvad der egenlig er udgangspunktet for Deres nye værk."

" obelisken for ikke også at blive lavet til inerti. Men nu viser jeg min almagt; jeg maser rundt i min spiraltåge, så der kommer gyngning i det hele; de store blokke knuser de små imellem sig, de spidse borer huller i de

brede, og efterhånden kommer det hele i brand. Astronomerne nede på jorden, der ikke kender mig, de glor op til mig og tænker: Hvad pokker går der af spiraltågen? Mægtige enøjede kikkerter stirrer op til mig, og i enden af hver af dem sidder der et ynkeligt insekt. Tre og tyve forskellige hypoteser fremsættes, mens jeg sidder på den køligste blok og ler ad alle de tre og tyve, indtil jeg kort efter falder i søvn, mens mine naturkræfter arbejder videre på egen hånd."

Kasbjergs bifald kaldte ham ned på jorden, han satte sig op, rynkede brynene og søgte at fiksere det menneske, der, mærkværdigt nok, sad ved siden af ham, men blikket kunde ikke holde ham fast.

"Det vilde være et meget passende sted at falde i søvn," bemærkede Ivar Holt, idet han lukkede øjnene.

"Vil De ikke med tilbage til byen?" spurte Kasbjerg og rejste sig.

"Nej."

"Nå. Farvel da, hr. Holt, og på gensyn."

"Farvel," sa Ivar Holt, stadig med lukkede øjne.

Mens Kasbjerg gik bort, tænkte han: Hvordan mon det menneske er i erotisk henseende?

"Væmmelig," tænkte Ivar Holt, da den anden var gået, "hæslig som de insekter, man træder itu, mens man ser til den anden side." Nu kunde han lukke øjnene op igen.

Så hensank han på ny i høduft og solskin, mens han lå på bunden af et hav af lyksalighed, der begyndte rundt om ham og endte — — som ikke behøvede at ende noget bestemt sted.

Han følte, hvordan lyset skinnede helt igennem ham og opløste ham. Han blev til en lys tågestøtte, der skred halvbevidst fremad uden at kaste nogen videre skygge, en søjle, der efterhånden klarnedes helt i lyset, så at den ligesom slet ikke var til; ingen mennesker kunde forurolige den ved at pege på den og sige: Dette skulde egenlig ha været et menneske, men det er ikke andet end dis fra en dekomponeret personlighed. Men ingen ser den; den er kun til for sin egen fornøjelses skyld.

Ak ja, jeg er tyst lyksalig som en døddrukken mand, der ingenting kan sige og ligger ned og griner til sig selv af ikke noget.

VI.

En hundredkroneseddel er en mærkelig ting. Til at begynde er den ganske vist et kortfattet og uanseligt udtryk for en svimlende formue, men gå ind og køb seks fine sigarer for den. Straks yngler den beskedne lap ni andre lapper ud af sit liv, foruden en skøn masse sølv; den blir moer til et læs penge, der kan føles både på låret og på brystet. Det er hundredkronesedlens geniale øjeblik. Den blir et herligt symbol på frugtbarhed og fedme, som en flod, der danner delta, som en so, der får grise. En hundredkrone, der veksles, er et af livets højere øjeblikke, ligesom forplantning, løvspring, den længste dag o. s. v. Derefter går det nedad. Tikronerne, der forsvinder, det er som en slægts sørgelige undergang, livsfyldens forfald. En hundredkrone, der veksles, er et ophøjet symbol på kulminasjon, så skal vi nedad; til de højeste bjærge hører de dybeste dale. Har vi toppet, må vi dale, siger en stor digter, og hvad han siger om rigsdalerne, gælder lige så godt om kronerne.

Ivar Holt kom ud på gaden med en udmærket syv øres sigar i munden; fem andre havde han i lommen.

Det er noget andet end at skulle indsnuse andres sigarrøg, ti så dybt var du sunket!

Løftet af en fin pengerus gik han hjem for at ta sit bedste tøj på. Han la vejen om ad Vesterbrogade. Nu skulde det være slut med studierne. Han havde ikke rigtig været klar over, hvor vidt han studerede længere eller ikke, for han hørte stadig nogle forelæsninger, men fra i dag!

Uh ha! Der var noget lumpent i at skulle dreje ned ad! Han gik videre til Valdemars, hvor træerne kiggede ud på fortovet med deres nysgærrige kroner. Her vilde han også bo nu.

Der blev foretaget en reparasjon på Matthæuskirkens spir. To arbejdsmænd stod deroppe og manøvrerede med en bjælke; de lignede myrer, der er i færd med at slæbe et halmstrå ind ad et hul. Hvis han skulde stå derude med et reb om sig, så vilde digteren nok forgå i ham, og han vilde blive vanvittig af skræk, mens han i virkeligheden burde blive endnu større digter, han, som var sådan en linedanser på mælkevejen.

Det var en underlig, ubehagelig tanke, agressiv, som om en anden havde tænkt den for ham. Han skyndte sig hjem og klædte sig om. Han skulde til selskab hos Kasbjerg.

Der lå en stemning af idyllisk magelighed over det villakvarter, hvor den ansete forfatter boede. Husene behøvede dær ikke at trykke sig flade og magre op ad hinanden, de havde ikke nødig at rende op som bønner og blive svimle. De var ikke kolonidyr, ikke menneskekager med mange celler, de var enkeltvæsner. De stod ikke, men de lå, henslængte mellem haver og alleer, de generede ikke hinanden, de kunde brede sig, strække deres udhuse mageligt fra sig, skyde karnapper frem, som de syntes, uden at

gnave nogen nabo i ryggen, de kunde la deres trappegange og verandaer vokse frit ud; der var ingen fare for, at deres ekstremiteter skulde kollidere med deres medskabningers.

Kulasken på gangstien knasede under Ivar Holts sko, solen stod ham lige i ansigtet. Bagved lå byen med sin lysebrune atmosfære over sig som en tronhimmel. Fra en fabriksskorsten stod en vældig røgsøjle op, vinden tog den og bøjede den forsigtigt, for at den ikke skulde gå itu, den strakte sig elastisk og blev ved at krybe hen over tagene, til sidst omspændte den hele byen som en uhyre slange og viste menneskene sin sorte bug.

Han gik op og ringede på. Husholderskens højre øje sås i en forsigtig dørspalte, der straks efter antog en mere gæstfri bredde.

Det var ikke noget udsøgt selskab, der ventede på ham. Kasbjerg havde i den sidste tid lagt sig efter mindre fin omgang. Litteraturen blev mere og mere demokratisk, den ene efter den anden tog sig over at skrabe samfundets bund. Publikum ønskede det, og hr. Kasbjerg bøjede sig for ønsket; han vilde anlægge sin gentlemans-metode på de forkomne eksistenser.

Da Ivar Holt kom ind, var der allerede tre gæster, pianisten Tornberg, tegneren Drewes og Katinka. Tornberg spillede i en natkafe, han var en bleg ung mand med en ansigtsfarve som marsipan; på overlæben havde han en smule mørkt skæg, der lignede tørvesmul. Drewes var en ældre mand og en ærlig mand med rigtig kone og mange børn. Han var desuden faer til adskillige af de studiehoder af skønne mænd og kvinder, som har glædet mangen ærlig abonnent på illustrerede blade; det var også ham, der opfandt konfirmanden i sorte handsker og rund hat (i hånden) og skytsengel bagved med skuldret palmegren. Den skal han ha tjent betydeligt på; samme år fik han to ægte børn. Nu havde han også måttet lægge sig efter sultne børn, pjaltede mødre og fulde fædre, og endelig var han humoristisk bagsideleverandør. Katinka endelig var simpelthen Katinka, hendes væsen var ret dameagtigt; hun var kendt med Kasbjerg og havde dagen før fået ti kroner af ham, hvorfor hun nu ventede sig et eller andet, for hun vidste nok, at ti kroner ikke kommer flagrende alene, de efterfølges af noget, eller de har en omstændighed foran sig, de er et led af noget.

Straks efter indfandt sig cand. phil. Lynggren, tidligere stud. theol. og skolekammerat til Ivar Holt. Han havde opgivet teologien for journalistikken og var nu boganmælder ved et kristeligt farvet blad. Æren for denne omlægning af løbebane tilskrev han den gode veninde, der kom i følgeskab med ham, en varietesangerinde, hvis plakatnavn var Miss Irene Whiteflower, men som i en snævrere vennekres bar det navn, Lynggren havde givet hende, næmlig Teologine.

Teologine var ung og fint skabt, havde gode tænder, store, uskyldige øjne og en lav pande, hvorover lyseblondt hårskum stænkede ned i rigelig mængde. Hun havde gode engagementer og sang ikke med benene alene.

Hun var ikke uden alvor; i ensomme timer havde hun rørende drømme om honnet kærlighed; desuden var hun en stor beundrer af Sherlock Holmes, men satte ikke pris på den øvrige moderne litteratur.

Der præsenteredes. Ivar Holt begyndte på et høfligt buk, men Lynggren samlede ham og Teologine i sin favn.

"Så, børn," sa han med salvelse, "nu er I to mødtes ved mit bryst; derved har I et grundlag at elske videre på."

Forlegenheden var overstået. Kasbjerg dunkede Teologine i ryggen for at stemme instrumentet; hun lo ham op i næsen og rykkede ham i skægget, og det var netop kammertonen. Tornberg smilede og gned tørvesmullet. Drewes så mørk og mat ud; dog bordet var dækket, han overkom et smil.

Bøf, spejlæg, kold kylling, sildesalat, hummer, sardiner — jævne retter uden udskejelser. Kasbjerg vidste, at det var ikke retternes udsøgthed, der vakte stemningen hos hans fornæmste forsøgsobjekt.

"Drikker damerne bajer?" spurte værten og drejede heltenæsen.

"Ja," sa Teologine, "og dram!"

Lynggren velsignede hende ned ad ryggen med den ene hånd.

Katinka derimod afslog drammen: hun vilde endnu holde sig på dannet grund.

Der hævedes glas og nikkedes over dem; Teologines blottede hals gik bagover, og straks efter beskrev hendes glas en meget stor bue ned på bordet.

Stemningen var middels. Lynggren snakkede, Teologine lo, Katinka smilede. Ivar Holt, der var anledning til hele selskabet, ytrede sig ikke; han så ikke, hvordan Teologine sled i ham med øjnene; værten var misstemt, han greb til den fortvivlede udvej at tale om litteratur, hvorover digteren blev aldeles tungsindig, og da ingen fandt noget at bemærke, tilfaldt ordet igen Lynggren.

"Nej, som sagt, kære menighed, teologi er en farlig medicin, der gør de bedre til fanatikere eller bespottere og de slappe — hvis de blir præster — til folk, der hemmeligt skammer sig, — lad mig nu se, du snøfter pænt, Teologine. Disse mennesker er inderligt og modbydeligt forargede over sig selv, og så bedøver de sig med store indtægter, store middage og mange børn — græd, Teologine! — de har det såmænd ikke så godt. Men imidlertid — tør her din tåre af, kære Teologine! — da så til sidst embede, kone, børn, vrøvl og den bekendte menneskelige dekadence, der allerede i fyrrerne begynder at ta pippet fra os — ikke sandt, hr. børnehjemsejer? — tvivlens og spottens pip, tænkningens pip — mener hr. vært ikke også? — da alt det gør sin virkning, så vender det hele sig dog omsider en gang til den bedste, salige ende. Amen. Modtager dernæst herrens velsignede salat, som han gerne vil ha sendt om."

"Skål, Lynggren," hilste Ivar Holt. "Du er en bedre karl, end jeg havde tænkt."

"Skål, fromme bekender. Det glæder mig, at min forkyndelse dog i det

mindste har vakt een sjæl. Men lad os nu hellige damerne vor opmærksomhed, det synes jeg, vi skylder Gud, konge og fædreland. Spil, slave, du er betalt."

Tornberg spillede, Lynggren valsede en gang rundt om bordet med Teologine, måltidet endtes med al mulig spetakkel; kun to forholdt sig stille; den ene var Drewes, der havde nok at gøre med at spise.

Ivar Holt stod ved en dørkarm og så til. Han følte i sig en vis trang til noget vildt, men den blev ikke til noget, ligesom man ikke kan finde sin egen melodi mellem en kres af lirekasser. Hans eget væsen det var en susen i højstammede træer; i denne rå larm forekom det ham, at han ikke var andet end høje, klare toner, der har lydt, mens gøglet brølede rundt om; ingen har hørt dem.

Han vidste ikke, hvad de andre tog sig til den næste time; men da han igen kom til sig selv, bemærkede han, at Lynggren var kendelig påvirket.

"Nu vil vi sidde blødt og dybt," sa han. "Kom her hen, Teologine, Katinka med, jeg trænger til at elskes. I anbringer jer på hver side af mig, så jeg delvis forsvinder under jere skørter og albuer. Det har altid været mit ideal at sidde i et blødt hul, garneret rundt om med kvinder, belæsset på knæer, bryst, ryg og skuldre med kælne hænder, hofter samt hager med smilehul. Skål, slaver, og modtag min foragt, ti jeg er fuld. Jeg har østerlandske tilbøjligheder. Katinka: læg kun nogle flere punds vægt på, kvindelig tyngde gir frugtbarhedsfornæmmelser. Jeg har overdådige aspirasjoner efter elskov og røgelse, det har jeg lært af den åbenbarede religion. Du skal ikke skotte efter Ivar Holt, Teologine, hans kæreste sidder på regnbuen og dingler med sin tøffel ned i en tordensky; han deler leje med himlens små stjærner, men aldrig med dig, du er ham for kødelig anlagt. Hvis han avler et barn, så blir det med en af de højeste lammeskyer, sådan en kraftkarl er han. Men kom alligevel her hen, Ivar Holt, og lad dig småelske på skuldre og knæer. Se på os og opdag, hvad du selv mangler."

Ivar Holt rykkede sin lænestol hen til de andre. Teologine faldt ligesom af sig selv over på hans skød.

"Hvad skal vi nu være enige om at drømme?" mumlede hun op til ham.

"Jeg vil være kong Salomon," erklærede Lynggren. "Jeg sidder halv slumrende med min pibe på en trone, der er udpolstret med kvinder."

"Uha," vrissede Katinka og dunkede ham på mellemgulvet med hodet.

"Stille! Jeg er kong Salomon. I er to af mine fem hundrede hustruer. De kvindeløse tre mandfolk i baggrunden er mine øverste eunukker."

Teologine så op til Ivar Holt med sit jomfruåsyn, der var fuldt af lyst til sjov. "Uh, jeg gad nok vide, hvordan De egenlig er," sa hun og ruskede i ham.

Han gad også selv vide det, og i det samme faldt det ham ind, at han kunde kysse den pige, der lå på hans skød; det gjorde han. En lille gnist gled fra hendes læber ned i hans krop og fulgte med blodet, han kunde hele tiden føle i sig, hvor den var.

"Drøm så noget," bad Teologine, "om kærlighed."

Hendes hår kildrede ham på halsen og krøb ned under hans flip. Det var straks en omstændighed, tænkte han.

"Kærlighed," svarede han, "ja. Jeg vilde nok eje en villa, og i min have går min kæreste i hvidt, halvlange ærmer, bar hals. Livet skulde gå hen som et stille smil. Hvis jeg var rig — ja; jeg kunde tænke mig tilværelsen som et venligt pigeansigt under en bred, hvid hat — —"

"Ja, men opgiv så at være digter," afbrød Lynggren, "sælg din samvittighed til et blad og tjen penge; ellers kommer villaen ikke. Jeg er selv en Schuft og står mig ved det. Når jeg er fuld, har jeg samvittighedsnag, men sandelig! Der er noget i kvindens favn, som gør, at jeg forsoner mig med den måde, jeg tjener penge på."

Teologine syntes at vente på noget; værten gned hænder på den anden side af bordet, hans bryn klaredes. Måske den levende model vilde ytre sig erotisk.

Men Ivar Holt rejste sig og lod hende glide af. Han blev pludselig vild. "Nej, ånd!" udbrød han, "hellig ånd! Skal vi gå op og ruske den hellige ånd løs af treenigheden! For det er den, vi har brug for. Inden den helt rådner op ved sin sammenvoksning med faderen, der er færdig med verden, og sønnen, hvis død hver dag blir mere utvivlsom. Det er ånden, vi har fornøden, krop har vi selv, Skabelsen er overstået, opholdelsen går af sig selv, og døden dør vi selv med så megen væmmelse, at det er afskyeligt, at en anden oven i købet skulde gøre det for os, som om vi ikke gjorde det nederdrægtig godt nok selv. Men hellig ånd, skal vi prøve at hente ham!"

Da Ivar Holt så de andres øjne, kom han til sig selv, sa farvel og gik. Så snart han kom ud i den friske luft, så han, at hans sjæl var ligesom oversået med store, ildelugtende menneskepletter; der skulde mange sikleture og megen blæst til at få dem af igen.

VII.

Ivar Holt og Henriette Ravnø var en Søndag eftermiddag kommet helt ud til Vanløse. Når de gik alene, havde de gærne deres lillefingre hægtede sammen; det var noget, han havde fundet på, mere attråede han ikke. Hendes lille finger var så spæd, og når den var rigtig varm, gjorde den et uvirkeligt indtryk, som en sart drøm.

De var meget tavse på deres lange ture, især når været var godt. En gang imellem dinglede han med hendes hånd, som en hvalp rusker i et lommetørklæde, den har erhværvet, for bedre at mærke besiddelsen, og så vekslede de måske en bemærkning. Hun virkede så svalt på ham, han oversnakkede sig aldrig sammen med hende, og derfor søgte han gærne hendes selskab.

"Ved De hvad," sagde han, da de nåede Damhussøen, "det er noget, jeg har tænkt på før, jeg vil være havnesjover i Marseille, mine bukser skal være fløjelsbukser og min kasket en bred stråhat; jeg står op ad en fortøjningspæl og har solen i ansigtet, min kone er appelsinkælling og sidder ti alen fra mig på havnepladsen."

"Så gå hen og snak med hende, hun keder sig."

"Jeg snakker med solen."

"Men hun vil ikke ha en mand, der snakker med solen; ham render hun fra."

"Farvel, kone."

"Hvor De er sorgløs," sa hun lidt utålmodig.

"Om aftenen finder vi et bjærg, der ikke er for højt, og kryber op på det for at se ud over Middelhavet. Det ligger dær som en blå stålklinge, der på et sted er rødglødende; det er månen, der står op."

"Blir de dær hele natten?"

"Nej — de går hjem."

"Og ser til deres lille pige."

"Mon de har sådan en?"

"Ja. Så har konen noget at bestille, mens manden har glemt, at hun eksisterer."

"Jeg tror også," bemærkede han efter lang overvejelse, "at det er godt at ha en lille pige. Undertiden savner jeg en vis fornæmmelse af menneskelighed. Ingen rod i jorden; jeg er som en afskåret blomst, der er sat i vand."

"De trænger til at blive gift," mente hun.

"Ja. Hvis det er det. Jeg — —" han så fortabt på hende og rystede på hodet; "det er mærkværdigt; måske er jeg slet ikke noget menneske."

Hun havde lært at dæmpe sin lidt robuste natur, siden han var blevet hendes ideal af mandig finhed. Hun forstod også at undgå at komme for plumpt med sine praktiske bemærkninger, og når han talte på sin betagne,

åndsfraværende måde, kunde hun få det indtryk af sig selv, at hun var en plebej, men det var vist ikke så meget, at det stødte ham; hun vilde også se at hjælpe på det og lære noget af ham. Godt var det, at hun var den mest praktiske; lærde folk trænger til praktiske koner, og det skulde ikke undre hende, om han, der var så stille og flittig, en gang endte som professor. Men det var egenlig mærkeligt, at de endnu ikke havde talt fornuftigt sammen en eneste gang, når han dog tog alting så alvorligt.

Han gik og så op på det fine, hvidlige slør, der lå over den blå himmel. Det vakte et dybt velbehag hos ham som noget beslægtet.

"Hvordan må der ikke være nede i syden, dær hvor de har opfundet Elysion, Paradiset! Å ja, hvis jeg havde meget mere af denne sommer, så skulde jeg også nok opfinde noget saligt, som menneskene kunde blive mere lykkelige ved at tro på."

"Jeg kan godt forstå, De får den slags indfald, nu mens De går og har ferie."

"Ja —" sa han noget efter, da han havde glemt hendes bemærkning, "der er noget fremmed inde i mig siden min lange sikletur. Det er, ligesom hele verdens tanker er sluppet ind i mig og skal udvikles dær. Jeg forstår ikke, hvad der falder mig ind — jeg har slugt verdenssjæl — — hvad det nu vil sige."

"Mon det er heldigt for Deres studier?" spurte hun.

Det gav et ryk i ham. Spørsmålet påtrængte sig alvorligt, nu da det blev stillet af en anden. Gør man virkelig sådan noget? Kaster man sin sikre fremtid over bord? Er man et alvorligt menneske med ansvarsfølelse?

Han så op og mødte hendes alvorlige blik. De øjne — det var familiens øjne, alle fornuftige folks øjne, der ser undrende på ham, som render fra sine studier. Vil han virkelig ikke ta sin eksamen?

Heldigvis var der endnu to måneders ferie igen, han kunde tænke over det.

"Lad os gå ud i Damhuskroen og drikke kaffe," sa han.

Tidligt på aftenen fulgte han hende tilbage til byen og drev så selv om i gaderne, til det blev sengetid.

Det var hel mørkt, da han kom hjem. I værelset bag ved var frelsermændenes aftenbøn i fuld gang. Den ene ekstemporerede med forbløffende virtuositet en grædefærdig anråbelse, mens de andre faldt ind med hjærteskærende nødskrig: Jaaa, Herre! Å hvad, Jæsus! — — Det tog dem et godt kvarter at forrette deres fromme nødtørft.

Det er åbenbart, tænkte Ivar Holt — lige så uanfægtet af frelsermændenes råb som rimeligvis Vorherre selv —, at hun holder en del af mig. Mon hun egner sig til at være appelsinkælling i Marseille? Solen vilde gøre hende bedre, hendes øjne er endnu noget for kolde.

VIII.

For anden gang udkom der en lille bog, hvorpå der stod navnet Ivar Holt. Den skildrede ikke noget, der optog sindene på det tidspunkt.

Det danske smør havde da for længe siden tilkæmpet sig sin ansete plads på det europæiske marked; der var svær drift i agerbruget, opadgående konjunkturer; husmandssagen var alles kælebarn, socialdemokratiet havde sine jærnbånd om hele landets industri, og det vandt stadig flere pladser i regeringen og i hovedstadens råd; venstre havde den politiske overmagt; der måtte — skulde man tro — snart komme et systemskifte.

Forfatteren, cand. phil. Ivar Holt udgav en bog, der foregik midt i universet. Verden var gået i stykker, eller rettere sagt, den var samlet i een stor kugle af urtåge, grå, halv gennemsigtig, og inden i den gemtes hele resultatet af verdens hidtidige udvikling; mennesker og menneskelig kultur hvirvledes rundt deri og sønderdeltes; sjæle frigjordes og maledes ud i den hele masse. Geniale ideer omslyngedes side om side med jævne betragtninger over spegepølse og hakkebøf. Shakespearske tankelyn sås at slå igennem tågen, lidenskabelige, Michelangeloske hvirvler tegnede sig glødende midt i det grå, og brudstykker af Beethovenske akkorder fik rotasjonens larm til at tie stille og undre sig. Men også masser af skidenhed maledes rundt i verdensmøllen; glimt af lave pander og hæslige næver skabtes og udslettedes. Stank slog ud, banditsjæle opløstes i det store krematorium; Meyerbeers slubbertmusik kvalmede ud ved siden af hæse øl-eder.

Verden malede videre, modstridige elementer pressedes sammen og indgik nødtvungent forbindelse; Lionardos lysende ånd svejtsedes sammen med en eskimokællings trannede sjæl trods hæftig kemisk frastødning. Beethovens fjortende kvartet kom i nærheden af "Der Prophet", og opløsningens vidunderlige magt loddede dem sammen under gyselige disharmonier. Menneskenes røde og brandgule drifter fortæredes med umenneskelige brøl til fin aske og tav derpå stille. Rotasjonen tog fart, heden voksede. Som tyve tusende mile lange protuberanser flammede de halv opløste geniers sjæle ud af verdenskuglen, men centripetalkraften sugede dem ind igen, udjævningen fuldbyrdedes. Da alt var udbrændt, begyndte en ny verden at danne sig.

Digteren sad i Guds ene øjenkrog og stirrede ud gennem det sorte verdensrum; dær så han en utydelig kugle, hvis gråhed lyste i det sorte, og idet tiden fløj forbi — tusende år som een dag — opdagede han, hvordan kuglens overflade begyndte at bæve uendelig svagt, den trak sig sammen og strammedes og blev mere klar i omridset. Men medens den grå bug arbejdede, fødte den rødsort ud af sig, det blev til rødt og til gult, og det gule fortættedes til hvid ild. Den hvide kugle ynglede og udsendte andre

hvide kugler, der gik baglæns i udviklingen, blev røde og til sidst grå. En af disse valgte digteren sig til beskuelse. Skinnende dampskyer bulnede ud og blev sugede ind igen for atter at hvæse ud et andet sted i snehvide eksplosjoner. Men det hørte op, kuglen hang med grå og blå pletter for digterens øje. Han så, hvordan der kastedes grønt skum i land fra havet, det krøb op over landet, jorden blev grøn. Senere kom et blegt slimdyr og begyndte en udvikling, i hvis anden ende der sad digteren selv.

Stort længere kom de ihærdigste læsere ikke.

På samme tid som bogen udkom, blev husmandsloven forelagt i Folketinget, et par ministre gjorde deres historisk bekendte skandaler, højremænd mældte sig fra, aviserne havde travlt, der var ikke megen plads til litteratur. Verden gik ganske vist skævt, men alligevel i grunden hel godt; hvad skulde man med en digter, der havde set verden gå i stykker?

Der blev ikke gjort meget grin med Ivar Holt. Man fandt latterlighed nok i landet uden at behøve at søge efter den hos en gal digter. Masser af politisk dumhed lå klart for dagen; en forrykt poet kunde ikke længere opfattes som god komik. Derfor tav alle ordenlige anmældere stille; de kendte desuden ikke den herre; i politisk bevægede tider må man vide, hvor en mand har sin gang, før man indlader sig med ham, hvad enten han er ligtornespecialist, embedssøgende skolelærer eller poet. De øvrige anmældere præsterede et skuldertræk og en erklæring om, at de ikke havde forstået og ganske vist heller ikke havde gjort sig ulejlighed for at forstå; et par særlig reaksjonære blade, der mente, at intet uden venstresind kunde fostre slig litteratur, gjorde sig virkelig den ulejlighed at skælde ud. I provinsen så det langt bedre ud, for dær havde aviserne ikke så meget at underholde læserne med, og de gjorde forfatteren til grin efter al deres ringe ævne. Ivar Holt nød den ære at blive citeret og begrint ved kaffeselskaber; i en enkelt by købte man endog selve bogen. I den by, hvor han selv var fra, nød hans forældre, der var hæderlige folk, stiltiende, men hjærtelige beviser på agtelse og medfølelse.

— "Nå, hr. Kasbjerg," spurte det mægtige blads redaktør en dag, "hvad mener De om den nye mand, Ivar Holt? Har han noget talent?"

"Å, det kan man vist ikke afgøre endnu."

"Men er han ikke nogen brugbar kraft for os? Kan det ikke tænkes, han har en fremtid for sig?"

"Jeg ved skam ikke. Noget af det første, han sa til mig, da vi en dag talte om litteratur, det var: Ja, De har jo ikke selv noget talent."

Redaktørens overskæg bevægede sig svagt.

"De kan nok forstå, at en mand, der siger det, mangler opdragelse."

"Men ikke overbevisning," smilede redaktøren.

"Hm. Jeg har nu ingen overbevisning kunnet mærke hos ham. Han er både forlegen og aggressiv. De ved, hvordan generte mennesker undertiden kan blive ubeherskede og sige de groveste ting, uden at de rigtig ved af det. Jeg stoler ikke på ham. Sæt, vi en dag slipper ham herind — vi beskytter jo

de nye talenter, der kommer frem, så skal De se: en dag falder han os i ryggen."

"Ja, men går det unge menneskes overbevisninger da ikke i nogen bestemt retning?"

"Det tror jeg ikke. For resten er han over fem og tyve år. Han har svært travlt med at få sine meninger frem. I løbet af fem minutter kan han nedsable hele Schandorph og det meste af J. P. Jacobsen og Bjørnson. Og jeg vil ikke sige, han gør det særlig uvittigt."

"Heller ikke da han nedsablede Dem selv?"

"Hensynsløshed er overhodet et betegnende træk hos ham," fortsatte hr. Kasbjerg. "Og dog siger han sine — — flotheder med en vis naiv blidhed. Han mener næmlig ikke noget ondt med det; jeg tror slet ikke, der er noget ondt i ham. Også af den grund synes jeg dårligt, vi kan bruge ham."

"Det var da mærkeligt. Jeg talte i går med dr. Rønnow, og han lod til at være temmelig interesseret af den bog."

"Dr. Rønnow anmælder den ikke."

"Nej, det ved jeg. Han mente, det var bedst at vente. Skal vi anmælde den?"

"Det synes jeg absolut ikke. Han er så glubsk, han må først disciplineres noget. De skal få mit eksemplar, jeg har indstreget en del steder, læs dem, de er temmelig agressive."

"Virkelig! Jeg har ellers forstået, at bogen handlede om urtåger og — —"

"Ganske vist. Men den handler også en del om ham selv og hans private meninger. I et kapittel gør han det af med hele romantikken, nå, det er ganske vist lige meget, men — —"

"De er måske også selv med?"

"Det skal jeg ikke kunne sige. Nej, la ham afklares, lad os se, om han finder et sted at stå på, så kan vi altid snakke med ham; at ha ham gående her — —"

"Bag kulisserne, nej, det er klart. Men derfor kunde vi måske nok optage et eller andet lille stykke ved lejlighed."

"Ja — og lægge vort navn til som garanti for hans talent."

"Å hvad, det er just ikke store digtere alle de, vi har i vore spalter — — men naturligvis, det litterære overlader jeg som sædvanligt til Dem."

"Ja, og jeg kan jo altid ved lejlighed skaffe nogle skitser af ham ind andre steder, for selvfølgelig bør han ha adgang til at ytre sig."

"Nå, De har altså dog en vis interesse for ham."

"Jeg nægter ikke, at han til en vis grad interesserer mig."

"Hm. Ja, det er jo meget uegennyttigt af Dem."

Der sad en spørgende tvivl begravet i redaktørens overskæg, idet de to erfarne mænd vekslede et blik.

Men i ethvert tilfælde, hvad hr. Kasbjerg gjorde, skete til bladets gavn og formodenlig ikke altid til hans egen skade.

Samme eftermiddag fik hr. Kasbjerg besøg af Ivar Holt. Han var både

nedslået og stor på det.

"Hvordan er De tilfreds med virkningen af Deres bog?" spurte den ansete forfatter.

"Pressens køtere har unægtelig brændt røgelse for mig," svarede den ubekendte forfatter, "men det er jo kedeligt, den ikke lugter noget bedre."

Hr. Kasbjerg kneb det højre øje sammen, som om han søgte efter noget, der var faldet ham ud af hukommelsen. Så skubbede han en sigarkasse til side og halede en anden ud, der stod bagved, lod langfingeren løbe hen over sigarerne, indtil han fandt en, han gad tænde, skar spidsen af den og stak den i munden, idet han løftede øjenbrynene, som en, der kommer til at tænke på noget, der for resten er ganske ligegyldigt, og i det samme fik han tilfældigvis øje på Ivar Holt.

"Å, undskyld, må jeg byde Dem en sigar?"

Ivar Holt var blevet så medtaget, at det tog nogen tid, inden han fik samlet sig og sagt nej tak.

"Har De ikke søgt at få nogle timer her i København? De er jo cand. mag., ikke sandt?"

"Nej."

"Nå ikke. Der skal jo dog noget til — for at leve. Det at skrive bøger er jo ikke sådan nogen levevej."

"Nej, det betaler sig vist bedre at skælde ud over dem," svarede Ivar Holt og søgte at se lidt større ud. "Men man kunde jo gå til et skandaleblad."

Hr. Kasbjerg overvejede ved sig selv, at den unge mand kunde blive ganske brugbar til at lave skandaløse portrætter af bekendte mænd til et toøresblad. Men der udkrævedes megen demoralisasjon, før han selv opdagede den ævne og fik mod til at bruge den.

"Jeg tror ikke, det er indbringende at samle ulykkestilfælde til småblade, og andet vilde De ikke blive brugt til."

Ivar Holt så ned for sig og rynkede brynene. Der var noget i den bevægelse, som var betegnende for ham, tænkte hr. Kasbjerg.

"De har endnu ikke anmældt min bog."

"Nej. Jeg er så stærkt optaget i denne tid. Desuden er det jo ikke alle bøger, vi anmælder."

"Nej, men De beskytter alt, hvad der kommer frem, som er nyt og originalt. Det er almindelig bekendt. Og da nu hele højrepressen har rakket mig ned, så synes jeg, der er så meget mere grund — —"

Hr. Kasbjergs sigar trak dårligt, trods det at det var en Yurak-Bat. Der måtte skæres lidt mere spids af. Hr. Kasbjerg var for resten ilde til mode. Det blir en gammel litterær synder undertiden, når han under fire øjne får sin pligt at vide af en naiv ung mand, især når det er en pligt, han selv officielt og alvorsfuldt har vedkendt sig.

"Hvordan havde De egenlig ventet, at Deres bog skulde blive anmældt?"

"Sådan," svarede Ivar Holt og trak noget papir frem. "Jeg har i går gjort et forsøg på at sætte mig ind i en jævn dumrians tankegang. Nu skal De

høre: Vi tror ikke, at forfatteren er egenlig gal, og vi vil ikke påstå, at han simulerer sindsforvirring, men vi forstår ham bare ikke. Vi tvivler ikke om, at hans bevidsthed er løftet ud af de almindelige menneskelige fuger og stablet op i luften; vi tror, han er kommet op på et stillads, hvorfra han ser andre ting, end vi ser her nede. Men vi vil ikke med ham derop; der er jo unægtelig mennesker, der heller går på jævn alfarvej end på en tynd line hundrede alen over jorden, og vi hører til de mennesker. Vi ønsker ikke at ramle sammen, som forfatteren rimeligvis vil gøre en dag, og som vi sikkert vilde gøre, hvis vi havde en stige op til forfatterens verden. Og hvad er det, vi ser inde i den urtåge, de kun, at man serverer det samme på en anden måde. Mennesker, hvis mening for mig ikke betyder mere end det stykke hestepære, jeg kan få på min støvlesnude ved at gå igennem Købmagergade, de erklærer min bog for mislykket, endskønt de ikke ved, hvordan en vellykket bog om samme æmne skulde se ud. Men publikum stiller sig altid på hestepærens side. Jeg ser, hvordan vore kritiske tosser falder i to afdelinger: de, der indrømmer, at de ikke forstår, og derfor gør nar — og de, som forstår så udmærket, og derfor gør nar."

Ivar Holt havde rejst sig op. Han var nu et stykke højere end hr. Kasbjerg.

"Men vil De ha denne anmældelse? De kan jo optage den i Deres blad under et eller andet mærke. Måske tror så nogen, den er af Dem selv."

"Hm ja. Redaktøren mener, vi bør indtage en afventende holdning. Som De selv så udmærket forstår det, kan vi slet ikke bedømme Deres talent endnu. Med Deres næste bog håber vi, at der kommer klarhed i det spørsmål."

"Derfor kan De godt optage min kritik. De kan jo sætte mit eget navn under."

"Det vilde unægtelig være temmelig barokt," smilede hr. Kasbjerg. "Men på den anden side er vi jo et alvorligt blad — —"

"Da mangler De ellers ikke humorister."

"Nej på den måde. Men De er jo selv en alvorlig mand. Derimod vil jeg med fornøjelse optage en eller anden ting af Dem i vort tidsskrift. Dær er jeg jo på en måde mere enerådende."

Ivar Holt gik lige hjem og la sig på sin hårde sofa. Den passede bedst til de overvejelser, der nu forestod.

Det er ubehageligt at blive erklæret for ikke eksisterende. Det, jeg har skrevet, er mig selv og må altså være virkelighed, da jeg vel selv er et virkeligt menneske. Men ingen har erkendt noget fælles menneskeligt i, hvad jeg har skrevet. Jeg er hverken dum eller forrykt, hverken genial eller talentløs — ingen af disse fire menneskelige egenskaber tør jeg tillægge mig. Tosserne rækker mig ingen broderhånd, og de gale siger: Hvad er du for en? De store opdager mig slet ikke, og de små ryster på hodet ad mig. Jeg er altså ikke ubetinget og uden videre et menneske. Undertiden forekommer det mig virkelig, at jeg ikke er det. Er der noget tredje foruden

galskab og fornuft? Jeg forstår dog den gales vanvid og den normales forstand. Jeg indser Kasbjergs manglende talent og føler vægten af mit eget pund. Hvad er der så i vejen med min menneskelighed? Intet svar.

Men det er ikke vinter endnu. Skal vi køre ud og la solen skinne på os? Skal vi samle solhonning til den lange, morderiske vinter?

IX.

"Der er en plads ved en skole, som jeg er vis på, at De kunde få, hvis De selv vil," sa frøken Ravnø; "min onkel er næmlig bestyrer. De får dansk som hovedfag."

"Sikken en nådegave af et forår, vi har fået denne gang!" bemærkede han længe efter. "Man kan blive from af det: Denne er dagen, som Herren har gjort. Når nattergalen synger om formiddagen, da er sommeren på sit højdepunkt. Læg for resten mærke til forskellen på stroferne i nattergalens sang. Der er almindelig kvidren af forskellige grader, og der er fløjtetoner, som gør nattergalen til nummer et af alt syngende, men der er også en ganske umusikalsk snærren — jeg antager, den er det ældste i de forskellige udviklingslag, dens stemme repræsenterer. Hvis jeg var nattergal, vilde jeg blandt andet skrive en epokegørende afhandling — sammenlignende sprogvidenskab — om de forskellige strofer i nattergalens sang. Denne snærren er så antik. Jeg tænker mig fuglekrybdyret — Archæopteryx — sidde og slå sine knastørre triller ved randen af kridthavet. Det må ha været storslået hæsligt. Hvorfor ser De så gnaven ud? Synes De, det er noget vrøvl? Det er det også. Men sådan går min tid, og den går godt."

"Nej, det må De virkelig ikke sige."

"Nå. Men hvad vil De herude, når De er i dårligt humør? Jeg vilde ønske, jeg var en gammel krage med en stor familie, så vilde jeg skrige rundt om Dem, til jeg fik Dem jaget langt ind på en kedelig brakmark."

"Hvad mener De så om den plads?"

"Det ved jeg ikke. Hvad skulde jeg mene om den?"

Hun ser ikke godt ud, tænkte han. Hvor menneskekød virker råt ved siden af solbeskinnet bøgeløv!

"Skal De da ikke ha en stilling, nu da De har opgivet Deres studier! Jeg forstår ikke, nogen kan være så ligegyldig med sin fremtid."

"Hvad fejler min fremtid, synes De? Gør jeg ikke nok for den?"

"Deres bog sidste efterår gjorde heller ingen virkning."

"Den gjorde den virkning, at min næste bog blir bedre."

"Og imens har De ingenting at leve af."

"Jeg føler mig meget levende."

"Jeg kan ikke forstå, De har meget imod at få en ordenlig, sikker indtægt. De kan vist godt få den plads; min onkel holder umådelig meget af mig; han har ingen børn selv. Så har De hele eftermiddagen og aftenen fri og kan skrive i. Hvis De engang kan leve af Deres bøger, så kan De jo ta Deres afsked igen. Er der ikke nogen mening i det?"

"Alle mine formiddage ødelagte. Og hvorfor skulde jeg gøre det?"

"Jeg forstår Dem virkelig ikke," sa hun næsten grædefærdig, og derefter tilføjede hun med et koldt, klart blik: "Og så blev De da til noget rigtigt. De kom ind i en praktisk stilling og fik andet at bestille end at tænke Dem som

nattergal."

Hendes blik gjorde et dybt indtryk på ham. Han så sig pludselig afklædt alle digterdrømme, han stod dær foran hende som en afsløret, æstetisk tosse. Det var kvalmt. Og så opdagede han en ting til: Det var jo meningen, han skulde gifte sig med hende. Selvfølgelig. Hvorfor gik han alle de ture med hende, hvorfor fortalte han hende alting? Han havde engageret sig. Han mindedes noget, som nogle mennesker har, det kaldes forsørgelsespligt; han blev kold lige ned til mellemgulvet, og han fik næsten vand i øjnene, ikke tårer, men vand, af noget, der river. Han tænkte ikke på, om han var forelsket i Henriette Ravnø. Til tider var han det, en gylden, luftig kærlighed, uden henblik på dagligt udkomme, uden sanselighed. Nu var den fuldstændig forsvundet, samtidig med at det var blevet hans pligt at gifte sig med hende. Men kunde han leve af det, som hans fiaskoer indbragte?

Det var altsammen noget helt nyt for Ivar Holt. Stik den ramme virkelighed i næsen på en rigtig poet: han vil påstå, at det er salmiakspiritus.

"Hvad mener De så?" spurte hun endelig.

"Jeg ved ikke — —"

Som han stod dær, lignede han et beslutningsfoster, der er gået i stå midt i udviklingen. Han svajede hid og did som et menneskesiv for stridige viljers vinde.

"Nu er denne dag ødelagt for mig," sa han og stivede sig af.

"Var det det hele?" udbrød hun.

Han stejlede under hendes foragt som en ung hest for et piskeslag.

"Nu vil jeg hjem," erklærede han, og dermed gik han.

Men hun kom bagefter. Der gik et kvarter, før hun turde spørge:

"Har jeg fornærmet Dem, hr. Holt?"

"Det ved jeg ikke. Nu skal jeg tænke over det. Men hvis jeg opdager, at jeg virkelig er en pjalt, så tror jeg ikke, at jeg kan være Dem taknæmlig for, at De har bragt mig på sporet efter den sandhed."

Resten af vejen gik han alene. Da han nåede ind ad København til, kom han til at gå bag efter to herrer, der talte meget højt og ivrigt.

"Det hele anfægter mig aldeles ikke," sa den ene. "Så længe jeg er direktør, skal vort selskab være første klasses, og mit personale første klasses. Vi er forrest i konkurrencen, og det agter vi at blive ved med. Vi tjener godt, og vi lønner godt, og det, vi har at bestille, kan overkommes, når der arbejdes med fuld kraft. Jeg kunde antage flere folk, så der blev mindre at bestille, det ved jeg nok, men jeg ved også, at et personale er bedst, når det arbejder med fuld kraft. Hvad man udretter med halv kraft, blir halv mislykket. Selvfølgelig antager jeg ikke tuberkuløse, og en mand med mavekatar er eo ipso diskvalificeret. Selvfølgelig gir jeg nødig ferie, jeg har selv ingen ferie, og jeg kan kun bruge et personale, der kan udholde det samme som jeg. Alt det om frisind og humanitet — — så længe jeg kan få

mine folk på *mine* betingelser, så får jeg dem. Vil selskabet indføre et andet princip, så kan det jo ta en anden direktør. Hvorfor skulde jeg forandre principper, som jeg ved, er gode nok?"

Ivar Holt skyndte sig forbi og stod stille foran de to. Han måtte se den mægtige mand, der talte sådan.

Han huskede, hvordan han en gang som lille dreng havde fået lov til at stå og se et tog køre forbi. Da havde han fået en forestilling om livets store magter, om noget, som ingen kan stanse, men som knuser den, der stiller sig i vejen. Eksprestoget var det brutaleste, han indtil da havde set. Han fandt tilværelsen mindre tryg fra den dag og drømte tit vildt om nætterne. Men synet af den ubekendte direktørs ansigt gjorde endnu stærkere indtryk på ham. Han fik en knusende forestilling om, hvad det vil sige at være noget og at udrette noget. Det praktiske liv var en buldrende, hårdt malende jærnmaskine, som brusede forbi ham og ikke kunde bruge ham; hans bestilling var at stå ved vejen som en ringe og indskrumpen poet, der blæstes omkuld og i sønder af det store sus, der drog forbi. Det vilde aldrig ske, at den mægtige direktør la mærke til Ivar Holt, selv om han blev nok så stor en digter. Ingen af hans slags kunde tiltvinge sig denne mands anerkendelse; ikke engang som kontorist under ham vilde han være brugelig; alene udtrykket i hans øjne vilde røbe ham; han var nu en gang forbandet til at være digter i et tomt rum.

I samme øjeblik som han opdagede det, fik han en uhyre længsel efter den virkelige, håndgribelige tilværelse, og denne længsel ledsagedes af forvisningen om, at han var den, der stod uden for. Toget var larmet forbi. Han kom ikke med.

Han satte sig ned på en grøftekant og syntes, det var bedst at dø. Verden har set nok af livstrætte mennesker, der hænger sig. Burde den ikke for en gangs skyld se en, der hænger sig, træt af mangel på liv?

Digterens lod har tabt betydeligt i værdi i den sidste menneskealder. I gamle dage var det anderledes, skønt digterne også den gang var lukkede uden for virkeligheden. Dær sad Ingemann på det slot i Vesterled, mens Paludan-Müller lurede på dybsindige tanker i sin filosofiske luftballon — — men deres lod var udelt, de anede vel en anden verden, men den foragtede de, sådan som man er tilbøjelig til at foragte, hvad man ikke forstår. De vågnede aldrig op af deres digterkæfert, de var og blev salige. Den prosaiske verden er intet andet end et skyggebillede af den poetiske, dær har en digter altså intet at gøre. Det mente også manden for det hele, Johan Ludvig Heiberg, der var en stor svindler og simulerede digter hele sit liv igennem. Men nu er digterens lod udstykket i to parceller, hvoraf den ene findes på jorden, så at digteren står med et ben i himlen og et på jorden; men det er meget ulykkeligt at være i verden og dog ikke være der, det er en stilling, der aldrig kan gøre sin mand tilfreds. Dog er det uundgåeligt, at digteren nu har sit ene ben på jorden, da denne omsider er blevet godkendt — efter at den i en forholdsvis kort periode, dansk åndslivs

fornedrelsestid, har været mistænkeliggjort — og angsten for at komme uden for verden er slem og levende hos digterne i nutiden, den er omtrent lige så frygtelig som selve dødsangsten. Et ben oppe og et nede, hinkende på bægge ben, det er en digters ikke længer salige lod. Tilmed falder menneskenes ringeagt stundom over det ben af ham, der står på jorden, de synes, det står usikkert. Da han havde sin verden helt for sig selv, nød han dog altid noget af den agtelse, man tilkender specialister; nu kan han kontrolleres på det ene ben.

Solen gik ned over Ivar Holt på hans grøftekant. Hans skygge lå halet ud hen over kløvermarken, og langt borte, på en ledstolpe, så han sit hoved opslået med rødt om. Han fik noget smørrebrød op af lommen og spiste. Det begyndte at blive lidt bedre med ham. Nu fik han snart tresindstyve kroner. Bare han kunde blive hel glad igen. Ti ret beset, det at sidde ved en grøft og grine frem for sig ud i landskabet, solo og intensivt, uden at nogen hårdfingret hånd i hele verden har ret til at gribe en i armen og sige: Op med dig! Vi skal forsørges! Du har andet at bestille end at sidde og glo! — det er unægtelig en tilværelsesform. Den forrenter sig ikke stærkt, men er der ikke så meget grøftekant, at den kan ernære en mand eller to? Så meget mere som den menneskerace er i færd med at uddø.

Lad så de andre slås. De behøver ikke at hade manden på grøftekanten, han er ikke farlig. Det sker ikke, at han en dag slår hodet i stykker på et andet menneske; hans velvære kræver ikke knuste hjærneskaller. Men det kan gærne være, han skal sulte ihjel; det er meget muligt, at den, der aldrig har haft lyst eller ævne til at slå en anden mand ned i landevejen, selv skal dø af en tom mave.

X.

Forstå og beundre en mand, det gør en fornuftig og forelsket kvinde gærne, når hun er vis på, at han vil gifte sig med hende. Men dersom hun ikke er det, da må han være belavet på at få kritik i stedet for.

Henriette Ravnø var en praktisk pige, der en gang kunde blive en udmærket hustru. Hun havde uden modstræben forelsket sig i Ivar Holt, og da det var fuldbyrdet, var han efterhånden blevet forringet i hendes øjne. Hun betvivlede just ikke hans talent, og hun vidste også, at man skal ikke straks foragte et talent, fordi det ikke er noget levebrød, men derfor behøver det vel ikke at hindre sin ejermand i at få et andet, virkeligt levebrød.

Hun forstod ham slet ikke mere. Han opsøgte hende stadig, men havde aldrig noget at tale om. Han søgte ikke nogen plads, studerede ikke, skrev ikke ret meget, men det lod til, at han var meget interesseret i at høre hende fortælle om alle sine ubetydelige småting. Hun kom snart til at gøre en ende på det.

For ham var hun ikke længere det lyse akkompagnement til hans syner. Nu, så længe han følte sig som en ussel digter, var hun den, der havde opdaget ham og givet ham et knæk i selvtilliden. Men det kunde jo være, at hun, som havde opdaget hans sygdom, også kunde blive hans læge.

Han tænkte sig hende som sin kone, nu da han var blevet så nøgtern, og forelskelsen var gået over. Han så hendes kolde, fordrende blik: Har du, hvad vi skal leve af? Om natten vågnede han op af drømme om rigeligt børn og ringe udkomme. Det var en kur, han skulde gennemgå. Hun var af denne verden, og han vilde over til hende, over det gabende svælg.

Han arbejdede i bedste tro på at blive et normalt, almindeligt menneske. Som så mange mennesker, der dog vist ikke er digtere, kunde han ikke tåle at tænke ordet *poesi*. Hans sjæl stod sig nok bedst ved, at han blev maskinsmed; så havde han en næve med i noget. Han formanede sig selv til nøgternhed. Det ligger vist særligt til de senere danske poeter. "På det jævne, på det jævne," skriger en, som om han havde opdaget det jævne. — "Gik der en smule digter tabt, et menneske blev bevaret," forkynder en anden, som om det nogen sinde lykkedes ham at smøge digteren af og blive et menneske. Mange danske forfattere er gået så vidt, at de hadede digteren i sig selv. I en af dem sad der en romantiker, som ikke tav et øjeblik, og når denne hviskede: Kanel! så skrev forfatteren: Skidt! Og hver gang vi i hans bøger finder en realistisk klat møg, så kan vi vide, at han har brugt den til at kvæle et romantisk suk med. Nylig har en stor mand fordømt sig selv i forklædning med ordet *digter*, hvilket var det eneste ord, der svarede til hans foragt.

Det er digterens forbandelse, at han ikke finder nivoet. Han synker i jorden til op på lårene og er ringere end andre mennesker; han når op i

overmenneskelige højder og regnes dog ikke for større, men han træffer ikke selve jordens overflade.

Ivar Holt håbede ikke, at han nogen sinde mere skulde få inspirerede øjeblikke. Han følte den allerstørste trang til at være et fornuftigt menneske og gifte sig med en kvinde, der kunde hjælpe ham dermed, selv om han ikke var forelsket i hende. Han vilde også gøre noget for at sikre sin fremtid. At han ikke havde begyndt endnu det kom udelukkende af, at han var så optaget af sin egen nøgternhed, den havde aldrig været så udpræget som i dette år. Den kunde også kaldes nedslåethed, for så vidt som den berøvede ham al mulig lyst til at foretage noget som helst, men når humøret var kommet igen, så skulde han til at tænke på fremtiden.

Hans sjæl var et meteor, som var suset glødende gennem den høje luft; nu var den faldet ned på jorden som en kold sten; han tænkte aldrig, den kunde hæve sig mere.

XI.

Hos en livskraftig natur er der intet, som er mere upålideligt end forknythed. Han kan ha slået sig nok så godt til ro i resignasjon, den varer ikke ved. Hans selvnedsættelse kan være fuldkommen ærlig ment; men der er i hans iver efter at regne sig selv for ingenting, et forbrug af energi, som tyder på, at nedslåetheden ikke er andet end en hvile, hvori han samler kræfter til et nyt opsving. Nedtrykthed hos et sundt menneske, det er asken, der lægges på ilden, for at den kan holde sig til næste morgen, da det igen blir dag, og ny ild nødvendig.

Allerbedst som Ivar Holt gik og applauderede sig selv som det jævne menneske, så kom ånden over ham. Han siklede en dag ud af byen, nord på, indtil han nåede strand. Dær satte han sig. Det var næsten vindstille; ingen bølger var at se, undtagen at der med regelmæssige mellemrum dannedes en rynke ti alen fra land, rynken blev til en vold, og en bølge væltede sig ned i sandet med et brat, tungt plask, der fortalte om mange miles rejse.

Hans ven solen skinnede ham i ansigtet, han sugede lyset ind i sig, og dette lys, som nu blev opmagasineret, vilde en gang stråle tilbage igen; måske på en regnmørk vinterdag vilde han pludselig se sig selv vade i solskin. Han var i dette øjeblik ikke bange for nogen vinter, han indsamlede et forråd af lys, der var stærkere end alle nætters mørke.

Foran ham lå havet i glat, silkeblå sorgløshed, over ham stod solen og glemte ikke at gøre sin pligt. Solen er umådelig god, den gør alt, hvad den kan.

Han havde igen indtaget sin retmæssige plads midt i verden, rundt om sig bandt han ved sin sjæls kraft lyksaligheden, ligelig fordelt på alle sider som en verdenskugle.

Mens han lå med sit ansigt ned i græsset og rugede over sit ensomme afsind, kom der igen den overfarende kulde, som han havde lært at kende i det sidste års tid — bruddet på fuldkommenheden. Nu kom han til at forstå den. Lykken er en kugle. For hver en, der står med hodet opad, er der en, der har hodet nedad. Den ene står op mod solen, den anden vender bort fra solen, anelser farer frem og tilbage. Når den ene om middagen bær solskinnet på sine skuldre, ligger den anden med brækket lår ude i natten og råber om hjælp.

Disse to mænd er mig, den ene ikke mindre end den anden, jeg har været nede, og jeg har været oppe; bægge disse mænds lod er min lod, jeg glemmer aldrig den ene for den anden.

Han lå længe uden at kunne tænke på at røre sig, hans sanser virkede ikke længere. Tiden rislede forbi ham med uhørlig hast, men han var gledet af og blevet liggende uden for tidens vej. Han mærkede ikke sit eget legeme, han vidste ikke, om hans fødder lå over kors, og han kunde umuligt sige, hvordan hans hænder var anbragt.

Bevidstheden var udslukt, undtagen en rest, der kontrollerede den stansede maskine, en rest så lille som infusjonsdyret, der kryber hen over den hvilende oceandampers skrueskovle.

Mange grublere har kendt denne sindstilstand: det mindst mulige kvantum bevidsthed lysende over den øvrige, bevidstløse ånd.

Store, ubegribelige ord er opstået bagefter: Uendelighed, Udødelighed, Personlighedens grænseløshed — —. Ingen forstår dem, men der er i dem et vældigt afsind, der river mange med. Opfinderne, der rimeligvis senere omkom af åndelig forstrakthed, hædredes hinsides graven som digtere og profeter.

En mand vågner midt om natten i absolut mørke og stilhed, hans sanser griber efter noget og får intet, han kender ikke tid og sted, mærker ikke sit legeme, men føler sig i øjeblikket som en ånd uden krop, og i sin meningsløse angst farer han op i sengen — legemet er der, arme og ben er rigtigt nok fordelt, dette er mig, herfra og dertil. Han er på ny sprunget ind i tiden og kører med, men han forstår livets mystik, han er i stand til at tro på sjælens udødelighed, og han kræver kødets opstandelse: Jeg må beholde mit legeme, at jeg ved, hvad der er mig, og hvad der ikke er mig. Fornæmmelse af at være blot sjæl er forfærdelig.

Seeren — manden med de lukkede øjne og det indre lys — glemmer hele sit legeme, og hans bevidsthed svinder bort indtil en lille lysende prik. I ham alene foregår der intet; de døde forandres uophørligt i deres kister, det arbejder i jordens indre, og glødende storme hærger stjærnetågerne, men et menneskes sjæl kan gå i stå nogle sekunder. Seeren slipper uden for tiden og verden, han opdager gud og alt andet, hvad han ikke forstår. Han er borte et sekund, der for ham synes tusende år, han rejser sig bleg og forfærdet op fra jorden og bekender: Fra evighed til evighed er du gud!

Du? Hvem er gud? Hvad er evighed? Der har jo ingen været hos ham, han ved ikke, hvem han taler til.

Den ene står op fra ekstasen og bekender gud. Det var et øjebliks afsind, men afsindet var ikke hans, han skyder det fra sig, gud var hos ham, afsindet var gud.

Den anden finder sig selv i ekstasen: Jeg har været ude i uendeligheden, jeg er selv uendelig, jeg kan bære denne ubegribelighed og behøver ikke at redde min forstand ved at kaste ubegribeligheden over på en anden. Der er ingen anden gud end mig selv.

XII.

Allerede i begyndelsen af sommeren sivede det gennem aviserne ud til publikum, at forfatteren hr. Kasbjerg arbejdede på en stor, ny roman. Deri var der nu ikke noget mærkeligt, da han var en sikker mand til at komme med en bog hver jul, men det år blev der i pressen talt kommende storværk, men opdagede ikke den skjulte tråd, som forbandt dem.

Til sidst kunde hr. Kasbjergs eget blad ikke længere forholde sig passivt over for de mange rygter. Først på efteråret bragte bladet et interview af den udmærkede digter, men skønt intervieweren, der var i nystrøgen silkehat, forbandt en forhørsdommers borende energi med en Sherlock Holmes' snedighed, så fik han ikke ret meget ud af sit besøg. Den populære forfatter svarede så vidt muligt kun med smil og skuldertræk, men visse fakta fik manden i silkehatten dog møjsommeligt fravristet sit offer: Det var en moderne roman, just ingen københavnerroman og slet ikke nogen samfundsroman; en ufrivillig blottelse fra det til sidst udmattede offers side tydede på, at der var vers i den; manden i silkehatten turde derfor love sine nydelige læserinder, at romanen kom til at handle om kærlighed. — Derefter tog vi vor høje hat og bad undskylde; havde vi vidst, at *det* var æmnet, skulde vi ikke ha oprevet digterens sind ved vort lange og pinlige forhør. Kærlighedsdigtere skal man lade i fred, de andre gør det ikke så nøje med.

Det lille interview var umådelig morsomt og blev optrykt i mange provinsblade. Det var skrevet af hr. Kasbjerg selv.

Men samtidig artede hans levende model, Ivar Holt, sig ikke så vel, som ønskeligt var.

Fra først af havde han anlagt sin helt som den vege, unge mand med sky, hvidspirende længsler efter livets lyst og med en fantasi, der gik ovenud, fanden i vold, op i den blå himmel. Men snart fordærvede Ivar Holt dette billede for ham. Han kunde være hæftig og hensynsløs; længsel var ikke noget heldigt udtryk for hans herskende sindsstemning; der var lidenskab i ham, ikke så lidt. Der måtte stærkere farver til, det skulde ikke være noget kalkmaleri. Hr. Kasbjerg vilde hellere gøre en himmelstormer ud af ham, det første udkast måtte kasseres. Men så kunde Ivar Holt være mild og fredsommelig, han stormede ikke himlen, han svævede derop. Hm ja, hvordan skal det nu tillaves i en bog? En slags forloren himmelstormer? Jo, det gør sig vist bedre, og så har man brug for ironi. Man kommer publikum til at smile, mens det dog indser, at det ikke er en ren gøgler.

Hvad hr. Kasbjerg vanskelig forstod, det var Ivar Holts nøje kendskab til jorden. Han havde megen natursans. Hr. Kasbjergs "udpenslede" stil magtede selvfølgelig også naturskildringer, men Ivar Holt tog naturen ind gennem alle sanser. Endogså hans lugtesans var overmåde fin og skelnedygtig. Han kunde mange af Københavns gader på næsen; hans

kendskab til sjællandske provinsbyers lugt var videnskabelig udviklet. Også hans smagsævne var meget nuanceret. Når han talte om smags- og lugtefornæmmelser, var hans skiftende minespil en hel række illustrasjoner til hans ord. Og hans synsævne — — hr. Kasbjerg havde med uro lagt mærke til, at der hos enkelte yngre forfattere åbenbarede sig en ejendommelig styrke i synsiagttagelser. De gjorde overraskende opdagelser, hvor den ældre slægt troede at ha set alt, hvad der var, men de nøjedes ikke med synet alene, de belejrede fænomenerne med alle sanser, og meget gammelt blev nyt. Hr. Kasbjerg plejede — som anmælder — at udtale om dem, at de manglede tanker, de havde ikke anelse om sykologi, i virkeligheden misundte og frygtede han dem. Heldigvis havde de endnu uhyre vanskeligt ved at vinde frem til publikum. Ivar Holt syntes at være en af dem. Men han var rigtignok en besværlig fyr at benytte som levende model. Hvordan kan een være hjemme både i himlen og på jorden? Og frem for alt, hvordan skal det forenes i en bog, så at publikum tror på det?

Hr. Kasbjerg var ikke længe om at finde på noget. Det spørsmål var snart faldet ham ind: Hvordan har den unge mand det i erotisk henseende? Og da det gik op for ham, at manden var uerfaren, forstod han det hele: Under manglende erotik blir fantasien vild; kvinder, det er noget, der trækker nedad på den vilde flugt. Der var altså ikke andet at gøre: Ivar Holt måtte studeres i erotisk belysning. Men det blev en ubetinget fiasko. Hr. Kasbjerg skulde ikke for hans skyld umage sig med at invitere piger; de betød ikke noget for ham.

Det var særdeles ubehageligt. Hr. Kasbjerg skulde med fornøjelse ha skaffet den unge mand lidt ekstra indtægt, for at han kunde overkomme at beholde Katinka eller Teologine i nogen tid. Selv vilde han bare betinge sig en vis ret til observasjon. Men det mærkelige menneske syntes slet ikke erotisk angribelig. Det var uforklarligt. Hvad skal man stille op med et menneske, i hvem der ikke er erotik? Frem for alt, tør man i vore dage sætte ham i en bog? Publikum går ikke på ham; hr. Kasbjerg kendte sine folk. Det blev nødvendigt at foretage en sammensmæltning. Lynggren, der ellers skulde ha været en person for sig, kom i støbeskeen sammen med Ivar Holt — altså bogens hovedperson, som derved både erhværvede frækhed og erotik. Det begyndte at blive lidt indviklet; manuskript måtte kasseres, der måtte igen tages fat forfra. Nå, men indviklet, det er også meget godt, indviklet og opløst; det sidste ord står hos Poul Møller og er udmærket, når bare det kan laves. Hr. Kasbjerg lavede af alle kræfter og kunde allerede la rygterne begynde at sive ud til publikum.

Hr. Kasbjerg fik heldigt lavet moralsk fordærvelse og udskejelser, dog i et sømmeligt sprog, eftersom dette jo var en alvorlig mands værk og måske en gang vilde nå ind i selve sognebibliotekerne. Dagene tog af, bogen tog til. Men nu var spørsmålet — det blev påtrængende midt i September —: Hvordan ender sådan et menneske? For en snes år siden vilde det være at anbefale, at han begik selvmord, men i vore dage tar det sig ligesom lidt

gammelt ud, vi må vogte os for det melodramatiske. Nej, det gør sig bedre, at han slet ikke ender. Han — — man ser ham gå bort, ud ad en pløret landevej. November, skumring, ikke videre godt vær, han forsvinder i regntykningen, man ser ham ikke mere, en flok råger flyver skrigende op, vinden stønner hæst — —

Ja. Det er naturligvis udmærket; sådan noget forstår et københavnsk publikum at gutere. Den bratte afslutning virker brutalt og er vist heller ikke gennemsnitlig den mest virkelighedstro, livet ynder at gå ud decrescendo, pp, ppp, fermat.

Jo. Meget sandt. Men vi skriver ikke blot for de kræsne litteraturmagere, vi er ikke kunstnere for kunstens skyld, vi har et formål, vi skriver demokratisk og vil helst ha det brede lag i tale; derfor vil vi ikke ende ubestemt, i gråt, men skarpt, med et knald, i rødt. Vi bestemmer os for selvmord.

Nu var Ivar Holt en ualmindelig uheldig model til en selvmorder; hans modløshed var upålidelig. Hr. Kasbjerg troede, at han kunde hjælpe på det ved ikke at optage bidrag fra ham og ved at afspærre ham fra publikum, hvor han havde magt til det. Men ingenting bed på ham. Efter at han en stor del af sommeren havde været umedgørlig tavs, var han nu blevet så ivrig med sit eget værk og så ovenpå, at hr. Kasbjerg kom i den største forlegenhed. Og for at ikke Ivar Holt skulde komme ham i forkøbet med sin egen bog, blev han nød til at hente modløsheden hos Drewes, men den var desværre ikke af nogen rigtig god kvalitet. Der blev meget at gøre med at smælte sammen og lave overgang; først i midten af Oktober var helten færdig til selvmord, og bogen gik i trykken.

XIII.

"I vor litteraturs fredsommelige andepark falder hr. Kasbjergs ny bog ned som en stor sten, der slår et stort hul i al den grønne andemad og får de bestyrtede hundestejler og skaller til at pile forfærdede til alle sider. Hr. Kasbjergs højt ansete navn trængte i og for sig ikke til dette mesterværk, men en gang for alle har han villet slå fast — — dog nej, her er ikke tale om vilje, det er en ny åre, der er brudt frem i hans rige talent, et nyt kildevæld, der sikkerlig i lang tid har været forberedt til udbrud. Vi — publikum — kender ikke de sjælelige omvæltninger, der er gået forud for dette værk, vi aner, at der i den ikke længere unge forfatters sind har fundet en krise sted (som viser, at han dog er ung), og vi ser — hvad der for os er det vigtigste — at et betydeligt digterværk er resultatet deraf. Ja netop digterværk. Det er ellers ikke det ord, vi snarest vilde anvende på hr. Kasbjergs strængt reelle og realistiske produksjon. Men bor der ikke en digter selv i den mest nøgterne forfatter? Må ikke poesien en gang bryde igennem også hos livets koldeste iagttager?

Men lad mig nu få lov til at sige, hvad bogen handler om. Hovedpersonen er en digter, en poet, som vor tid frembringer ham. Uden overtro og uden fordom er forf. skredet til skildringen af sin helt. Han har vendt og drejet ham, belyst ham fra oven og fra neden, uden urimelig beundring, uden for megen ringeagt, ti så forskellige er synspunkterne, hvorunder helten stilles frem for læserne. Først ser vi ham som et naturens barn — det siger kun lidt at nævne Christian Winther i denne forbindelse, men her er naturskildringer af høj skønhed, her er den sete, ligefrem malede natur, prægtige panoramaer, hvor landsbyer ses at vandre forbi beskueren, og solbeskinnede marker breder deres tavler ud for os i alle farver og nuancer. De, der har søgt at fastslå hr. Kasbjerg som ren Københavner, de nødes nu til beskæmmede at indrømme, at forf. kender sit land, sit *muld*, så godt som nogen.

Den anden side af digterens karakter er hans elskovsforhold. Vi ser, hvordan den fine unge pige, Kaja, længes imod ham og skænker ham sin unge elskov, ham, hendes digter og hælt; det hele synes at være såre skønt. Men — og her viser forf. os digterens første brøst — han sviger hendes tillid, nej, han sviger den ikke, ti ansvarsløs og bevidstløs, som han er, står han uden for de moralske bestemmelser, hendes ulykke er for ham ingen vellyst og ingen sorg; en dag ved han ikke længere, at hun er til, han slipper hende, som han slipper alt andet, han griber i blinde og slipper i blinde.

Senere træffer han den kvinde, som han ikke mere kommer fra, fordi *hun* holder ham fast, den rå, sjælløse kokotte, hundyret og hendes hjælpersker, ti hun tar andre til hjælp, da hun ved, at hun ikke alene kan holde på ham; der må afveksling til. Vi forudser den moralske forargelse,

som disse kapitler vil vække hos snævre sind, der ikke begriber forf.s sunde alvor. Her er ikke et ord for meget og ikke et ord for lidt, ingen unødvendige udpenslinger af udsvævelser, men med rystende sandhed gives der os et indblik i digterens blodige perversitet, ti i perversiteten ender denne opløste type; det moderne liv drager ham for voldsomt fra poesien, og han formår kun at suge det moderne samfunds gifte i sig.

Som et skyggebillede ser vi endnu en gang den unge kvinde, han har forladt, men hun formår ikke mere over ham, han er i kløerne på Messalina og — befinder sig bedst dær. Men op af dette erotiske moras stiger den digteriske fantasi med forunderlig kraft; mens karakteren opløses, og legemet nedbrydes, svinger sjælen sig mod himlen og stjærnerne — ikke den religiøse himmel, nej, det uendelige rum, der er forlængelsen af digterens uendelige higen. For første gang er her gjort et alvorligt forsøg på at forklare den samtidige tilstedeværelse af grov sanselighed og høj, digterisk flugt; det ene er ligesom reaksjonen mod det andet, og således splittes digterens sind mer og mere. Der findes her — i til dels rimfri vers — syner af høj patos, som er mærkelige i hr. Kasbjergs produksjon og et godt varsel for fremtiden; mange af bogens genialeste steder er samlede her, skønheder, trodsige paradokser og store tankeglimt, alt blandet mellem hverandre, tilsyneladende forvirret og dog ordnet af en hånd, der intet øjeblik ryster eller griber fejl.

Således er skuet af det opløste menneske, vor tids farligste produkt, åndens anarkist, der intet tror og intet vil, men som spiller bold med alle sandheder. Nu spiller naturen ingen rolle længere; vel søger digteren i længsel tilbage til den, men den er nu død for ham, død som hans første, ideale kærlighed. Og dog, hvor dybt han end er sunket, så er der endnu tider, hvor en ædlere menneskelighed glimter frem, et suk efter naturens fred, en halvkvalt bøn om lykke, men forf. tror ikke på disse forsøg på rejsning, vi tror heller ikke derpå. Med en næsten umærkelig ironi viser forf. os sin helts svingninger mellem høj stjærnelyrik og lav nydelsestrang; vi forudser, der må komme en sprængning, idet storhedsvanvid og dyriskhed kæmper med hinanden — — indtil der en dag knalder et skud. Nu er der et geni mindre i verden! siger han, idet han hæver revolveren til sin højre tinding. Da han føler det kolde stål, mindes han sin ungdoms kærlighed: En pjalt mindre! hvisker han og trækker af.

Det er en hård og alvorlig bog. Vel er den ikke skrevet for unge piger, men dog er der for de rene sind intet urent i den. Moralen er holdt i ære, — man mærke sig modsætningen mellem heltens vilde paradokser og forf.s rolige, uforstyrrede fortællertone. Man tar ikke fejl af, hvor forf. selv står, og det er det, der gir bogen dens sædelige ballast. Den har en revsende betydning, der kan sammenlignes med 'Adam Homo's — omend den er mindre almenmenneskelig —; der er vel smuds i den, men intet deraf kommer fra forf. selv; han er ren, mens han gransker det urene med uforstyrreligt sind."

Således blev hr. Kasbjergs ny bog anmældt af den dybt grebne og højt ansete højskoleforstander Lindeblad, dr. phil. ("Jens Christian Hostrup og den senere Realisme"), og på denne frisindede og alvorlige mands bud åbnede præstegårde og skolelærerfamilier deres bogskabe for mesterværket, de religiøst vakte lægfolk, både grundtvigske og indremissjonske, tog imod den som halvkristelig litteratur, og da de ledende, københavnske anmældere istemte en lignende tone, var dens succes fastslået.

Så snart Ivar Holt fik læst dr. Lindeblads anmældelse, købte han bogen og læste den med interesse og væmmelse. Alle hans ideer aflurede og lagt i blød i sanselighed! Hans egne ord side op og side ned, med underlagte dyriske lyster. Det øverste lag var ham selv, kynismen var Lynggrens, pianisten Tornberg havde måttet levere simpelheden, og slapheden var hentet hos Drewes. Ivar Holt kunde ha fisket sig selv op stykkevis. Det var frygteligt. Han huskede et billede af en hellig mand, der får tarmene vundet ud af livet på en almindelig garnvinde.

En hel uge var han lammet efter dette rov, og så begyndte han at tænke over det. Var det ikke en bekræftelse på hans tidligere anelse? Han var i sig selv intet virkeligt, gyldigt menneske. Lige så lidt som han egnede sig til at skildres i en bog, netop som han var, lige så lidt egnede han sig til at være menneske, sådan som han var. Kasbjerg, der aldeles ikke forstod ham, havde haft den ganske rigtige forståelse, at en Ivar Holt uden tilsætning er umulig i litteratur. Vilde det ikke ha tjent ham bedst, om han selv havde haft Lynggrens frække ævne til at finde sig til rette, Tornbergs simpelhed o. s. v.? Ved siden af Kasbjergs succes var det sikkert, at hans egen bog vilde falde igennem. Mens Kasbjerg gik frem i anseelse og indtægt, vilde Ivar Holt være den, der blev tilbage. Det gennemsnitlige har en forfærdelig magt, der knuser undtagelsen, ti det er ikke alle undtagelser, der er pansrede fra top til tå, så de kan træde reglen under fødder og hæve sig bydende over den. Alting lukker sig om den særegne, hvis der ikke er dynamit i hans sjæl, han spærres ude fra solen og gemmes i det mørke hul, hvor han får god tid til at dyrke menneskeforagt eller selvforagt, alt eftersom det passer ham. Men denne afspærring er ikke nødvendig; den særegne kan godt bruges, hvis de andre får lov at indrette ham efter deres eget tykke, blande til og ta fra, så han blir almenmenneskelig, på lignende måde som hr. Kasbjerg lavede et normalt menneske af Ivar Holt med tilsætning og fradrag. Måske var den bog alligevel genial, mens Ivar Holt selv var fiaskoen.

En dag mødtes de to på gaden, mennesket og hans forbedrer. Kasbjerg hilste flygtigt, Ivar Holt stansede; den anden stod også stille, han vilde ikke ha udseende af at rende fra det.

"Hvordan går det?" spurte Kasbjerg, da de havde set noget på hinanden.

"Jo — jeg arbejder på bogen. Nu må der jo forandres noget."

Kasbjerg så studsende på ham. Var manden ikke rasende? Kunde han

bruges mere endnu?

"Det er naturligvis skidt gjort," sa Ivar Holt. "Det vil sige slyngelagtig godt gjort. Jeg skal se, om jeg kan gøre det bedre."

"Ja, gør det."

"Ved De en ting? Sig mig: Var det Deres egen mangel på talent, eller var det min skyld, at De ikke kunde skildre mig uden at blande andre mennesker i mig?"

"Hm," sa Kasbjerg.

"De trækker mig ned i mudderet. Jeg vil prøve at klynge Dem op i luften og ryste alt det lånte af Dem. Hvad blir der tilbage af Dem, når De er bleven raffineret for efterligning og påvirkning? Det er vist svært at sige, hvad der egenlig er Dem. Det nobelt affekterede, tror jeg nærmest."

Ivar Holt så op til den tavse, opmærksomme himmel. Hvis man kan knuse mennesker med ord, så måtte han kunne det i dette øjeblik. "Endskønt, hvad De selv leverer, det er kun litterær afmagt. Det vidner også Deres nye bog om. Jeg kan se det. Hvis jeg skulde sætte Dem i en bog, vilde jeg altså komme i forlegenhed. De er en beholder med andres ideer i, et tøndemenneske med en bred tragt og et godt spunshul. Jeg har været i tvivl om, hvorvidt jeg selv er et reelt, gyldigt menneskeeksemplar; det har De også, siden De mente, det var bedst at mikse mig med andre. Men nu ser jeg, at det er Dem, der er ureel, De tåler ikke kemisk rensning, for der vilde ikke blive så meget tilbage, at det kunde gælde for een person. Ja. Det indser jeg nu. Det er vigtigere end alt andet. Jeg taler slet ikke med Dem, De eksisterer ikke. De er — en — usubstantiel — hallunk. Det er Deres latinske artsnavn, jeg ved ikke, hvad hallunk hedder på latin. Det kan De selv se efter."

Kasbjerg vendte sig bort. "Jeg har for resten travlt," mumlede han.

"Ja — hør, det er sandt! Jeg vil selvfølgelig ikke omgås Dem længere. Jeg vil ingen mere pumpning ha."

Han stod og så efter Kasbjerg, indtil han var forsvundet. Så foer blodet ham pludselig op i hodet. Bevares, han hadede jo det menneske! Det opdagede han først, da manden ikke mere virkede hæmmende ved sin tilstedeværelse.

Ha, ja! Jeg kunde skyde ham i mørke. Dær står han, usynlig, lige foran det lys, der ses i et fjærnt vindu. Det er ude på landevejen, jeg kunde godt skyde ham. Men jeg vil ikke se ham falde, høre ham skrige. Jeg kunde også trykke på en knap, så at han langt borte forsvandt lydløst i jorden.

Han vedblev sit foredrag for hr. Kasbjerg, mens han gik. Det blev langt; der kom stadig nye, gode indfald. Han tvang hr. Kasbjerg til at svare, hvert svar gav nye ideer. Hans ben blev adskillige alen lange, hans hoved ragede op over husene, han tog sig ikke af, om han nu og da trådte et menneske i stykker. Han gik og gik. Til sidst nåede han vand og konstaterede, at det var Øresund. Dær stansede han og blev til et menneske af almindelig højde, men han var ikke kuet endnu, han skulde også træde ned og komme frem. I

den næste bog igen, det ukendte værk, som han følte vægten af i dette øjeblik, skulde han vinde sin sejr. Han var ramt og havde lært at slå.

Men ikke hjem og skrive nu! Han var ingen af den slags digtere, der står på hodet i blækhuset, så såre ånden kommer over dem.

Han vandrede længe omkring med et fuldt og forpint sind. En flok måger brusede op foran ham og gik ud over sundet. Han smilede og så glad efter dem. Det var altid så velgørende at se noget hvidt gå til værs.

XIV.

Publikum havde god grund til at undre sig over Ivar Holts nye bog, så meget mere som han allerede en gang havde vakt dets undren. Det var en jeg-bog, skønt denne fremstillingsform udtrykkelig er forbudt af fagmænd, og ligesom den foregående var den uden handling og egenlig uden mennesker, ti jeg'et gjorde eller oplevede intet, der betegnede det som et rigtigt menneske. Det syntes til en begyndelse at være en turist eller snarere sjælen af en turist, der, uvist med hvilken befordring, færdedes hen over jorden. Her var en del naturskildringer, der kunde være gode nok, når man blot vidste, hvad de skulde være rammen om, men der skete ikke noget inden for dem. Til tider syntes det, som om denne sjæl kørte på sikkel, men længere hen i bogen var den blevet til en slags guddom, der dog igen steg ned på jorden og tog et unyttigt menneskes skikkelse på. Denne unyttige, der var ejer af en grøftekant, skildredes som lykkeligere end andre mennesker, men han var det blot ikke ret længe. Ti — hed det — det nyttige breder sig og erobrer verden: heder opdyrkes, urskov kommer under forstkultur, grøftekantens græs har en mand købt af kommunen, det må ikke siddes ned, og snart er alt solskin beslaglagt til at modne frugt og sæd med, til at tørre skjorter og underbukser, til at drive motorer og helbrede syge, for at de igen kan blive nyttige borgere, — ikke en stråle er til overs; den unyttige, der lar sig beskinne af solen, er en tyv, han stjæler en værdi, som han ikke har ret til. Der er ingen plads til ham uden i det indre af Grønland og ved polerne, hvis han kan finde dem. Den unyttige drives bort og udryddes som Indianere, Australnegre og andre af hans fæller. Og selv om han vil leve som åbenbar tyv, der stjæler plads og lys fra andre, så har han intet sted ro: Toget, der farer forbi, gør ham til skamme; dampmaskinen hujer med sin fløjten: Ned med ham!

Han betragtes af menneskene som uddød, hans tilværelse benægtes. Hvis han ytrer sig, ryster alle på hodet: Sådan taler et menneske ikke; disse tænkeformer er dels gået af brug, dels har de aldrig eksisteret.

Og alligevel har han i al sin fornedrelse, der består i, at han er det knusende mindretal, een mod en million, — den trøst, at han er ene om en tilfredshed, som er større end andres. Heller ikke trænger han til nogen medynk, fordi han hører til en race, der skal udryddes; de stærkere former uddør uafbrudt, mens de spinklere stadig er de sejrende.

Kritikken havde ret i, at bogen manglede enhed og ledende ide. Publikum mente det samme og havde andet at bestille end at udspekulere, hvad forfatteren egenlig vilde, for ved publikums venstre albue ligger et bogbjerg på ni og tredive bøger i højden og otte og halvfjerdsindstyve bøger i omkreds; der er ikke tid til lang rettergang: lad forfatteren sige med tydelige ord, hvad han mener, at vi kan få ham ekspederet og komme til den næste! Hvorfor kan han ikke udtrykke sig som de andre, vi er vant til at

forstå!

Men ganske vist: originalitet frem for alt. Ejendommelighed er forfriskende. Den, der har noget specielt på hjærte, ham vil vi høre. Frem med ham. Naturligvis skal der altid noget nyt til, ellers går vi i stå, man kan blive idiot af alle de bøger, der ligner hverandre — — Publikum kan leksjen, den har stået i alle landets aviser.

Ivar Holt kom galt af sted med sin nye bog. Bedre folk omtalte ham slet ikke eller hentydede til ham som forfatter til den og den som bekendt mislykkede bog. Hr. Kasbjerg var ikke fri for sindsbevægelse, da han læste bogen. Ligheden med hans egen var jo på visse steder påfaldende. Han læste den virkelig helt igennem, for at se om der var udfald mod ham personligt. Jo, der var noget, som næppe vilde blive forstået. Men alligevel var det ikke værd, at publikum læste bogen, og efter nogen overvejelse bestemte han sig til at stikke anmældelsen ind mellem to andre, helst ikke af de berømteste forfattere. En dag så Ivar Holt sig anmældt mellem hr. Jokkumsen og hr. Eriksen. Han blev straks slået af det snedige heri; han havde ikke tiltroet hr. Kasbjergs intelligens denne opfindsomhed. Men det er netop faget. Ubehagelige individer kvæler man under en dyne. Begravelsen foregår i al stilhed. Det litterære frisind her i landet er ikke til at spøge med. Vi har karle, som fælder deres mand med bagen. De sidder modstanderne ihjæl.

Dog skulde det times Ivar Holt at blive genstand for en samvittighedsfuld henrettelse. Den foretoges naturligvis i et konservativt blad, for dær blir man dog altid flået på en standsmæssig måde; de spytter i næverne og skælder ud. Folk, der læser det, forstår dog så meget, at man er en mand, der har gjort noget.

Nu var der en gammel mand — han var for resten nær ved at dø den gang, hans venner var alvorligt bekymrede på hans vegne og opfordrede ham indtrængende til at hvile sig og i nogen tid overlade kritikken til yngre, pålidelige kræfter, men han vilde ikke svigte sit hværv, så længe han kunde holde på en pen, så stor var hans pligtiver og hans kærlighed til litteraturen. Denne mand havde læst Ivar Holts anden bog og fik nu også fat i den tredje. Han huskede meget godt den anden og behøvede aldeles ikke at læse den tredje helt igennem for at opdage, at forfatteren ikke havde forbedret sig siden sidst. Det var en ubehagelig bog, den fornærmede ham; ganske vist var den ikke rettet mod ham personligt, men den kunde udmærket godt fortolkes som hån mod alderdommens sunde fornuft. På side 38, linje 7 fra neden stansede han, han kunde ikke mere, det var ikke til at forlange. Ja — alderdommen er gammel, og ungdommen er fræk —

Mæ-n —

Han anbragte sig i sin skrivestol — hustru og døtre ilede til og stivede ham bekymret af med puder — og så skrev han med skæld og smæld sin sidste artikkel. Den kom i trykken samme aften, næste morgen så han for sidste gang et eksemplar af sit kære blad, om eftermiddagen udåndede han.

Dette skete i hans egen otte og halvfjerdsindstyvende og i bladets et hundrede og syv og halvfemsindstyvende årgang.

Ivar Holt fik således aldrig den mand at se, og det var et stort tab for ham; han vilde ellers lettere ha forstået den døde modstand, som ungdom finder så harmelig og ubegribelig.

Journalist Axel Ørnberg havde et tyndt, spidst hoved og alt sit hår i behold (manddomskraft), gråblege, visne øjne (erfaring), en dyb, lodret grøft uden for hver mundvig (livets alvor), samt en tør, småskændende træstemme (hård skal, bag hvilken varmt hjærte). Han var oprindelig cand. theol. uden nogen tanke om at blive litterat, men da han en gang stod ledig på torvet, erhværvedes han af det ældgamle blads redaktør. Han var grundhæderlig, familiefader, højremand, lidt formuende og vilde altså være en udmærket litteraturanmælder, navnlig i vore dage — det vil her sige i halvfjerdserne — da det ikke er de ydre glimrende ævner, det kommer an på (ti uvederhæftige begavelser har vi nok af), men alvorlige mænd, hvis hoved ikke svimler i de stride strømme, hvis øje ikke tåges af det moderne blændværk, og hvis tag om penneskaftet altid er fast og sikkert. Ørnberg var manden. Hans hjærne, der var tør som en afgnavet okseskank, forvirredes aldeles ikke. Hans hånsord var altid de samme, og hans relative bisætninger altid lige samvittighedsfuldt indæskede i hverandre. Han benyttede hellere de statelige ord: påbegynde og bibeholde, end de mere tarvelige: begynde og beholde, og indtil sin sidste stund stavede han s-k-j-ø-n-d-t skjøndt. Han var en karakter, det blev sagt, mens han endnu levede, og hvor mange af os andre får den lov, før vi er døde? Han, den alvorlige mand, forstod ikke spøg, lige så lidt som han forstod at le. Han lod sig ikke blænde af de moderne, men klassikerne lærte han at elske gennem Kurzgefasste Litteraturgeschichte'r, Die Perlen der Weltlitteratur og résumé'er af la littérature classique. Derfor kom også hans store tid hver første Januar, ti så forærede han som nytårsgave sine læsere en udsigt over verdenslitteraturen i de to sidste århundreder. Dær var Goethes mægtige skikkelse og Schillers ophøjede tankeverden: dær var Heines hensynsløse genialitet og Byron, der blottede samfundets brøst — — det var forfærdeligt, der var eet geni (med spærret tryk) på hver linje, og når læserne var nået gennem dette optog, der varede fire numre, så følte de sig styrkede til at modstå de elendige modernes nedbrydende påvirkning hele resten af året.

Han var en af de konservatives bedste mænd, og da han nu endelig begik den sidste fortjenstfulde handling, hvorved man indkasserer resten af den ros, der billigvis tilkommer en — næmlig at dø, da var det smukt at tænke på, hvordan han havde endt sit dådrige liv med at fordømme en dådløs bog.

Desværre blev denne omstændighed ikke til nogen reklame for den dådløse digter. Ivar Holts undlivelse hørte jo til den afdødes mindre betydningsfulde forsøg på at redde den danske litteratur fra undergang.

XV.

"Jeg har læst den bog med Dem i. Jeg synes, den er afskyelig."

"Synes De?"

"Ja, det kan De ikke finde Dem i. Skriv en bog imod ham."

Han blev hel forundret over hendes iver. Nu var han optaget af ganske andre ting.

"Det kan jeg vist ikke," sa han.

"Hvad vil De da gøre?"

"Jeg ved ikke. Det er godt vær; skal vi gå en tur uden for byen?"

"Nej. Men det var for resten godt, jeg traf Dem. Så kan jeg sige farvel til Dem med det samme."

"Rejser De?"

"I overmorgen, ja."

"Nå. Hvad skal De — — Er det på besøg?"

"Det er en plads. I Århus."

"Ja — Århus er vist en meget god by."

Hun smilede harmfuldt. Han var såmænd slet ikke ked af det. Han spekulerede over noget helt andet.

"De vil ikke hellere blive i København?"

Frøken Ravnø lo. "Jeg vil hellere leve, hr. Holt, jeg mener: ha noget at leve af, være fri for at dø af sult, mener jeg."

"Nå. Ja såmænd. Det kan nok være."

"Det kan det. Farvel. Lev vel."

"Farvel. Vent lidt. Der var noget, jeg — — Jeg kan ikke forstå, hvad det var, jeg kom til at tænke på."

"Det kommer nok, når jeg er gået."

"Ja, men det var netop noget, der angik Dem. Jeg synes i grunden, jeg holder meget af Dem, men der er altid noget imellem. Hvad mon det er?"

"Der er vist så meget," sa hun og vendte et blegt, hårdt ansigt imod ham. "Tænk Dem bare, at De skulde giftes med mig."

"Ja. Verden er så kold. Jeg fryser tit."

"Det er Dem selv, der er kold."

"Sikken et lille kvindeindfald. De klarer vanskelige problemer med et knips af en finger."

"Å — De er slet ikke noget problem. Derfor kan De jo godt være en stor digter naturligvis."

"Klog kone. Kunde De blive, mener jeg. Pille det ubrugelige ud af mig. Jeg befinder mig netop i en — — overgangstilstand, hvor De kunde være mig til stor nytte."

"Uha, hvor De ydmyger mig!"

"Men det er da mærkværdigt, at De tror, det skal være en fornærmelse. Det er jo bare en — — teori."

"Ja det er vist en teori. Uf! Farvel."

"Farvel. Det er ækelt, at De foragter mig. Det klæer Dem meget grimt."

"Så? For at tale om noget andet — — skal De ikke selv ha noget at leve af — — efter Deres sidste fiasko?"

"Jeg lever da. Jeg behøver ikke andet end — ja — formiddagen fri: klæer, det er ikke meget, og så en smule at spise, så hvad!"

"De har det vist rædsomt der hjemme!"

"Sikken et farvel-ansigt. De kunde gærne være lidt sød den sidste dag."

"Å — —" hun stampede i jorden foran ham, "undertiden er jeg virkelig nær ved at tro, at De ikke har den fulde brug af Deres forstand!"

Han blev hel ilde til mode. Nu havde han gået og bildt sig ind, at hun brød sig noget om ham. Det gjorde hun ikke — med det ansigt. Hvad vilde hun så med ham? Det havde måske moret hende. De skulde altså heller ikke skrive til hinanden, ingenting, bare farvel. Det var nu ikke rigtigt imod ham. Han havde virkelig savnet hende i de tre måneder, hun havde været borte fra København. Men nu havde hun en plads, og dermed færdig med ham.

"Der er alligevel meget ved Dem, jeg har syntes umådelig godt om," sa han stille som slutning på sine egne tanker.

Nu er det ikke den heldigste form for en kærlighedserklæring. Det er muligt, den kan bruges over for en ældre jomfru, der står på springet, men Henriette Ravnø var varmblodig og stolt. Hun rystede afvisende på hodet. Og dog var hun i dette øjeblik så vidt, at hun uden hensyn til fremtid og følger kunde ha givet ham al sin kærlighed, hvis det havde været hende muligt at tro på hans.

"Jeg vil også tænke på Dem, når De er borte."

"Så? Vil De det?"

"Ja."

"Så sidder jeg vel oppe på en sky — ved siden af Dem?"

"Det kan vi godt sige — ja men det klæer Dem."

"Nej, det gør ikke. Farvel."

"Farvel. Det er kedeligt, De er vred på mig."

"Nej, det er ligegyldigt. Tag mig med op på en sky, så gør det ikke Dem noget."

"Ja, sådan vil jeg tænke på Dem."

"Hør, tror De ikke, vi kan blive ved at stå og snakke på den måde i det uendelige?"

"Jo akkurat. Det var morsomt, at det også faldt Dem ind."

Frøken Ravnø lo. "Ved De hvad: Lad være at tænke mere på, at De — — synes godt om mig. Det er latterligt."

"Nå. Det var underligt. Jeg ved hele tiden slet ikke, hvad det er, vi snakker om. Vi er to døvstumme, der står i tåge og mumler noget i retning af hinanden. Før har der dog været tider, hvor vi anderledes kunde — — der er i alt fald ingen, jeg har talt så godt med som med Dem."

Nej om det gjaldt hendes liv, kunde hun ikke forstå meningen med hans sørgmodige udtryk! Men nu måtte hun gå; det var ikke til at holde ud længere. Hun vilde ikke græde, mens han så på det. Hun måtte gå fra ham i det øjeblik, det var sværest, fordi han endelig havde begyndt at tale som et menneske.

"Farvel."

"Farvel, frøken Ravnø." Han fik lige indtrykket af en kold, død hånd, og så var hun gået.

Å, hvor de første hundrede skridt var drøje! Men bagefter var hun altid glad over, at hun havde taget en rask beslutning; ellers havde hun måske sagt alt, og hun vilde nødig se, hvordan hendes tilståelse blev modtaget af hans åndsfraværende venlighed.

Ivar Holt følte sig underlig lammet. Et menneske var gået fra ham og havde ikke ladet andet tilbage end sin foragt. Den kunde han ikke vride sig fra, den var læsset på ham; enten han vilde eller ej, var der ikke andet for ham at gøre end undersøge sin egen fortjeneste og værdighed. At ønske foragteren ad helvede til — det kan man gøre, når andre hører på det, overfor en selv er det utilfredsstillende; slige ønsker lå desuden ikke for hans temperament.

Først interesserer jeg hende, siden forlader hun mig med et mistillidsvotum — digteri, manglende indtægt. Hun syntes en gang, at hun så noget i mig, et par modne rynker i panden, der kunde tyde på noget oplevet og gennemtænkt; men dem har jeg fået en nat på Mælkevejen. Et udtryk i mine øjne, der kunde vidne om livets alvor — men det er den særegne migske mangel på duelighed til livet. Mennesker er væmmelse, de minder mig om, hvad jeg er, og gir mig lyst til at være, hvad jeg ikke er.

Men efterhånden som han gik, opløstes den smærtende knude inde i ham; kun en lille hård, uforanderlig knast blev tilbage og markerede tiden med svag og pinlig dunken. Han slap ikke bort fra det den gang. Det var ikke bedøvet af sult og træthed, da han kom hjem, og da han vågnede, ellers vel til pas, næste morgen, var hans første tanke: Hvad er det dog, der er i vejen med mig? Og så huskede han det straks. Men det var ellers godt vær og tegnede til at blive en smuk dag, og da han stak hodet ud ad vinduet og så solskinnet falde ind nede fra tværgaden, tænkte han: Det er alligevel ubegribeligt, at jeg ikke er meget mere ulykkelig.

XVI.

Noget af det værste, Ivar Holt kunde huske fra sine drengeår, var når han skulde op og i skole i den mørke årstid. Når han ved halvotte tiden lukkede gangdøren op og så ud i den sorte blæst og i regnen, da forstod han det, man kalder for livets skyggesider. Men når han fik skindhuen ned i panden og hænderne begravede i lommerne på den lange kappe, og regnen forgæves piskede på de tykke fedtlædersstøvler, da fyldtes han altid af en stor hyggefølelse. Han krøb gærne lidt sammen, lukkede øjnene halvt og slog kraven op om ørene; så var han utilgængelig; regn, storm og kulde belejrede ham og erobrede ikke en tomme af ham; han havde en fjerdingvej at gå, men kunde gærne ha gået en hel mil, for dette her var meget bedre end at ligge i sengen, han var midt i elendigheden, og den gjorde ham ikke noget; kvadratmile af snavs rundt omkring; ovenover, et milehøjt hav af regn og mørke; han var et uhyre lille væsen på bunden af regntykningen, men han modstod det hele. Mon folk tænkte på, at den våde klump, der arbejdede imod blæsten, var fuld af varm lyksalighed indeni?

Også som voksen bevarede han den ævne til at hylle sig ind, når livet gik ham imod. Han krøb sammen og gjorde sig hård, lukkede sanserne og lavede drivhus indenfor, hvor jegfølelsen skød vildt op i den tropiske hede. Men tilværelsen slider hul på de fleste pansre, hudløsheder er uundgåelige, et eller andet sted siver der noget ondt ind; også i drengeårene kunde det hænde, at en støvle var utæt, og da var glæden ufuldstændig.

Ivar Holt gik og svedte og frøs, østenvinden var slem dette forår, og livets kår var ubillige. Herregud, at mægtig dumhed gjorde sig sådanne anstrængelser for at slå ham ned! Skulde man ikke tro, at han var den store og farlige, mens det tohundredårige blad var den lille og betrængte? Dær sad en velhavende mand ved sit brede skrivebord og slagtede en sølle poet, der sandt at sige ikke havde mange penge i sparekassen. Lad ham dø af sig selv, han er ingen samfundsfare.

Ude ved frihavnen mødte han Lynggren.

"Nå, det var godt, jeg traf dig! Du ved vel, at Ørnberg er død. Dær er vist en plads for dig. Jeg kender redaksjonssekretæren. Du var i stand til at kunne blive anmælder. Der skal skældes ud naturligvis. Det kan de andre jo nok, men de har opdaget, at en smule vittighed var ingen skade til. Jeg tror, du er brugbar."

"Synes du, det vilde være en passende stilling for mig? Især nu, da — —"

"Skidt. Selvfølgelig blir du nødt til at rose Kasbjerg, men hvad, så hævner man sig og gør det lidt ondskabsfuldt, uden at nogen lægger mærke til det. Det er ens private tilfredsstillelse."

"Ja men, hvor kan du tro, at de vil antage mig som medarbejder, efter den behandling, de har givet mig?"

"Å — Ørnberg var jo gammel og havde lov til at sige, hvad han tænkte.

Men det vigtigste er, at du er jo hverken pervers eller alt dette her; du blir med tiden en meget renlig forfatter; det er jo noget, enhver kan se. Det må du prøve at forklare dem. Der er såmænd ingen dernede, der er gale på dig; gamle Ørnberg forstod dig ikke, og så skældte han ud, du kan vel nok forstå, at det hører til i ordenlig journalistik. Men gå ned og snak med redaksjonssekretæren, han er den fornuftigste, og tag noget bedre tøj på, du kan godt låne en syl af mig, og forklar ham, at du er et meget medgørligt menneske, og at du bare vil ha lov at skrive om blåt og grønt og — det kan du nok selv sige på en pæn måde."

"Synes du ikke, det er en lumpenhed, du opfordrer mig til?"

"Det ved jeg sgu ikke. Jeg siger jo ikke, du skal skrive falske veksler eller brække ind og stjæle pengeskabe. Men du søger da for fanden vel nok den plads?"

"Du forstår vel ikke, Lynggren, at jeg hader det blad?"

"Nej, gu' gør jeg ej. Hvis du vælter med din sikkel i en bunke hestepærer, så hader du vel også dem! Hvad rager det dog det spørsmål, om man skal leve, eller man skal dø af sult?"

"Alene det at træde op dær og lave mig til — — for resten ved hverken du eller nogen anden, hvor medgørlig jeg er."

"Når man først lærer mennesker at kende, blir man altid medgørlig. Selv om man får lyst til at spytte på dem, så opdager man dog, at de kan bruges til noget, og det gør straks, at man blir mere menneskelig."

"Der må være andre udveje, Lynggren, det er umuligt andet. Det kan ikke være nødvendigt, at jeg sælger mig selv."

"Hør min ven: du må sgu hellere gå til et gammelt, konservativt blad, for dær er nu mere spillerum. Selvfølgelig er de sure og sære, men disciplinen er slet ikke slem; de ser og hører så dårligt. Jeg vilde ikke anbefale dig et radikalt blad, for dær har de nu mundering og klaptræ og alting i orden, parolen lystres og ingen sludder i geleddet. Du kan aldrig få nogen friere stilling end den, der nu tilbydes dig. Herregud, selv om du skal omgås nogle gamle stødere og vogte på din mund."

"Jeg tør ikke, Lynggren. Jeg tør ikke sælge min frihed. Og der er en uhæderlighed i det, som jeg ikke skøtter om at hærde mig til."

"Nå. Jeg ser, at monsøren er en stor digter på månen, men en nar på jorden."

"Å, det er slet ikke så vittigt, det kunde jeg selv ha sagt."

"Des større nar er du da. Men nu vil jeg ikke låne ti kroner på dig. Det vil sige, hvis du trænger til en syl — —."

"Nej. Jeg er ikke til salg endnu. Jeg blir nok en slubbert, der kan købes, når jeg blir noget ældre."

"Det tror jeg med, men så er det for sent. Kære ven, gamle slubberter, dem er der ingen pris på. Det skal være unge. Ja — og så farvel."

XVII.

I løbet af foråret fik Ivar Holt en elev i dansk. Det var et ungt menneske, der trængte til at lære retskrivning; han kom midt på eftermiddagen, og det gjorde et hak i sikleturene, men det kunde også være det samme. Det havde ikke længere nogen betydning, at marken var grøn, og himlen blå. Siklen stod og samlede rust, og en dag blev den solgt. Det var en lettelse; det leddeløse dyr var en forfører. Ivar Holt var blevet moralsk oplagt og sammenlignede angerfuldt sig selv med den, der drikker, og den, der gør endnu værre ting. Han søgte også en plads ved en privat realskole, 900 kr., stigende hvert tredje år med 100 kr. indtil 1200 kr., men han fik den ikke.

Når han havde undervist sin time og sad alene tilbage med bevidstheden om, at han nu havde råd til at anskaffe sig for fyrretyve øre af livets bekvemmeligheder, så tænkte han på, hvad han havde sagt nej til, og var glad over, at han modstod den fristelse. Det faldt ham ikke ind, at lidt uhæderlighed i dette tilfælde kunde ha været på sin plads. Når først man er pekuniært ovenpå, får man nok råd til at foragte de tarvelige midler, man benyttede for at komme i vej. En praktisk mand spiller sine kort fint, bagefter afsværger han de småsnyderier, der hører til for at komme ind i spillet.

Men det tænkte Ivar Holt ikke på. Han sad hjemme hos sig selv og smagte fattigdommen — den virkede snarere som bærme end som gift — og overvejede, hvad andre mennesker nu vilde gøre i hans sted, men han fandt ikke på noget, han kunde efterligne. Derimod slog det ham som noget aldeles utvivlsomt, at han mere end andre mennesker var skabt til at være rig. Ikke for at bruge rigdommen, men han fandt i sin sjæls hele grundstemning noget, der var analogt med rigdom. Hvis han havde en guldklump på otte og halvfemsindstyve pund, vilde han grave den ned lige under en bred, magelig kampsten, og så vilde han, hver dag det var godt vær, gå ud og sætte sig på denne kampsten og fløjte en melodi. Det skulde kurere ham for visse svagheder. Halvandet pund vilde han måske skrabe af til at opholde livet med.

Hans nætter hjemsøgtes af elendighedssyner, og de var uregerlige, de slap ham ikke, før det blev lyst. Om dagen kunde han trøste sig med, at det strængt taget ikke var umuligt at slå sig igennem livet som vagabond, men mørket tog tilliden fra ham og nedbrød hans sind. Der kom øjeblikke, hvor han vilde sælge sin frihed for en ringe pris, men hvornår kom der en, der vilde købe den?

Han gik sjælden ud. Det gjorde ondt i ham, når han så mennesker med hårde, snavsede hænder; sådan en næve var mere værd end hans elendige sjæl. Men så blev han igen oprørt over sin egen selvforagt; denne følelse lå slet ikke for ham. Han måtte le ad sig selv, når han følte sig mest ulykkelig, ti ulykke var ikke hans bestemmelse, det var en misforståelse af et

skammeligt tilfælde. Hvordan han var skabt til at være, det kunde han sige aldeles nøjagtigt, han behøvede blot at huske en af sine sikleture i godt vær. Det var ganske forfejlet, når sorg bankede på hos ham, han var ikke af dem, der forrenter ulykke ved at udvise større energi. At han skulde fortvivle, det var lige så unaturligt, som at en Kongoneger skulde fryse ihjel. Modgang var ham til ingen nytte, han blev aldrig alvorsmand. Det var ikke fordringsfuldhed; han måtte jo kende sin egen natur. Man forlanger heller ikke, at et appelsintræ skal blomstre og bære frugt i Grønland.

Hans bestemmelse lå klart for dagen, den tvivlede han ikke et øjeblik om. Hvis der altså var nogen højere mening med, at han var indrettet, som han var, så måtte der ske noget; det måtte snart komme, nu da han var så langt nede. Dette håb var hos ham om dagen; om natten kom panikken over ham. Tiden gik, og han syntes snart, han kunde se, hvor skrænten hældede hen ad.

XVIII.

Det skal nok hænde en mand — selv om han ikke er sig nogen god gærning bevidst — at der en dag på hans dørtærskel står en ung, *altopofrende* kvinde med vildt hår og veltalende øjne. Så glider et fornuftvæsen et øjeblik ud af sin bane og begår en dårskab, som i naturens husholdning er høj, værdifuld visdom, og hvis han er et helt uerfarent menneske, glemmer han ikke at takke de hemmelighedsfulde magter, der bevirkede, at en kvindes øjne kom til at hvile på ham med velbehag, og at livets frugt endelig engang modnedes og faldt ned til ham, som ikke vidste, hvor han skulde gå hen og plukke den.

Ivar Holts sjæl skød op gennem en miledyb sø af tavshed og ensomhed, da det bankede på hans dør. Hans hjærte slog hurtigere, mens han gik hen for at lukke op.

Det varede noget, før han kendte hende. Uskyldige blå øjne, forfjamsket hår, der gjorde indtryk af, at dets ejerinde kunde djævles hedt med en tilgængelig mand. Det var Teologine.

Nu vilde han ikke netop ha nævnt hende, om nogen havde spurt ham, hvad han mest trængte til i hele verden. Dog bad han hende ikke gå pokker i vold, han var jo selv på vej derhen og var derfor i en ydmyg forfatning.

Hun vilde gærne — lidt forpustet — sige goddag og se, hvordan han boede.

Han tænkte sig om. Jo, såmænd. Nu huskede han et varmt, rundladent faktum; hende havde han en gang kysset. Det kys havde trukket renter, her kom kapitalen til hævning; værsgo, kom indenfor.

"Det var Dem, der var så sød den aften. De var med Lynggren."

Ja; så forklarede hun, Lynggren skrev altså i aviserne, det var det hele med ham. Man var nødt til at — —

Hun så fornærmet ud og gik tilbage mod døren. Han tog hendes hånd og førte hende helt hen til vinduet og smilede til hende. Det gjorde han så nobelt. Hun blev ganske tillidsfuld og betragtede ham med sine raffineret barnlige øjne.

"Og De er sangerinde," sa han, mens han tænkte på, hvor fattig en mand kan være.

Ja. I dette øjeblik vilde hun gærne ha været noget finere for hans skyld.

"Men jeg kommer aldrig på varieté!"

"Nej, det skal De heller ikke, det er ikke noget for Dem."

Han protesterede ikke mod at blive stillet uden for mændenes almindelige hob, han var helt optaget af at se på hende, men vidste ellers ikke, hvad han skulde gøre. Rummet om ham var fuldt af stille, smilende lykke; det grå loft var blå himmel, de snavset marmorerede vægge var horisonten. Han sad midt i verden og tiltrak lyksalighed, den faldt ned fra himlen og steg op fra jorden; fra hele horisonten strålede den ind på ham.

Nu skete der endelig noget af det, som var lovet ham for lang tid siden.

De så på hinanden, indtil der måtte ske noget. Hun gemte sit hoved ved hans bryst, det kunde ikke være andet, og så kom de til sæde på hans sofa, hun på skødet af ham. Dær sad den uerfarne mand med problemet lige over sig; hvad vilde det nu være mest hensigtsmæssigt at gøre? Han vidste det ikke af nogen erfaring, men da hans ene arm ved forsynets tilskikkelse var kommet til at ligge om hendes hals, så lå det nær at klappe hende på kinden, og det gjorde han. Virkningen var øjeblikkelig og vidunderlig, og dog var det hans første forsøg på rigtige kærtegn. Han sad i held den gang.

Dagen gik.

Verden var blevet anderledes. Sortrøde, glødende kobberskyer dækkede himlen, vinden gik i korte, tunge stød; der var forventning om noget, der skulde komme. Så stod solen op, kobberskyerne flammede skummelt, dækket rævnede langs den østlige horisont, og gennem den blå kløft væltede sollyset ind over den forbavsede jord, hvorpå der stod et eneste gråt, sammenkrummet menneske. Men nu traf lyset ham, og mens muldet flammede mørkt, stod han ret op mod himlen som en menneskefakkel. Det blå er forbigangent, verden er blevet rød.

For hendes enfoldige, erfarne sind tog det sig ikke så stort ud, men hun så, at han var god, hun erfarede, at han ikke blev rå eller ligegyldig bagefter, og hun hørte ham sige, at han vilde gifte sig med hende, og at han var lykkelig.

Når blot han var det! Hun havde gjort, hvad hun kunde. Teologine, det fattige barn, hun gav den eneste skærv, hun ejede.

XIX.

Ivar Holt gik sig en glad tur. Han var fuld af stille latter, ligesom når han i sine drengeår gik til skole en regnfuld vintermorgen og efterhånden samlede en masse privat forlystelse under sin varme frakke. Han morede sig ganske ubehersket, mens han gik ud ad Vesterbrogade; folk så efter ham, og enkelte forhørte sig om, hvem han var, idet de ventede at høre et navn, der var bekendt i landet. Hans munterhed kogte over, mens han hviskende fløjtede sig et stykke "Lohengrin"; han underholdt sig med at repetere vittigheder, han havde læst, og fandt dem bedre, end han tidligere havde gjort; han fandt morskab i at stå stille og klappe en venlig danois, og imens så det meget forstyrret og meget lidt alvorligt ud i hans sjæl. Han var åben som et hus, der har lukket op til alle sider; enhver grov næve kunde komme hen og grave i ham, han var forsvarsløs. Kun den ensomhed, han selv skabte om sig, beskyttede ham; ti der lå over hans ansigt en art tilfredshed, der fik folk til at gå uden om ham; de forstod, at han havde ikke noget at dele. Den glade eneboer ligner ikke andre glade mennesker; man flytter sig for ham og lar ham gå alene.

Ivar Holt tilbragte hele dagen ude på landet og forfattede under sagte fløjten en lyksalighedsteori, som han glemte i det øjeblik, han blev færdig med den. Kærnen i hans teori lød ellers som følger:

Den sande lyksalighed består i at ha uendelig megen tid til sin rådighed og ikke at mærke, at man bruger den.

Da han kom tilbage til byen og så andre menneskers ansigter, faldt det ham ind, at også han måtte gøre noget for sin fremtid. Han henvendte sig til fire redaktører og fik tre afslag. Den fjerde, som var den mindst fine, spurte, om han kendte noget til samtidige forfatteres intimere oplevelser, og om han kunde levere bladet en god roman om dette æmne. Dertil mente han nej og gik.

Jeg kan alligevel ikke anerkende tilværelsens alvor, tænkte han, mens han sad hjemme og ventede på Teologine. Jeg lærer det aldrig. Jeg kan ikke engang lære at se på et alvorsmenneske, uden at jeg får kvalme og ond samvittighed. Og dog kan jeg godt se den højere styrelse, der stadig forsøger at få et alvorligt menneske ud af mig. Den sendte mig til København, for at jeg kunde blive embedsmand; jeg selv gjorde mig til digter. Den fik Kasbjerg til at skrive en bog om mig, hvoraf jeg kunde se, i hvad retning jeg i så tilfælde burde udvikle mig, men jeg blev i uskyldigheden, tilfældigvis. Den højere styrelse tilbød mig Henriette Ravnø som alvorskone, og da jeg lod hende gå, kastede den mig Teologine om halsen; hende havde jeg, inden jeg rigtig vidste af det, hende har jeg. Godt. Hende beholder jeg. Men jeg må ikke ta ud på en grøftekant og ingenting bestille, derfor er jeg nu igen blevet straffet. Bare det kunde hjælpe noget, at jeg kan alt det udenad, som veltænkende mennesker mener om mig! Jeg

kan holde op med at skrive bøger, men jeg kan ikke holde op med at være digter. Kunde jeg blot skabe min sjæl om til en grovsmeds sjæl — næverne kunde endda gå an. Men det er desværre noget vrøvl. Og her har vi så Teologine.

"Nå," sa hun, da de hen på aftenen var blevet så vidt nøgterne, at de kunde tale om forretninger, "hvor meget tjener du så ved dine bøger?"

Ivar Holt pegede på en kasse ved siden af kufferten. "Fedtebrød og cervelatpølse," svarede han.

"Ja, men så indbringer det vel en del at skrive i aviser," fortsatte hun alvorlig uden i mindste måde at finde hans svar morsomt.

"Det gør det. Men mig indbringer det ikke noget, da jeg ikke skriver i aviser."

"Hvorfor gør De ikke det?"

Hvor kvinders øjne kan ligne hverandre, tænkte han. Og nu har jeg igen ægtemandsfornæmmelser.

"Og hvorfor blir Deres bøger ikke rost noget mere? For jeg har hørt folk sige, som har forstand på det, at De skriver udmærket."

"Det kommer af, at vi her til lands ikke har litterære kliker; nu kaldes det fagforeninger. Når man ikke har sine papirer i orden, får man ingenting for ulejligheden, hverken ondt eller godt."

Hun så forvildet på ham. I værelset bagved afjamrede frelsermændene deres allerindstændigste aftenbøn.

"Hvad lever De da af?"

"Jeg lever ikke af noget videre. Ved De hvad, for resten? Jeg får en stilfærdig lyst til at slå de mennesker ihjel, som spør, hvad jeg lever af."

Han så panik i hendes øjne; hun var bange for fattigdom, havde rimeligvis fået for meget af den en gang. Frelsermændene sluttede af med et gudsjammerligt: Amæ—n!

"Nu går jeg," sa hun. "Jeg går!"

"Ja vel; jo. Vist går De. Det var jo rigtig sødt, den tid det varede. Husk nu på for fremtiden at sætte penge i sparekassen; tænk på mig, og husk det. Så — er det så slemt?"

"De må ikke røre ved mig! Jo — det mener jeg ikke — — De har været så god. Men jeg er bange for Dem."

"Ja. De opfatter mig symbolsk. Så er jeg heller ikke hyggelig. Ellers er jeg rar. Det kunde blevet godt med os. De er den eneste — — jeg må ha lov til ikke at kunne mere for bevægelse. Men hvis De vinder i lotteriet, så kan De komme og gifte Dem med mig. Jeg skal ikke banke Dem, fordi det er Deres penge."

Før han kom ind igen, smilede han til noget ude i mørket. "Det forslår endnu ikke," sa han.

Fra frelsermændenes værelse trængte nu allehånde, ganske verdslige lyde ind til ham.

Han satte sig op på bordet, dinglede med det ene ben og spidsede

læberne.

Her sidder jeg og fløjter, tænkte han.

XX.

Hvor menneskelighed er, dær er også en udvej, selv om vort håb og vort eje er blevet fortæret af luerne — læg så for resten mærke til, hvor forskelligt det såkaldte menneskelige er. Ti een fylder det umættelige rum med bønner, een begynder at bygge op igen, een roder sig vanvid til i asken og slæbes bort af tre stærke mænd; to knytter næver og ryster dem mod himlen, går derefter bort, den ene hænger sig, den anden drikker sig fuld — alt dette er menneskeligt.

Men der kan også findes den, der sætter sig på en sten og fløjter en melodi. Hans livsbegreb er så fordrejet — perversus kaldte Romerne det —, at elendigheden gør ham til humorist, han bestrider livets alvor. Han har ingens medfølelse, for ham er der ingen udvej.

Ti den hængte begraves, og den drukne — stakkels mand — reddes af rettænkende på et drankerasyl, den gale forsørges på en anstalt, den bedende har valgt den bedre del, og den byggende skaffer sig et nyt hus — deres menneskelige adfærd bragte dem alle ud af elendigheden.

Men ham, der fløjter, er der ikke noget at stille op med. Han duer ikke. Lad ham stikke piben ind, den nar! Han er ikke noget alvorligt menneske, det kan man høre på hans fløjten. Han må sejle sin egen sø. Vi kan ikke gøre noget for ham.

Imidlertid — det kan jo ske, at mennesket med fløjten er af pæn familie. Hans faer er en gammel mand med agtværdige grå hår, hans moer er en hæderlig kvinde. Der skaffes ham en plads på et kontor, 900 kroner, han er reddet. Retsindige folk glæder sig, skønt de ryster på hodet. Det kan jo gærne være — — men han har rigtignok ikke fortjent det.

Ved nytårstid rejste kontorist Ivar Holt ned til sin nye plads. Det var endnu lyst, da han tog fra København, men det blev mørkt, inden han nåede sin lille by. Han fandt sig rolig i tilfældets venskabelige symbolik og søgte at genkende de landskaber, han kørte igennem, det var så længe siden, han var blevet befordret med jærnbane. Det regnede stort og tungt, ruderne var dækkede med de perlesnore og køller, som regnen dannede, idet den faldt. Markerne rejste sig udenfor som sorte mure, vejene var gule floder. Han sank hen i en døs og havde det hel godt; endnu var der varmt forinden, og livet var til at holde ud. Han var ligesom pindsvinet; når han fik rullet sig solidt sammen, kunde de vende og dreje ham, som de vilde. Ingen slags ondt havde adgang. Et øjeblik faldt den sandsynlighed ham ind, at nu kom han ikke til Italien. Farvel, fløjelsbukser og solskin. Men det gjorde ham ikke noget, han sad usårlig i sin krog, tiden gik umærkeligt, som noget tungt, der flyver tavst gennem mørket; ingen aner noget, før der kommer et dumpt stød — —

Toget holdt, her skulde han ud. I samme nu var det hans eneste ønske, at han kunde få lov til at blive siddende, han vilde ha afstået en stor del af

sin løn for at kunne køre videre, så længe den salige døs varede — aldrig havde han haft det så godt; denne overgang var endnu værre end at stå op en vintermorgen for mange år siden. Så stod han ud.

Blæsten bredte sig over perronen, regnen slog i en bue ind under taget. Han foretog et hastigt overblik over sit livs onde dage, hvor han uforvarende blev lukket op, så at den dødelige kulde slap ind. I aften var det særlig slemt; der måtte vel også nok være en vis fremgang i det.

Han vilde først se toget gå; den fornøjelse havde han fortjent. En mand gik baglæns med en fløjte i munden, hvinede og spyttede fløjten ud. Lokomotivet udstødte et hyl og begyndte at hoste store klumper hvid damp op gennem skorstenen, de første sad godt fast. Ivar Holt gik ud på skinnerne og så en mørk firkant, der blev mindre og snart viskedes ud i regntågen.

Han gik igennem stasjonsbygningen og kom ud på en bred plads. De sorte, lysplettede klatter på den anden side det var vel så byen. Ude over markerne krøb et leddyr med svagt lysende ringe langsomt af sted; men en lille hund forstyrrede ham i nydelsen af synet: Væv-væv-væv! Han belønnede dens iver ved at svinge håndkufferten efter den. Dette gjorde den så overhånds arrig, at den gøede væv-væv med voksende hastighed, indtil al rytme faldt bort, og det blev til et langt, sammensmæltet æ — —.

Han klistrede sig hen ad et fortov, idet han undrede sig over pløret. Dybden overtraf vel ikke hans forventninger, men det bandt skoene langt stærkere, end almindelig vejvælling gør. Han stod stille under en lygte, løftede den ene fod og undersøgte belægningen med en pegefinger. Det var vist kalk, der var i.

Bladløse træer og en hæk dannede grå, uredelige bunker på den anden side af vejen, men et sted var der et sort hul, og en svagt skinnende stribe pløre viste vej ind i mørket, dær gik sandsynligvis en smøge op i byen. Men først skulde han over pløret, overgangen antydedes af en smal stribe sten; han samlede al sin følesans i støvlesnuderne og vovede overgangen. Der var fortov; på den ene side en hæk, på den anden — han prøvede med en fod og fik den til sig igen, det slap med et lille, velbehageligt smask —: pløre. Det blev snart mørkt igen, han lod kufferten gå i hækken, så faldt han ikke ned til den anden side. Hov, dær var nok en krumning, og se: langt fremme, i den anden ende stod der en lygte og ventede på ham. Han hug øjnene fast i lyset, og hans gang blev sikker.

Se se. Her vadede han nu i mørke lige op til øjnene, kun en lille rødlig lysplet holdt ham oppe. Der var ikke meget igen af ham nu, det var næsten drukning. Han stod stille i mørket, han og lygten så på hinanden. Når han skelede, kunde han også se sin næse, nedefter så han slet ingenting. Mørk — obscur. En anmælder havde kaldt ham obscur, rimeligvis på grund af hans frækhed mod sine kollegaer. Nå, men videre. Lygten stod åbenbart på den anden side af vejen, for nu fik han tendens til at gå ned i pløret. Der måtte altså beregnes en vis afvigelse. En mand gik forbi i mørket, lige i

hælene på ham fulgte stank af en shagpibe. Ivar Holt fik lyst til at høre sig selv tale midt i alt dette mørke. Vidste han, hvor skomager Andersen boede?

Jo. Manden afgav en lang og velvillig forklaring, som han gentog flere gange. Ivar Holt sa mange tak og fik til gengæld beliggenheden indskærpet nok en gang. Tak, godnat. Godnat. — — Og det er det eneste hus med frontspids, råbte manden efter ham. Tak. Så havde han fire kendetegn på sit hus og kunde ikke gå fejl.

Fjerde hus fra apoteket, tredje fra næste tværgade, bager Svendsen skrås overfor, frontispice. Nu kunde han ikke rende fra det med nogen rimelig undskyldning.

Foran indgangen lå en sump, midt i sumpen en buet træbro. På første sal boede familien selv; to fag vinduer, hvis gamle, solbrændte gardiner lyste gulligt som tørveaske. Ja, så —. Han tog tilløb og sprang midt op på broen. Fra gaden faldt der lys ind i gangen, han så en trappe, der vred sig op i mørket. Den knagede forurettet, da han gik op ad den. Bag en dør snakkedes der; grov, hjærtelig latter væltede gennem de mange utætheder ud til den fremmede, der allerede havde lavet knoen til.

Her står jeg, Ivar Holt, en vældig nar for Herren, slået, fordi jeg ikke slog; jeg tålmodige ryg, der skal komme til at erkende albuerne på dem, som maser sig frem over mig. — Men nu har du imidlertid fået et levebrød, bank så på, og hold op med at mane dig selv frem.

Han bankede; værtinden kom ud, en ældre kone med hatteknage i underkæben.

"Mit navn er Ivar Holt," sa han, skønt han i øjeblikket næsten havde tabt al mulig fornæmmelse af sin egen identitet.

Nå ja. Værelset var i stand, nu skulde hun vise ham det. Straks efter kom hun med en lampe.

"Jeg har hældt betrolium på for i aften," og derefter gik hun med overbevisningen om at ha fået en pæn logerende.

Han stod midt i værelset og så sig om.

Fire nøgne, sømhullede vægge, en gulmalet træseng, klædeskab og en skeletagtig servante med en jærnring om livet. Midt på gulvet, over et rødbroget gulvtæppe, stod et gult bord, der fik et eget fromt udtryk ved det, at klapperne var slået ned. Det syntes at ha kendt bedre dage, men nu havde det opgivet alting og hang med ørene.

Ivar Holt satte sig på bordet og følte sig gennemstrømmet af et hemmelighedsfuldt Wahlverwandtschaft. Men fy hvor det sorte vindushul gabede efter ham som en forslugen grav! Han skyndte sig at gøre gardinsnoren løs; en to alens ledstolpe skramlede ned og halede et kugleblåt rektangel efter sig.

Så var der ikke mere at gøre. Han satte sig igen op på bordet og lod de fire vægges nøgne råhed skinne på sig uden at reagere. Det var nu altså kommet til håndgribeligheder mellem ham og tilværelsen, og han kunde i

øjeblikket ikke finde på noget, som det vilde være hensigtsmæssigt at gøre.

Med den bevidsthed sad han ubevægelig en times tid. Lige straks havde han krusningsfornæmmelser af kulde, men det faldt bort, efterhånden som den kaloriske ligevægt kom i stand. Desuden rørte han sig ikke, og så er kulden ufølelig. Man kan fryse ihjel på den behageligste måde, når man kun afholder sig fra enhver bevægelse.

Men det er svært at sidde stille i længden. For der er et sted i den menneskelige organisme, som står i særlig forbindelse med dødsangsten, det er vist omkring mellemgulvet. Benene kan blive kolde, hodet tomt, det hindrer ikke; man er på vejen nedad, men så kommer der et svagt ryk nede under hjærtet, man springer op og griber efter livet. Kulden kan arbejde sig nok så forsigtigt ind i ens legeme: der kommer et øjeblik, da den røber sit slægtskab med døden, og man slår fra sig.

Ivar Holt sprang ned fra bordet og gjorde gymnastik, indtil han fik al sin varme igen, og så gik han i seng. Han glædede sig altid inderligt til at falde i søvn. Så snart han var kommet under dynen og havde skubbet sig til rette i den mest bekvemme stilling, så var alle bekymringer forbi. Hvad der lå uden for dynen, var fra da af ganske ligegyldigt, og han sov altid godt.

Men i aften narrede søvnen ham. Sengen var klam, og han svedte ubehageligt. Han lå sig træt på ryggen og på bægge sider, søvnløsheden blev en tung byrde, som han ikke kunde kaste fra sig.

Udenfor rumsterede den våde blæst. Den kogte langt borte som en uhyre gryde, den kastede sig med rabalder over husets gavl og knaldede nede i gården som våde lagener: den kunde puste længe og jævnt som et sundt åndedræt, og den kunde futte af i dumpe eksplosjoner i de snævre smøger mellem husene. Den smældede regnen ind på ruderne som et læs kosteris, den peb og brummede, spillede både fløjte og kontrabas og alle stemmerne der imellem. Den udstødte hyl, der fik de lykkelige, sovende mennesker til at vende sig på den anden side og sove videre, mens de øvrige, der ikke længere havde nogen hvilestilling, de kunde indtage, vred sig i deres træthed og følte det blæse koldt under hjærtet. Stormen og regnen forberedte lukkede og mørke sind til morgendagen, meget arbejde gjort og liden glæde derved. Nødvendigheden af, hvad der må gøres, gik som en kold vind over det våde land; klam, muggen besindighed dryssede ned fra den usynlige himmel. Det blev ikke mange, der stod op med halleluja! næste morgen.

Ivar Holt lå i dvale. Han var lige træt på alle leder og flyttede sig derfor ikke mere.

I Firenze, tænkte han, dær drejer måske i dette øjeblik et lykkeligt menneske om hjørnet af — — lad os kalde det Rue des Oranges, da vi ikke kan italiensk. Han knejser og har hænderne på ryggen, aftenluften viger blødt og silkekøligt til side for ham, idet han går. Han står åben for alverdens lykke, han er ikke krummet af nogen bekymring. Han er så lykkelig, at han står stille og ikke kan mere. Han er så overhånds glad, at

han knytter hænderne, tæerne krummer sig ned i støvlesålen. Inde i skyggen, hvor ingen kan se det, brister han i vild latter og vrider sig, hvorefter han blir lidt mere stille og går ud mellem de andre mennesker. Det kan godt være, at der går sådan et menneske nede i Firenze på hjørnet af Rue des Oranges. Hvis han har haft det ilde (og det har han, siden han er så lykkelig), da tænker han sig, at et sted, i et sort værelse, belejret af våd, døsig storm, ligger et menneske, der ikke har det som han. Der kan meget vel gå et saligt menneske i Firenze og tænke på mig. Det gør kun et lille skår i hans lykke.

Han er over, hvor jeg nu er under. En står på toppen og har den halve himmel over sig, en anden ligger langs sin egen ryg på bunden og ser en rund skive himmel på størrelse med en femøre.

Manden nede i Firenze har som bestilling — foruden den at indehave et betroet mål af lykke —, at han afbalancerer mig. Sådan indretter verdensvisdommen det. Den gang Teologine løb fra mig i rædsel, var der i Central Afrika en neger, der slæbte af sted med sin nykøbte kone, hjem til sin hytte. Sligt må afpasses. Vi kan ikke ha for meget af den ene slags på eet sted uden modvægt, jorden fik ellers en rystelse, den slog en kolbøtte, men de vise grækere havde ret: kuglen er det fuldkomneste legeme, til ethvert opad må der svare et nedad.

Lidt efter var Ivar Holt selv i Firenze. Han gik ned ad Rue des Oranges: foran ham krøb hans sorte skygge på maven, han og skyggen havde fødderne fælles. Det viste sig, at Rue des Oranges førte ham ned til havnen, dær satte han sig på en fortøjningspæl, strakte sine fløjels bukser mageligt fra sig og strøg sig ned ad brystets stribede flonel. Med sine nøgne fødder gravede han sand op mellem brostenene og tesede det med stortåen og dens sidekammerat, ti af lang vane med at gå barbenet var hans tæer blevet yderst bevægelige, ligesom de også havde genvundet deres velskabthed fra drengeårene. Han rullede en sigaret på det venstre lår, hvor der i tidens løb havde slidt sig et blankt sted, for man må erindre, at det var på andet år, han gik med de fløjels bukser; om et par måneder vilde det blive nødvendigt at foretage rulningen på højre lår. Længere inde på havnepladsen sad hans kæreste, der handlede med appelsiner. Hendes hår, der skummede luftigt ned over panden, var lysere end hendes ansigt. De havde nylig spist frokost, appelsiner fra hendes vogn og desuden brød, som de købte hos deres gamle veninde, madam — — signora Carlotta. — — Carlotta Barbiere. Om lidt skulde han rimeligvis til at bestille så meget, at han kunde tjene sin ene fornødne — — lira.

Det var varmt. Nakken var kold og klam at føle på, som den skulde være. Derved kom han for resten til at tænke på et menneske, der lå langt nede i den sorte, klagende kulde. Det vilde han ikke tænke på. Hans ene seleknap var sprunget under frokosten, men heldigvis var hans stilling sådan, at han uden ubekvemhed kunde ha bukserne hængende på tre knapper.

Det var som sagt varmt, en varme, der var pakket tæt sammen, himlen var klappet ovenpå, og øverst i klokken stod solen og holdt ved lige. Når han rørte benene, svalede det helt op over knæerne, det kom af den kølige luft, som de lyse fløjels bukser gemte i deres rummelige beholdere. Der lå en ringe fugtighed over hans hud, det var sådan indrettet, for at han ikke skulde få solstik; og i hans sjæl var der svalt og stille, der var grønt og gyldent. Nu var det nået; han skulde ikke tiere op i stjærnetågernes forrygende hvirvler, for han havde fundet jorden, fundet den god, han var et menneske, han havde sin kæreste, sin egen tid og sit solskin, hans ven solen vågede altid varmt over ham.

Gamle murstens brobuer spejlede deres morderiske farver i flodens vand: blodskum, blodskorpe og helt ned til ådselbrunt, og der var sygelige byldefarver, gult og et rødt, der ikke er til at sige, men intet af det forstyrrede hans sjæls gyldne fred.

Tværs over floden lå en fabriksskorsten, stiv og ubevægelig. Men så kom der en båd, skorstenen blev elastisk; fortykninger løb ned ad dens krop, som var det en slange, der i umådelig fart slugte en kalv. Båden kom nærmere, skorstenen forlængedes og forkortedes, den fjedrede voldsomt og gik i stykker, den blev til en række tykke, teglstensrøde orme, der parredes og foer fra hinanden, og så gik båden over og smadrede den fuldstændigt. Men endnu længe efter lå skorstenen hen over floden og vred sig med nervøse jag gennem hele legemet, førend den faldt til ro.

Ivar Holt vågnede op og huskede, hvor han havde det fra. Det var fra Susåen; på en af sine lykkelige dage — de stod optegnede og nummererede i hans kalender — havde han set dette billede i Susåens vand.

Det var så mørkt inde hos ham, at han ikke formåede at samle indtrykket af sin egen personlighed, han smæltede hen i mørket som flydende sjæl. Han vidste ikke, om hans hoved eller hans fødder vendte imod vinduet. I en fart var han ude af sengen og rullede gardinet op. Blæsten pulsede koldt ind gennem vinduet, sveden på hans krop blev ligesom til isslag.

XXI.

Igen en gang var det blevet forår. De fede kastanjeknopper, der altid er så sangvinske, var allerede sprunget ud og stod og frøs med deres nøgne, grønne kroppe, mens bøgen, som er særlig dansk og kendt med forholdene, så tiden an og krævede garantier, før den vovede noget. Nattergalen kom også en gang, den sad med vat om halsen hjemme i sin rede, hostede og nøs, men i alle moser og vandhuller vikarierede frøerne af en god vilje. Udenfor brølede vinden, indenfor brølede ilden, men vinden var nær ved at være den stærkeste, den trængte ind gennem sprækker og huller som kolde knivsblade og isnende spyd, det var ikke let at beskytte sig imod foråret. Folk kunde ikke begribe det klima, erklærede de tyve gange om dagen, skønt man skulde synes, de snart måtte kunne det udenad, men det viser måske, at vi ikke har det klima, som svarer til vort sindsanlæg.

Mænd gik og holdt sig i kraven. Deres lyse sommerbenklæder var brune på knæerne af regnen, og bagtil havde snavset gjort dem stive som læder. I rendestenene løb vandet så brunt som bærme. Smådrenge, der gik med opsmøgede ærmer og syntes at befinde sig ypperligt, jog med lange kæppe ind under rendestensbrætterne, hvor vandet samlede sig, og når det kom frem med alt snavset fra den tørre tid, gav de det et hurra og skyndte sig til næste bræt.

Da Ivar Holt kom ud fra sit kontor og skulde ha sin sædvanlige mosjon før aftensmaden, var regnen holdt op, og vinden havde lagt sig noget. Han styrede ud ad skoven til. De våde stier lyste i aftensolen, landevejene lå blanke hen mellem markerne. Det hørtes langt bort, når hjulene skar i det våde grus.

Han gik forsigtigt hen ad de faste, fedtede skovstier. Man kunde komme til at fryse ved at se på træernes kolde stammer, man vadede i forkølelse, luften var drivende fuld af snue; der hang næsedryp på enden af alle kviste. Han bredte en hånd fladt ud på brystet og rømmede sig. Oppe i halsen havde en bronkitis begyndt at sætte sig fast, han forstod godt, at det var kulden, der begyndte at erobre ham, den lod sig ikke mere drive ud; selv i de varmeste sommernætter kværkede kulden ham, der var ingen pardon. De første år var han kun forkølet om vinteren, nu var han det både vinter og sommer; i dette forår havde det begyndt at stikke længere nede i brystet, erobringen skred frem. Han vænnede sig til den, og for resten kunde det godt helbredes endnu; når han en gang blev velhavende, vilde han gøre noget alvorligt. Navnlig rejse syd på, for der måtte jo være den varme, der kunde få kulden til at slippe sit bid. Her hjemme fandtes den ikke.

Men det tænkte han ikke så meget på nu. Tiden efter at kontoret var blevet lukket og indtil aftensmaden var den bedste på hele dagen; han følte da friheden så stærkt, at han ikke behøvede at tænke på noget, selve det at

drive omkring var beskæftigelse nok; tiden gik af sig selv. Om ikke andet havde han dog den fornøjelse at mærke, hvordan appetitten udviklede sig; under en rask tur kunde den undertiden komme lige på en gang, den slog sig på knæerne, han blev ganske svedt og måtte gå langsomt hjem til pensjonatet. Aftensmåltidet tog gærne en time. Der blev leet og talt meget, de var så mange, at han næmt kunde forsvinde i det hele, for han sa ikke noget, han holdt mest af at høre stemmerne rundt om sig uden at opfatte, hvad der blev sagt, og når han tillige så ansigter og hænder, der bevægede sig, — det betød for ham ikke andet end forskellige pletter og striber, der passerede hen over hans næthinde — så kunde han lettere falde hen i sin dvaletilstand; den var altid så tryg, når der var en del mennesker til stede. Han var efterhånden blevet ræd for ensomhed; at være alene med sig selv — det var som at stå overfor en kreditor, der kan få i sinde at trække en ubehagelig fordring op af lommen, men i andres nærværelse var der ikke noget at frygte. Derfor trak han tiden ud om aftenen, og hvis der blev nogen tilbage for at samtale efter bordet, så gik *han* heller ikke hjem, ti nu var der en ubehagelig overgang, der ventede på ham, men når han kunde, så snød han den og udeblev så længe som muligt.

Men en gang kom det jo; han rejste sig og gik hjem. Det vil sige, han kunde endnu vinde en kort frist ved at gå sig en tur, hvad der nok kunde behøves, da han led meget af en grødet fornæmmelse i hodet, men han var så træt efter aftensmaden, han tænkte ikke på andet, mens han gik, end at vælge sig et hus, et træ eller et andet mærke, hvor han havde lov at vende om. Når dette fandtes, havde det lille drama nået sin kulminasjon, handlingen gled jævnt hen mod sin slutning: at komme hjem til ingenting.

Det var et stakkels gammelt hus, Ivar Holt boede i. Aldrig så snart havde han sat foden på det første trin, før en alderssvækket jamren opstod i det brøstfældige træværk. Det klagede sig foroven, når han trådte forneden, og i det øjeblik, han nåede sin egen dør, knirkede det endnu bebrejdende op til ham nede fra dybet. Han vadede i suk og klage.

Han stod inde i sit værelse og støttede bægge hænder i bordpladen. Hvad så? Lige i tiden så han ud ad vinduet, men om lidt, hvad så?

Det går med fortvivlelse som med så mange andre superlative begreber, man kender nok navnet, men man ved ikke noget nærmere om dem. Ivar Holt, der dog ikke var så meget digter, at han vilde tilsnyde sig hævd på ualmindelige sjælslidelser, måtte indrømme, at han ikke vidste, hvad fortvivlelse er. Det kunde nok ske, når han om aftenen kom hjem gennem mørke og regn og havde fundet tændstikkerne og vidste, at han i næste øjeblik skulde se de tomme, snavsede vægge stille sig op omkring ham i en snæver firkant, så kunde han sige til sig selv: Dette her er forbandet. Vil der ikke komme noget forfærdeligt, et sværd, der går igennem min sjæl? Sker det ikke nu, om lidt?

Jo, om lidt. Han vidste godt, at eksplosjonen kom aldrig. Han havde en gang set en kraftig, ung pige græde på en perron, fuldstændig desperat, så

det var en skandale, tårerne løb, ansigtet var fortrukket, der eksisterede for hende ikke andet end fortvivlelse — — sådan noget vilde aldrig hænde ham. Men han var også en fattig karl. Andre mistede kone, børn, penge — altsammen rigtige, materielle ulykker, hans egne sorger led af ulegemlighed, han havde aldeles ingen respekt for dem og agtede dem ikke værdige til det smukke, alvorsfulde ord: sorger.

Mens han tændte lampen og søgte at holde styr på den lange tunge, der altid vilde slikke glasset sort på den ene eller den anden side, så meddelte han sig selv, at han ubestridelig var værre stillet end de fleste mennesker, hvorefter han løftede øjenbrynene og trommede på bordet, som om han havde en tilskuer til sin overlegenhed.

Hans tilfredshed var i virkeligheden også tålelig. Den betryggelse, som der ligger i 900 kr. årlig, der med tiden kan stige til 1000 og måske til 1100 kroner, befriede ham for pengesorger. Han kom aldrig så dybt ned i panik som før, og reaksjonen bar ham heller ikke mere så højt til værs. Og kontorarbejdet regulerede hans sind. Han var skabt til at være en nogenlunde fredelig sværmer — han var hverken oprevet eller neurasteniker, som anmældere havde forsikret — og mens han førte den samme tilværelse dag efter dag, faldt der aske på hans brændende sjæl.

I den første tid havde han haft mange voldsomme opsving, de kom altid hæftigst om formiddagen, men så var han ved kontorarbejdet, og det skulde passes. Da forekom han sig selv som en forbryder, der frækt og dumt smider den tilbudte lyksalighed i rendestenen, men han bøjede sig også for den indsigt, at netop deri består en betydelig del af et menneskes liv. Alt imens han passede sine tal, lavede han smukke skriftsteder om dådløse drømmere, udelukkende til sin private afbenyttelse, og samtidig gjorde han sig klart, at han egenlig ikke var digter, ti en retskaffen digter render fra det hele, ud på de vilde marker, eller på hodet i blækhuset, hvis han er af den produktive slags. Ivar Holt rendte ikke fra noget, han passede sin gærning som en jævn og bramfri mand, og samtidig havde han en fornæmmelse af, at det tjente ham bedst at afkøles og falde til ro. Det var også det, der skete, og det gjorde, at han følte sig stærkere og mere samlet. På den måde skulde der gå nogle år, og så — —!

Årene gik også, men det, der skulde komme efter, lod vente på sig, og han vænnede sig efterhånden til slet ikke at tænke på det. Det mærkedes, at formiddagen var taget fra ham, den bedste del af hans tilværelse skåret helt bort. Imod dette tab betød fritiden fra klokken fem kun lidt; da var dagens mon allerede så udpint, at der ikke kunde gro noget op, inden han skulde i seng. Men så kom det undertiden til gengæld midt om natten og holdt ham vågen og slap ham ikke, før han stod op og lettede sit sind ved hjælp af pen og blæk, men det var der ingen glæde ved, mange gange fandt han sig hellere i søvnløsheden.

Senere, da hans nætter mere blev optaget af hoste og dårlige nærver, blev de påtrængende ideer borte, og han kunde med frelst samvittighed

blive liggende.

For resten bekymrede han sig kun lidt om tabet af sine ævner, troede heller slet ikke på det; så snart han blev fri, kom alt det gamle nok igen, under fastere former, men værre var det, at han stadig stod så fjærn fra andre mennesker: deres ligegyldighed graviterede om ham som en kold atmosfære, hvorigennem der ingen færdsel kunde finde sted, hverken til ham eller fra ham.

Han kunde se alle, og alle kunde se ham, men der var glas om ham.

XXII.

Bønderpigerne i den østlige del af Jylland, for eksempel omkring Vejle, synes at tilhøre en lidt særegen race. De er høje og bomstærke, men går ganske godt på deres ben. Hænder og fødder tar sig små ud i sammenligning med de kraftige lemmer. I denne legemsstyrke bor der en blid stemme, og de synger i reglen godt. Det kan gærne falde dem ind at gi en lidt sentimental sang, med mange vers, til bedste i en jærnbanekupé, hvis der da ikke er altfor kritisk udseende mandfolk til stede, og når de har sunget deres vise til ende, er de ikke utilbøjelige til selv at le over den. Hvis de har været på højskole, hvad de som regel har, så bringer de gærne et lille harmonium med, første gang de drager ud i verden. Deres øjne er blide som deres stemme, og allerede før deres tyvende år har de et udpræget moderligt udseende. Deres kinder danner store, svagt rundede flader, de er ikke så tykkindede som deres frænker på øerne. Deres navne vidner om forældrenes gammeldags troskyldighed, de hedder med forkærlighed Karen, Kirstine, Maren og Signe. Det er stilfærdigt glade piger, som man gærne træffer i landets højskolehjem. Når de får plads i en by, mælder de sig straks ind i en sangforening samt begynder at gå i kirke, bægge dele for at få anvendelse for den smukke stemme, der gærne vil bruges. De er i reglen mere andægtige under salmesangen end under prækenen.

Signe Kristjansen, datter af gårdejer Kristjansen fra Vejlekanten, ankom første Maj med kufferter, komode og harmonium til den lille by, hvor Ivar Holt virkede som kontorist; hun skulde være frøkenpige på højskolehjemmet. Det varede ikke mange timer, før hun var klar over, at det var et godt sted at være. Manden i huset hed fru Schmidt, hun var gift med herr Schmidt, som røg tobak. Signe fik en forfærdelig pæn velkomst af fru Schmidt, og herr Schmidt, der kom nummer to som den mindst veltalende, forsøgte også nogle venligheder, der var bedre ment end udtrykt.

Efter aftensmaden spurte Signe, hvem den tavse herre med det lyse, spidse skæg var. Det var en herr Holt. Fru Schmidt vilde gærne opmuntre ham lidt, når bare hun vidste, hvordan hun skulde bære sig ad, men han var ikke syg og heller ikke misfornøjet med at spise der, så der var vel ikke noget at gøre ved ham. Signe syntes, han så rar ud. Ja, han var i det hele taget et umådelig pænt menneske. Han havde udgivet nogle bøger en gang. Schmidts havde købt den sidste af dem. Når man kendte ham, så var det nu en meget god bog; der var rigtig kønne naturskildringer i. Signe vilde gærne låne den bog, for hun kunde allerede godt lide hr. Holt. Ja — han var da heller ikke forlovet, men det var rigtignok en lille løn, han fik, for et menneske i den alder.

Om aftenen foredrog Signe ikke så sjældent en salme eller en sang, der ikke gik for hurtigt, på sit harmonium, og så samledes der gærne et lille

damekor om instrumentet. Det var så hyggeligt, syntes fru Schmidt, og Schmidt ledsagede musikken med sin tobaksrygning i den anden ende af stuen.

Ivar Holt sad også gærne og hørte til. Han fik det indtryk af sig selv, at han var blevet gammel, siden det interesserede ham at lytte til salmesang. Han kom virkelig i stemning ved det, og han vidste heller ikke, hvorfor han skulde nægte sig den luksus at blive sentimental over en flok unge piger, der sang. Nej. En sådan stolthed passede sig ikke for ham. Han var jo ikke en mand, der repræsenterede noget, han behøvede altså ikke at prætendere nogen som helst slags overlegenhed. Han var en slagen mand mellem tredve og fyrre.

Synet af den naive, glade ungdom gjorde ham bitter. Den fortalte ham om det tabte og uopnåede. Bagefter kunde han gå hjem i sin rå stue og med et strøg af en tændstik tvinge sine fire vægge til at vise sig.

En aften spurte Signe, om ikke han kunde spille. Han rejste sig overrasket og kom hurtigt hen til harmoniet. De unge piger skiltes ad i to grupper med rigelig plads i midten. Jo, han havde en gang kunnet spille klaver, for mange år siden. Nå, ja for Signe havde nogle andre stykker for harmonium, som skulde være så kønne, vidste hun, men de var for svære til hende. Hun vilde gærne hente dem.

Og hun skyndte sig at løbe, idet hun nynnede under vejs. Ivar Holt stod midt imellem de to grupper unge piger, der ikke vidste, hvad de skulde gøre, nu Signe var borte. De, der stod nærmest ved ham, skubbede til de andre og fniste genert. Ivar Holt var også genert, han følte stillingens urimelighed, så længe Signe ikke var der. Men hun kom snart igen, nynnende, og bragte et harmoniumalbum med. Det kendte han naturligvis altsammen. Han bladede det igennem og mente, han vilde forsøge at spille "Åses død" af Grieg. Pigeflokken gled sammen i en klump, så såre han anbragte sig ved harmoniet.

"Det var kønt," sa Signe, da han var færdig.

Ja, han havde kunnet spille lidt en gang, men det var snart glemt, så længe det var siden.

"Det er da en skam," sa Signe og vendte sit lyse, hæderlige ansigt imod ham og smilede.

"Å — når man aldrig har kunnet noget, så — —"

De andre unge piger trak sig lidt tilbage, de kom vist ikke til at snakke med alligevel, men de vilde nok høre, hvad det blev til, så havde de i alt fald noget at drille Signe med.

"Nu vilde jeg ønske, jeg kunde huske begyndelsen af 'Lohengrin', så skulde De høre —"

Signe vilde forfærdelig gærne høre bare lidt, og det viste sig virkelig, at han kunde huske en del af det.

"Det var dejligt!" Signe stirrede på ham i plakat henrykkelse. Det blev sommer i hans sind, da denne varme strømmede ind på ham. Han

mindedes den lysende spalte, som solen undertiden tvinger frem mellem skyerne, idet den står op.

Nu tar jeg varsel af dig, Signe. Dit ansigt skal fælde en gudsdom over mig. Lyver det — blir det løgn, som jeg nu tænker, så — —

"Undskyld," sa han meget behersket, "jeg må hjem. Hvis De gærne vil ha det, skal jeg spille noget for Dem en anden gang. Godnat."

Signe blev forskrækket midt i sin henrykkelse og fik lige tid til et smil. Godnat.

Han gik ud ad landet til. Det var meget mildt, vindstødene kom over ham som runde baller bomuld, svøbte ham ind og spredtes så rundt om. Himlen var synlig, og mod vest lyste horisonten endnu svagt; husene lå langs med den som mørke, tunge klodstørv, i hver af dem skinnede der en rød gnist. Ved alle gårde, han kom forbi, stod der halmstakke og sydede i den smule blæst. Inde på en bivej kom langsomt en siklist, der skubbede en bævrende lysvifte foran sig.

Det var en stille, hyggelig aften. Himlen hang nær over jorden, og intet sted hørte man noget til svære lyde; tilmed var det så lunt. Stormen, der gør verden bred og vild, var faldet til en undertrykt blæsen, og ingen regn malede hele verdensrummet sammen til en uendelig blå røg. Verden var til at overkomme, menneskene kunde beherske den med øjne og øren. Det var en behagelig aften.

Men der er mennesker, som reagerer, når verden synes at skrumpe sammen om dem. De blir selv klemt sammen, og der opstår et hæftigt modtryk inde i dem. De får trang til at sprænge snæverheden uden om.

Ivar Holt havde udvidelsesfornæmmelser, der tog til i styrke, jo længere han kom ud ad landevejen. Nu var verden samlet om ham igen, men han kunde bære den, han lod sig ikke knuse.

Da han var blevet varm, kunde han gå mere stille og tænke over det. Når han kom hjem, skulde han huske at sætte et rødt krys og et nummer ved denne dato. Mon det ikke var nr. 46, han var nået til, nu i sit syv og tredfte år? Det var så længe siden, han havde haft nogen lykkelig dag at optegne.

Ja — og så var der Signe. Han stod stille og smilede op i mørket. Hvorfor skulde han nu ikke tilstå den ting for sig selv? Hvad havde han at bestille med stolthed og selvfølelse eller bare med almindelig fornuft? Nej, et menneske som han, der ubestrideligt omgikkes med ene fakta og var hærdet i kendsgærninger, ham sømmede det sig ikke at borteskamotere en indset sag. Altså: han var forelsket i Signe. Eller — ja vel, han var ikke forelsket, men så blev han det i løbet af ugen.

Han blev så ivrig, at han en gang imellem snakkede højt og lo.

O, Signes lykkelige, idylliske ansigt! Så skabt til at beskinnes af solen som nogen kornmark. Der er danske pigers ansigter, som har drukket sol, og solskinnet i disse ansigter slukkes ikke igen.

Snart mærkede han ikke mere til, at det var mørkt; solskin, opbevaret fra forrige tider, slog ud af hans sjæl, han kom hjem i fuld skærsommer.

Klokken var ni. Han tændte lys og spaserede en stund omkring i værelset, langs sine fire vægge. Så bankede det pludseligt.

"Godaften. Jeg så, De havde tændt lys, jeg troede næsten ikke, jeg skulde træffe Dem, for jeg har allerede været her en gang."

Det var en ung mand, som før havde været på slagteriet sammen med Ivar Holt, nu var han kommet til København og havde det godt, hvad hans fine tøj, særlig hans ny vinterfrakke, også nok tydede på.

Ivar Holt stod stille i et hjørne af værelset og betragtede ham uvillig. Dette er et menneske, tænkte han, og alle de varme fantasier var borte med det samme.

"Værsgo og sæt Dem ned."

Disse vægge var for resten ikke en passende baggrund til en mand der havde sådan en flot overfrakke. Den fremmede følte det også selv, han satte sig på et hjørne af stolesædet. Og for at afryste det uhyggelige indtryk, som han slet ikke havde været belavet på, begyndte han at tale om sin stilling. Den var meget ordenlig, nu var han allerede nået over de tre tusende kroner om året, men det kunde blive mere endnu, måske gik han til udlandet, forholdene her hjemme var alligevel så snævre.

"Her nede går det vel ellers ved det gode gamle?"

Ivar Holt var forlængst faldet ned fra sin højde; han havde fundet de ydmyge steder, som det undertiden anbefales at søge.

Han gik her og blev til ingenting, sa han, og fik ingenting for det, men indså godt, at der var en vis logik i det forhold. Han vidste ikke, hvad øjeblik det gik i stykker: bestyreren havde meget beklaget, at han ikke kunde gå op til de 1200, men det var gået tilbage, og ikke frem, som han havde ventet. Han måtte formodenlig være glad, hvis han i det hele taget fik lov at beholde pladsen.

Mens han talte, følte han for alvor, hvordan stillingen var; fattigdommen lå over ham som en lammelse; han var sig bevidst, at hans stemme lød klagende.

Den anden rejste sig i samme øjeblik. Ivar Holt var færdig. Han knappede sin overfrakke om sin diplomat og børstede sin hat med hånden. Han måtte se at komme af sted; dette her var uhyggeligt. Da han kom, havde han ikke tænkt sig, at han besøgte en vordende proletar. Det var nok bedst, han så at slippe væk. Han skrabede i al hast nogle talemåder sammen: Der var jo ingen fare, slagteriet gik jo fremad, havde han hørt, og så måtte lønnen jo også stige. Ellers kunde han jo søge til København — og — farvel — han havde for resten travlt.

Han trykkede Ivar Holts hånd, hjærteligt og med bortvendt ansigt, som om han frygtede for en anmodning om pengelån. Så skyndte han sig ned ad trappen, han vilde se at komme med nattoget, den andens elendighed havde set så ægte ud, det var nok ikke værd at tøve. For resten vilde han gærne ha lånt ham halvtredsindstyve kroner en gang for alle.

Imens sad Ivar Holt deroppe og forstod den velstillede mands hastværk.

Det var en hel ynk at se ham få travlt med at slippe af sted; i det øjeblik var han næsten den mest beklagelsesværdige af de to.

Ivar Holt følte sig som en stakkel. I det øjeblik, det duelige menneske ser sig trykket under og ikke kan komme op, så gør han noget galt, han øver vold mod det, der uden hans skyld knuger ham ned, eller mod noget andet, der ikke kan gøre for det. Den duelige mand hader aktivt, han lar det gå ud over nogen. Staklen skammer sig og går under.

Han kunde ha lyst til at rende efter den anden og slå ham ned. Nu rejser han bort med evig, uigenkaldelig ret til at ynkes over mig, og jeg finder mig i det. Den, der har noget, knapper sin ny overfrakke mod den, der ingenting har. Jeg kender det, for mig er der knappet til. Nu venter jeg blot på den dag, da en tilfældig, intet vidende hæl træder mig ned. Jeg er en nøgen snegl på alfar vej.

Han stod midt i værelset og stirrede, men pludselig blev det ligesom sort omkring ham, og inde i mørket nikkede det, usynligt og uhyggeligt, som et varsel fra den ubøjelige gud, den mellemting mellem skæbne og tilfælde, der regerer livet.

Han tørrede sveden af panden og tændte sin pibe for at kunne tænke mere koldblodigt.

Tilværelsens ligegyldighed er utvivlsomt gavnlig for de fleste. De brændende sjæle isoleres, de føles som frastødende og naturstridige, menneskenes flertal vender sig bort fra dem, de er usunde, kunde afstedkomme eksplosjoner. De er heller ikke praktisk anvendelige og stødes derfor ud i samfundets kroge. Manden med det brændende sind kan gå hen i en krog, vende ryggen til og gløde ind mod væggen. Samfundet regulerer sig selv: de, der er for varme, drives så langt ud i kulden, at de afkøles, indtil de blir brugbare mennesker, eller indtil de fryser ihjel. Hvis verden var indrettet som et drivhus efter nogle enkeltes behov, så forkulledes flertallet og smuldrede hen.

Lav kunst ud af din varme, eller bliv afkølet til et almindeligt menneske, eller frys ihjel. Menneskehedens temperatur kan ikke ændres, livets kulde er uforanderlig og nødvendig.

Ivar Holt gik en omgang rundt i værelset, satte sig derefter på sit bord og lukkede øjnene. Hans sind, der i flere år havde været tomt og koldt, blev følsomt og levende. Han fik igen en gang det fulde udsyn over sig selv, og han anskuede det menneske, han kunde være blevet.

Der er mange, der ved, hvordan de helst vil ha det, og der er nogle, som ved, hvordan de helst vil være. De har haft en stærk og hel stemning, hvor deres personlighed brød igennem, og i et nu har de følt sig som den, de i allerbedste fald kunde udvikle sig til. Senere forhold har måske hæmmet denne udvikling, men alligevel kan de til tider få besøg af deres jeg-mulighed.

Ivar Holt huskede et forår, han huskede et menneske, hvis lykke var en stille og uforstyrret flamme. Samtidig så han den lykkelige mand i Firenze,

hans skæbnes mand, der en gang var siklet tæt forbi ham og havde revet ham ud af sin bane — — nu drejede han om ad en gade i Firenze, hvor solen skinnede ned i al sin fylde — —.

Ivar Holt sprang ned fra bordet og sa halv højt: Men jeg gifter mig alligevel med Signe.

Hvorefter han gik i seng og sov — fraregnet hosten — som et lykkeligt menneske.

XXIII.

Signe Kristjansen var så ren. Det kom vel noget af, at hun havde været mejerielev; der var en sund, lys friskhed over hende, der mindede om noget så ædelt som nykærnet smør. Hun var i sin tid nydelig i mejeridragt, og endnu gik hun gærne i kjoler, der lyste, og med hvide forklæder. Hendes brede hænder var ikke meget modtagelige for vask og groft arbejde, det var sådan en medfødt gave. Hendes ansigt var blødt og bevægeligt, man kunde ligesom modellere i det, og hun lavede villigt de tilsvarende miner, det var morsomt. Men hvad der var betagende ved Signe, det var den langsomme inderlighed, hvormed hun snoede en arm om ens hals og trak til, og hele den stilfærdige måde, hendes hænder kom een i møde — — det var næmt at se, at Signe var en god pige.

Gårdejer Kristiansen blev ikke henrykt over forlovelsen; han henvendte sig først til sin ven, Signes forrige lærer, højskoleforstander Thorkildsen, der undersøgte sagen nærmere. Til en begyndelse læste han Ivar Holts bøger. Hm ja — de kunde rigtignok ha været værre, og manden passede jo sin bestilling; han vilde tale med Signe. Signe var overbevisende, Thorkildsen blev grebet, her var knyttet et hjærtebånd, han hilste på manden og læste bøgerne en gang til. Der kunde siges meget om den ustyrlige fantasi, men nu kunde han dog godt se naturskildringernes betydelige skønhed, og forfatterens sædelige alvor var der ingen tvingende grund til at drage i tvivl, desværre var hans talent blevet aldeles miskendt. Thorkildsen skrev til sin gode ven og kollega, den ansete folkeopdrager og litteraturkender Børgesen; kunde han ikke i en af sine afhandlinger tale et par kraftige ord om denne altfor tidligt forstummede harpe? Dette lovede Børgesen. Det vilde heller ikke være vanskeligt at skaffe Ivar Holt — med de sprogkundskaber — en bedre plads. Forlovelsen blev deklareret.

— Den mand, som en vinternat er faldet igennem en våge og har slået sine håndled til trævler på den bristende is, indtil han slæber sig derfra med døde ben, han har gennem rædslen lært noget af livets dybde at kende. Den, der har set sine kære dø, han ved noget om liv og død; selv den, der har kæmpet sig frem mellem gæld og spiritus og er beladt med verdens foragt, han har i alt fald levet. Men den stille, hæderlige mand, som af 900 kroner sparede 100, som passede sig selv, vogtede på sin sjæl og skuede op til stjærnerne — han, som tosser og kvinder kalder indholdsrig, han kender ikke livet. Hvad har han at meddele?

Sådan tænkte Ivar Holt, mens Signe fortalte af sin slægts historie. Det var folk, der havde set noget af verden, Signe havde meget at meddele om dem, og foruden den fælles fremtid vidste hun ikke noget bedre at tale med sin kæreste om. Hun fortalte godt, og han hørte til, tavs og interesseret, han, den indholdsrige, der intet havde at berette. Signe mindede ham om en anden ung kvinde, der også syntes at ha haft en missjon med ham; nu

påtog Signe sig missjonen, efter at ti år var spildt. Han trykkede sin hånd mod siden og hostede — — nej, ikke spildt. Brøstfældighed spilder ikke tiden, undergang benytter hver time; døden arbejder, om så alt andet driver de kostbare år hen.

Han pressede Signe ind til sig og blev varm. Fortæl mere, elsk mig mere, se om du kan gøre en usselig digter til et menneske. Ti år er spildt. Vær rask, Signe.

Det blev forår. Ivar Holt kom sig; han rettede sig betydeligt og blev et bedre menneske; han genfandt selvfølelse fra forrige dage. Hans helbred bedredes, han opdagede, at lykke er sund. Signe var strålende, skønt han gav ikke meget igen for alt det, hun fortalte ham og var for ham, men så kunde han også sige: Signe! som ingen anden mand i hele landet.

Han blev igen nævnt som forfatter. Der var blade, som anmodede om bidrag. Vilde han ikke skrive mere? spurte Signe. Han rystede på hodet og kyssede hende.

Det var forår hele Maj måned, lys og varme tog til, og derefter blev det sommer; Juni fortsatte i samme spor. Ivar Holt ventede snart at kunne sætte et krys og et nummer ved en lykkelig dag, men *den* var endnu ikke kommet, der ragede op over dagenes almindelige geled.

Den kom en Søndag eftermiddag, da han sad på en sten nede ved fjorden. Solen stod svidende over ham. Men han var ikke glad; han tænkte på, at om han nu havde haft Signe hos sig, så havde han været aldeles lykkelig. Det kunde han nøjes med nu, men før havde verden været større. Snart fik han vel en bedre stilling, en god kone, børn måske, og så skulde han altså til at blive et menneske som andre. Men nu da solen skinnede sådan, vidste han godt, hvad han var, og hvad der aldrig lod sig ændre. Han tilhørte en art mennesker, der har den opgave at uddø, han var måske den allersidste af en udslukt stamme, og i dette øjeblik kunde han dø uden at mærke det, hans sjæl var lys og tom, den fungerede næsten ikke mere.

Når jeg søger at begribe mine medmennesker, tænkte han, da slår min begriben tilbage, jeg kommer til at spekulere over mig selv. Jeg tænker forhistorisk og får aldrig fat i noget fælles menneskeligt, fordi jeg er uden for alt fællesskab. I Amerika findes min art ikke mere, i Europa er den under udryddelse. Men måske vil mine fossile knokler en gang få stor værdi; et af Europas store museer kan gærne ende med at blive min fremtidige sarkofag, og der vil blive udgivet illustrerede værker om aftrykkene af mine hjærnevindinger.

Jeg kan finde mig i at dø ud, men måtte det dog bare forundes mig, digteren, den lykkelige stakkel, at sidde under solen, for resten af mit liv, på en sten ved vandet, med landet bag ved mig! Kan verdens økonomi ikke bære det krafttab, at jeg sidder her og intet udretter?

Han huskede en mand, der var ringere og klogere end han, og som havde sat ham i en bog for at vise ham, hvordan han burde være, hvis han skulde reddes for livet. Han indså bogens store sandhed. Nu sad han her og

solede sig: han havde ikke fulgt anvisningen, var ikke blevet fordærvet eller skamløs, skønt det kunde ha reddet ham menneskeligt, og så havde han aldrig haft nødig at skyde sig som manden i bogen. Uhæderlighed var blevet ham tilbudt, han kunde ha solgt sin samvittighed, men han gjorde det ikke. Nu sad han her, fladslået under resignasjon.

Han målte den vej, han var sunket, og hans sind blev vildt. Mange års tryk havde holdt ham nede, deres mange hverdage havde drysset aske på ilden, og ved forsigtig, jævn anvendelse af trøstesløs ensformighed kan et menneskesind knuges uhyre dybt ned, uden at det kvæles eller reagerer, men kommer der pludselig noget lykkeligt til fra en anden side, da må der ske en eksplosjon.

Han mindedes en nat, da sommeren og hans ungdom forstod hinanden. Dengang fattede han alverden. Liv og død, der kæmpede; kraft, som styrtede, og kraft, som steg op — alt det foregik i ham, hans sjæl var verden. De frembrydende spirer og de vilde lyster, døden, som henter kraft fra foråret, livet, der søger den samme sted, — alt det husedes i ham. Dette tilbud gjorde naturen ham: Vælg! Alt er dit. Og han lod sig skræmme bort fra det altsammen. Han, der bedre end nogen anden måtte forstå sommerens kald, han havde svigtet. Han skrev en bog om dette kald; den havde måske gjort nogle mennesker gale, han selv blev from og bange efter den. Det begyndte med et øjebliks panik, senere dryssede asken ned over ham og søgte at slukke.

Men endnu en gang øste solen sin ild ned på ham, om han ellers kunde forstå det, og fra dette lys så han ind i de mørke år, ligesom den lille dreng står ved den yderste lygtepæl og ser med angst ud over det mørke land, som han er kommet fra; han forstår ikke, at han har haft mod til at gå igennem det mørke, og for ingen pris gjorde han vejen tilbage.

Heller ikke jeg går igen ind i mørket. Signe, du har opnået det modsatte af, hvad du vilde. Du har givet mit sind ny kraft, og dermed forlader jeg dig!

Ivar Holt rejste sig og gik hjem med usikre skridt. Han samlede tingene ned fra sine fattige vægge og fra sine hylder og pakkede sin kuffert, og inden aften var han borte uden at ha sagt farvel til nogen.

XXIV.

Salige er de, som ikke gør sig bekymring og uro for mange ting.

Alt er indsovet i lys stilhed, de dunede mælkebøtter står forhekset ubevægelige langs vejkanten, ikke et fnug krummes på deres hoder. Solen er gået i stå. Lange, hvide skystriber ligger hen over himlen som skinnende veje, der fører ind i saligheden.

Dær henad vandrer nu lykkelige sjæle; hver dag springer en ny lille skare op på de hvide veje, de gjorde sig ikke bekymring for mange ting, nu vandrer de ud mod solen og blomsterne. Luften glider om dem som dun og pelsværk; op om deres fødder står sandet så fint og blødt som mel. Mange dage senere nåer de blomsternes store ocean; vinden stryger over det, solstrålerne falder ned deri som gyldne strænge. Røde, grønne og blå bølger vælter sig efter hverandre; skum af hvide roser sprøjter op med hvert bølgeslag, de saliges hoder forsvinder under de højeste blomsterbølgers kamme, de evige rosers blade risler køligt duftende ned over dem, og i dette bad skylles jordiske sorger af de vandrende sjæle.

Om morgenen sidder de salige på skyernes bløde bjærgtoppe og ser solen hejse sig op gennem det uhyre, blå hul. Solskinnet slår som en brænding mod bjærgene, slikker deres sider og beskyller til sidst de saliges fødder, og snart sidder de helt oversvømmede af sollyset. Solen går sin gang, skønt ingen ser den flytte sig, det blir aften, og gennem verdensrummets brønd bæres månens gule lygte op, mens skumringens mørke vover skvulper om de saliges knæ og bestænker deres hoder. Da mindes de deres mindre lykkelige brødre på brøndens bund, under månen, de svøber sig i grå erindringers flor og sidder stille natten over, mens de tænker på, hvordan det står til nede på bunden af mørkets grøft, indtil en ny dags lyshav atter plasker for foden af deres bjærge.

De salige! Nu knitrer mælkevejens stjærner under deres fødder; urtåger hvisler op om deres skinneben, mens de går. De drager ud om morgenen og ser nye verdener dannes; stjærnestof snoes og omhvirvles som krumme møllevinger af rummets kræfter; de salige vader hen gennem svangre og golde verdener; med deres venstre albu skubber de læmpeligt en komethale til side, og med højre hånd skyggende over brynet ser de tåger spindes som på en rok, føde ild og skabe varme, hvoraf en verden kan leve i to tusende tre hundrede og en og halvtredsindstyve billioner år. De vandrer videre, mens det er aften, de flytter sig for en sol, der har suget alle sine planeter til sig, og igen spyr dem gloende fra sig; de gør en omvej på en halv million mil for at komme uden om erupsjonerne.

Når en passelig tid er gået, sætter de sig på en udslukt sol og prøver at mindes væsner, der kaldte dem — de salige — dårer. De ser sig tilbage over den vej, de har gjort; langt inde på mælkevejen kommer der stadig flere vandrende; de kaster et blik gennem rummet og opdager sjæle siddende på

fjærne skyer, og langt nede skimter de længselsfulde mennesker, der ser op — endnu er der dårer til; mange skal endnu helst ville sidde mellem solen og vandet, med landet bag sig, gale, uduelige, lykkelige.

Derefter vender rummets vandringsmænd sig og går videre mellem faldende verdener og fejende kometer, indtil de nåer mælkevejens yderste brink. Lyset skinner på dem, nu er de helt gennemsigtige og ens, alle de menneskelige lidenskaber er smæltede sammen og blevet til lys — som en hvid, brændende sol, og med et smil, hvori der er et suk af lyksalighed, brister de ud over skrænten og opløses til tavs, usynlig lykke mellem de vandrende, usalige kloder.

XXV.

Da Signe fik at vide, hvor hensynsløst Ivar Holt var rejst fra alting og havde ødelagt sin egen fremtid, så forstod hun ham pludselig, som hun aldrig havde forstået ham før. Hun havde læst hans bøger, som han nødig talte om, og se: Nu viste det sig, at han var den, man skulde tro. Ud af sit jævne sind og sin første, store forelskelse fattede hun, at han kunde — måtte — handle sådan, og mens de andre skreg op og talte om sindssvaghed, og om hvad de ikke havde tiltroet en alvorlig mand, så sad hun ikke i en krog med hjælpeløse hænder og græd; hun fortvivlede ikke nætter igennem. Det var så højtideligt; hun følte sig berørt af tilværelsens storhed, hun blev elsket af en mand, der ofrede alt det timelige vel for ideen.

Der kom snart brev fra ham. Køligt og nøgternt fortalte han, at han havde sluttet akkord med flere blade om en række artikler; det skulde være skildringer af Danmarks land, senere blev det rimeligvis udlandet. Derfor havde han nu taget sin frihed med et ryk, hun skulde ikke være forskrækket.

Brevet var ikke med hensigt ligegyldigt, men han havde skrevet det lige efter en af sine store dage, i et øjeblik, da han tilfældigvis kom til at tænke på hende.

Signe græd, mens hun læste brevet; denne skuffelse var værre end noget andet. Hvor var begejstringen, hvor var det store pust, der havde drevet ham bort, og hvis fjærnere virkning hun også havde mærket? Og hvor var det, hun inderligst ventede at høre: at det var kærligheden til hende, der havde givet ham kraft til at rive sig løs efter så mange spildte år? Ti det skulde være sandt; så måtte alt andet i verden gærne være løgn. Han skulde blive stor, og hun skulde ha haft sin lille del deri. Og så rejste hun ned til ham.

Højskoleforstander Thorkildsen havde grund til at sige, at Signe var den af hans elever, han ventede sig mest af.

Ivar Holt blev underlig til mode, straks han så Signe, men da hun spurte, hvordan det gik med hans bronkitis, så svarede han, at det gik godt, og var hel glad for hende. De tilbragte en behagelig dag sammen, men han talte ikke ret meget, hans fantasi var foreløbig træt, og han følte sig så frisk ved at gå med en tom sjæl. Det kom ikke til anden forklaring mellem dem, end at han nu vilde slå sig på journalistikken, og at det var dumt, han ikke havde gjort det for længe siden. Signe tav og ventede med fuldt hjærte, men der kom ikke mere. Han lignede et menneske, der har glemt meget.

De passede ikke sammen den dag. Han havde fået sin lyksalighed så fuldt, at han var bragt til et plantelivs-stade, hvor ikke engang kærligheden var nødvendig. Han kunde sidde ved en å og ryge sigarer og lade den glødende aske falde ned i vandet; mere tiltrængtes ikke. Han havde det

som sjælene ved mælkevejens yderste skrænt, han havde set og nydt alt og var færdig til opløsning. Men hun havde kun skimtet livets herlighed; det forekom hende, at hun havde fået løfte om hans storhed ved hendes elskov. Hun trængte til alt, som den, der endnu er på jorden og har haft en åbenbaring om dens gode gaver. De forstod ikke hinanden, hun prøvede ikke på at tale om noget, men lod ham holde hendes hånd.

Samme aften rejste hun; han skulde få lov at være alene. Mens hun sad i toget, søgte hun at forklare sig det hele. Hvor skjulte han sin storhed? Kom intet af den hende til gode? Det hjalp, at hun kom til at huske på et foredrag om store mænd og store mennesker. De store kan tit synes så små, de kan være forfængelige, latterlige, ofte meget lastefulde, og ikke sjældent kan de gøre et ganske ubetydeligt og intetsigende indtryk, men man skal tro på dem. Ja. Signe troede også på Ivar Holt, men det begreb hun dog uden vaklen, at sådan er forskellen på det himmelske og det jordiske, at overfor det himmelske må man begynde med troen, men overfor det jordiske dær kan man kræve noget håndgribeligt; det kan umuligt være min pligt blot at *tro* på et menneske; jeg må daglig se beviser for, at han er den, jeg tror.

Hun huskede, at han en dag klagede over sine små indtægter; hvordan skulde det gå i fremtiden? Hun havde kysset ham og sagt: Jeg har nok til os bægge to, tag alt hvad jeg har, og mig selv med; det er det bedste, der kan ske.

Nu var han rejst. Han tog ikke noget og forstod hende ikke. Heller ikke havde han givet kærligheden æren for den indsigt, han nu endelig var kommet til, og kunde han vel ha undladt at sige det til hende, om det havde været tilfældet? Vilde han forsømme en så herlig anledning til at binde dem endnu fastere sammen end nogen sinde?

Denne gang tog Signe ingen på råd, og før somren var forbi, rejste hun over til en familie, hun kendte, i Idaho, U. S. A.

XXVI.

Idaho, den 24. August.

Når du læser dette brev — —

Ivar Holt rev det ned og tænkte: Nu tror du vist, du blir ulykkelig, men du ved godt, at det er kun indbildning. Så læste han videre: hun vilde ikke være ham til hindring, og hun kunde jo ikke være alt for ham, vidste han nok; han måtte gå sin egen strålende vej alene.

Ja; hvorfor havde han undertiden så meget imod at være digter? Flere gange havde han endog helt afsvoret det, skønt han ikke slap fra det alligevel. Signe, den fornuftige, enfoldige pige, havde nu også peget på hans kald; vilde han ikke lyde vinket? Der var ikke længere noget, der hindrede ham. Nu skulde han i færd med sit digterværk; han kunde ikke mere undslå sig.

Der gik måske et år. Han levede af at skrive til aviser; afsides købstæder og øer, mærkelige gamle landsbyer skildrede han, det ansås for at være godt. Men værket måtte fuldbringes.

Han fandt naturen død og tillukket. Jorden var et stort skaldyr, der har krummet sig sammen om sine mærkværdigheder og gemt dem i sin mave; overalt vendte den et rundt rygskjold ud imod ham, han kunde ingenting se. Og dog skulde værket begynde på jorden.

Da han var ung, kunde han komme i stor spænding, når han så langt ud over landet. Han mærkede store anelser, der gik forbi; geniale ideer steg op, bævrende som bobler, men de brød ikke gennem bevidstheden. Den gang gjorde det ham ikke noget; han vidste, at det, der blev nede, med tiden måtte komme frem. Lignende anelser kom igen nu så længe efter, det kom af den megen frihed; hans sjæl søgte atter at udvide sig; uden om bevidstheden lå en vidtstrakt, grå zone, hvor det nu igen blev uhyre levende. Han kendte det så godt, dette fantasiens dæmrings-bælte, der ligger uden om den klare erkendelse; dær var han så tit tyet ud og havde haft sine største øjeblikke. Men han mærkede, at der var sket en stor forandring; der var gået en sælsom vildskab i anelserne; ikke en eneste lod sig gribe. Det var værst om natten; da hvirvlede det i hans sind som en orkan af ideer, men ikke een blev til klarhed, ingen stor anskuelse brød pludselig ind på hans bevidsthed; derimod haglede det ned med lange, meningsløse ord og hele sætninger. Så måtte han stå op, han gik om på markerne og talte med sig selv for ikke at gå fra forstanden.

Her står jeg og mærker, at jeg har en sjæl. Jeg vil sammenligne den med en klode, der er ved at dannes; der er allerede en fast kærne, og uden om svæver en verdenssky af meteorer — det er anelser, der skal trækkes til og gøre kloden større. Jeg har ret til disse anelser — mine tilkommende geniale ideer, de er mine, jeg mangler kun at tvinge dem ind i min bevidsthed. Jeg føler dem som en blind, der mærker, hvordan en uhyre

genstand lydløst glider ham forbi og fjærner sig igen. Jeg kan ikke undvære disse anelser, de udgør den bedste del af mit geni; hvad jeg hidtil har draget ind i bevidstheden var kun det foreløbige; det har jeg altid vidst. Hvorfor kommer resten ikke? Har jeg fordømmelige menneske i de spildte år tilsat min samlingsævne? Før har jeg ofte siddet midt i rummet med verden rundt om mig, bundet ved min magt, nu er denne verden ved at opløses og flygte. Her står jeg. Ingen ved, hvad muligheder der har været i mig; jeg kan gå rundt og fortælle, at de har været store, ingen behøver at tro mig. De, der ikke har andet at bestille, kan frit håne mig. Jeg hører til den slags gale, der ikke længere har kurs. Hvis jeg slog et par mennesker ihjel, kunde jeg måske opnå at blive sykologisk udgransket af en tre øres journalist. Men jeg gør det ikke. Det er min bestilling at stå ude på den vilde mark og tale med ingen; imens splittes min sjæl til alle sider.

Han hørte den sorte storm puste rundt om sig, da han gik hjem. Udover det mærkede han intet. Livets kulde begyndte at angribe ham.

Der kom en tid, hvor det var koldt.

I hans yngre dage kunde det sagtens ske, at han frøs dygtigt om vinteren. Han hostede, skuttede sig, gik en lang tur og kom over det; han gik i seng og glemte det. Senere vogtede han på kulden og holdt den fra sig, og han blev en del år ældre. Men nu en dag kom han igen til at fryse, det var ikke en kulde, der la sig ned ad ryggen eller dødede benene. Den sad inde under hjærtet og vinkede ad kulden udenfor; den var sluppet ind og var ikke mere til at værge sig imod. Det er forfærdeligt og simpelt, at kulden er døden. Døden kan sidde kold under hjærtet og røre sig, mens den venter en hjælper udefra.

For spøgs skyld havde han liggende på sit bord nogle stykker rødt, blåt og grønt papir, det frister produksjonslysten, siger man. Han iførte sig — efter en digters eksempel — diplomat og nærmede sig papirerne med bevæbnet hånd. Vilde det nu komme, dette vidunderlige ryk, der får hele verden til at synke rundt om en, så man sidder højt oppe på en ny jord?

En dag fik han så anskuelsen af sin afmagt. Den kom på en fredeligt uhyggelig måde, og da han tog imod den, befandt han sig tilfældigvis i en uædel situasjon. Han gjorde sig selv opmærksom på, at erkendelsen ikke kom uventet, og at den havde valgt et mærkeligt øjeblik at indfinde sig i. Men sådan er det altså. Een begriber tilværelsens uudholdelighed, mens han stanger sine tænder; en anden bestemmer sig for selvmord, bedst som han skær ligtorne, og der kunde nævnes plattere eksempler på, hvordan en betydningsfuld indsigt ikke altid ledsages af ydre højtidelighed.

Men nu var han altså færdig, han var eks-mennesket, som jorden længes efter; han bøjede sit hoved og følte grønsværen lukke sig over ham.

Der gik tid, han regnede den ikke længere i dage og måneder. Han led ikke mere af anelser, den grå zone affolkedes og lod ham i ro, hans bevidsthed slappedes og faldt ned over ham som teltdugen, når pælene rykkes op.

Han blev kold på sjælen, ti fantasiens grå, myldrende bælte, som er uden om, det luner og holder meget borte; dær bygges nye værn i dag, hvor andre faldt ned i går; håbet har mange rødder dær, lyset brydes og splittes i mange farver — — men er det en gang borte, så falder den rå kulde umiddelbart ind på den værgeløse sjæl.

Alligevel, når han så tilbage over sit livs fallit, da måtte han sige til sig selv, at den kunde gærne ha været større. Om han nu havde været gift og mistet kone og børn. Tab af sjæl er så lidt, det er ikke overskueligt bag efter, ikke engang for een selv. Det var hans fattigdom, at han, som intet ejede, havde tabt altfor lidt.

Det er min forbandelse, tænkte han, at jeg kan ikke blive ulykkelig. Der er mennesker, som er rige på ulykker. Men jeg har tabt selve tabet.

I denne logiske vanskelighed tøjredes hans forstand som et får, der har snoet rebet om pælen og står med mulen i jorden og venter.

XXVII.

På brakmarken uden for byen stikker knoldene deres grå snuder op gennem det tynde snelag og snuser til den kolde Februarluft. Solen står op og gør dem rosa, men ved middagstid blir de brune og bløde oveni som chokoladeklumper i varme, og brakjorden ser ud som en ret mælkebrød. Landevejene gråner svagt, og på flere steder er hjulsporene smukt strågule, men inde i byen er vejene mørkere, og i de lune smøger ligger de hen som sort dyppelse, der overtrækkes med skorpe, i samme nu solen er borte.

I mørkningen begynder vinden at vågne og flytte sig rykvis, som om den ikke ved, hvad retning den skal ta; den kaster sig hid og did og prøver musklerne. Folk får pludselig ørene fulde af klaprende skrald, birketræerne langs smøgen ømmer sig med tyndt mæle, og den nye halmstak ved brænderiet tar til at hvæse. En avis flagrer som en forfjamsket fugl op gennem smøgen, lægger sig sammen på den ene og den anden måde og ender til sidst i hodet på en gammel hest, der stejler i været, mens bagkroppen synker, så den et øjeblik minder om en giraf.

Vinden gør et par hop, der får folk til at se sig om efter den, som om den havde skikkelse; hatte trykkes fast, skørter samles, flagrende flige indfanges, hoder sænkes eller knejser alt efter angrebsretningen, en gammel kone blir et øjeblik til en ukendelig ansamling skørter på to træskoben. Men lidt efter blir det stille igen. Skyerne — gulsorte som blæk, der er trådt ud på et skolegulv — er nået frem, og nu sner det.

Store klatter skynder sig ned, luften er levende. Når man ser op, er det hele lutter lysende prikker, der vokser i størrelse; man stirrer ind i en uhyre gryde, hvor melflager stadig hvirvler frem i en tæt, levende vælling. Står man ude i det hvide mørke og ser mod en lygte eller et oplyst vindu, da er det, som om et stort, tyndt fileret uldtæppe blev ved at synke og synke, som var det uendelig langt. Det er et syn, der gir varmefornæmmelser. Menneskene ser opsvulmede ud, idet de går under en lygte; dær rækker een sin arm frem, lige ud i tæppet, men han kan ikke holde det fast, det synker fremdeles, skønt han griber i det. Stemmerne lyder tykt, som kom de nede fra en sø af bomuld. Hen gennem luften går der tykke uldsnore, der straks forsvinder i det vatterede mørke, det er telefontrådene, de er blevet ganske stumme nu. Men se: Der kommer en hvirvel på uldtæppet; der ligger totter ud i krese som hårlaget på en hvid hest, der er svedt. Det rykker frem og tilbage i tæppet, der kommer tyndslidte steder på det, men ligesom det vil gå i stykker, bødes det med tusende nye masker. Nu synker det ikke længere, det trækkes hastigt sidelæns, og vævningen blir finere, man kan se trådene. Stormen er med i det, den river voldsomt i sit væv, og efter hvert ryk blir det stærkere og tættere.

Nede på jorden blir det også livligt, sneen damper op i skyer, som når en melsæk kastes ned fra et loft, derefter rives den med i den store vævning,

føres bort sidelæns. De tykke uldsnore ind i mørket brister og falder hen i støv, ligesom de var brændt til hvid aske, og hvor de forsvandt, begynder det at synge.

Snestråler sprøjter ned fra tagene; ud fra smøgerne kommer de, på maven, som hvide slanger, og de rejser sig og hugger de forbigående i hodet. Ned ad tagene går sneen slagvis i åbne sirkler, som korn, der kastes på et logulv.

Sneen har travlt, ude på markerne hører man dens hvæsen alle vegne; den lægger sig i runde diger bag knoldene, den danner skarpe rygge bag flintstenene, og ud fra græsstråene trækker den tynde, hvide huder; grøfterne forsynes med tungede tagskæg på vindsiden. Men efterhånden som blæsten tiltager, flyver jorden bar på de højere steder, den skarpe sne sliber toppen af knoldene, og brune striber trækkes langt hen ad markerne.

Folk skynder sig hjem. Det er et herrens vær, siger de fromme, mens de andre kalder det fanden til vær, men ingen vil være ude i det, for de stoler ikke på vorherre, og de er bange for fanden. Ved hver hus-ende passer stormen dem op og kværker dem, og den står på lur uden for husene; så snart en dør går op derinde, fyldes alle nøglehuller med vræl, indtil man hører et brag af en anden, ubehersket dør, og stormen tier pludselig, som om den blev slået ihjel med det samme.

Det blir nat; der stænges og slukkes overalt. Den beske frost breder sig gennem alle stuer, og den sidder på vagt oven på sengene; hvis en skulder eller et bryst kommer frem, stikker den med sin giftige nål og planter en spire til død i det levende.

Uden for byen ligger der et hus, en mumie af et gammelt, trøsket hus; stormen kender det ud og ind, går lige igennem; menneskene går mest uden om det. Manden derinde er ved at gå i seng, han står bøjet over sit bord, mens han lytter til den flyvende frost, der jager hen over jorden som en blind, der har tabt alverden og er fordømt til aldrig at finde det tabte igen. Kulden siver sagte ind i ham, mens han lytter, men det varer længe, før han mærker det, han er så betaget af den stemme udenfor, som var det hans egen dødsdom, han hørte oplæse. Men hosten minder ham; han skal i seng. Han blæser lampen ud — det er ligesom mørket brød ind fra alle sider og kastede sig over ham. Så pakker han sig ind i sin gamle havelok og går til ro. Underdynen og halmen huler sig under ham som et trug, overdynens låg lukker for oven, det er så koldt som i en ligkiste, kulden ligger hos ham. Han fryser tålmodigt og skubber sig forsigtigt til rette, havelokken beklager sig under dynen, for den er mør som en pandekage. Så indfinder alt sig i den fastsatte orden; varmen kommer først, hosten bagefter, den harver ham indvendig, fra mellemgulvet op til munden, krummer ham som en fjeder og slipper ham igen; så kommer spydet, der stikker i venstre side, og noget værre, der flænger i højre side — intet udebliver, til sidst kommer trætheden og søvnen.

Hen imod midnat lægger stormen sig, frosten arbejder alene. Den

binder det levende vand, der endnu rinder nøgent i åer og grøfter; fra bredderne løber stærke, tykke ribber ud, isflader udspændes imellem dem som huden på en svømmefugls fod; vandet vasker imod dem, men de vokser alligevel; fra bægge bredder bygges der isbjælker ud mod midten; et net af usynlige hår knyttes imellem, rives itu og knyttes om igen, maskerne i det gyngende net blir tættere og tykkere; inden solen står op, er det levende vand gemt.

Mennesket i det lille hus rører sig uroligt i sin seng; endnu i søvne mærker han kulden. Han har ikke længere sin ungdoms dybe søvn, som i alt fald for en tid svøber den pinte sjæl ind i et lag bevidstløshed, der beskytter mod alt ondt. Kulden nåer ham, som den nåer det rindende vand under isdækket, hvor der sidder kamme og takker og stanser noget af det levende element, indtil der intet rinder mere. Mens han sover, mærker han, hvordan han bundfryser, og han flytter sig uafbrudt, hans bevægelser markerer tiden, som paukernes pp-slag angiver takten under lange toner af fløjter og violiner.

Drømme kommer og forsvinder som vindstød gennem et øde hus. Nu sikler han hen ad en bred landevej, der forsvinder i en krumning nede i en grøn dal. Mens han kører, synker vejen under ham som et bræt, der vipper; farten griber ham, måske var det endnu tid at springe af, men han træder til. Træerne springer forbi med et sæt, køerne suser baglæns, som om de blev blæst væk een for een. Vejen er nu kun en sti, den krummer sig nedefter, og dog er han højt over jorden, stormen er et hylende orkester; foran sig ser han den skinnende knivsryg, som han nu kører på, og så slynges han ud — —

Han farer op i sengen og besinder sig straks, da han hører vinteren arbejde udenfor. Den frosne fjord skaber sig som et vildt dyr, store revner løber brølende fra den ene bred til den anden.

Han synker tilbage i puderne som under et uhyre tryk, ild slår ud af hans hjærne, han ser en hånd gøre et kast i mørket, og karlsvognens syv stjærner springer frem på himlen og sitrer et øjeblik, inden de hænger fast. Et menneske ligger hen over karlsvognen, med hænderne griber han om stangen, og han støtter fødderne mod de to bageste hjul. Der sidder et brækket spyd i hans venstre side, af højre side stikker en kniv frem.

Det må være mig, tænker manden i sengen, idet han forestiller sig denne smærte, og i næste øjeblik er det virkelig ham. Kulden brænder i ham som snehvid ild, og dybt under sig, gennem vinteren, der som et hvidstribet mørke vælter hen over jorden, ser han en utydelig skikkelse, der flytter sig uroligt, en varm menneske-ø, der snart skal bortskylles af kuldens uendelige hav. Han flår spydet af sig, river kniven ud og bøjer vognstangen med sine hænders kraft, mens hans fødder sprænger baghjulene fra, han styrter ned, og de løsrevne stjærner hviner bag efter ham.

— Mon natten snart er gået? tænker han og sover ind igen, udmattet af

den anstrængelse at lukke øjnene op. Det er mørkt, hvor han nu kommer hen, tavst og tomt. Han forstår, at han er nede under verden, på bunden af et hav. Ovenover er der storme, bølger, skibe, mennesker, lykke, ulykke — hernede: intet. Uvær kan rase deroppe, tangskovens blade rører sig ikke. Sådan går der hundrede år hen. Men nu skal der ske noget; han fatter om et træ og river i det, mens han har en ynkelig fornæmmelse af at være eneste, almægtig gud hernede; vandet bevæger sig, havbunden blir urolig, den hopper som et føl, kaster ham af sig som en vild hest. Han laver jordskælv langt borte fra menneskene, ingen mærker det.

— Han letter hodet og ser op mod vinduets lysende firkant. Stjærnerne skinner ind, snefoget er forbi. Vinteren har lagt sin kølle og grebet til kniven.

Men i hans næste drøm blæser det. Stormen driver en nøgen sjæl foran sig, så let som et vissent blad. På sin flugt kommer sjælen forbi mennesker, som ikke ænser den. De stritter imod stormen; livet har skænket dem modstandsævne. Her kommer en, svær af sin rigdom; en anden trækker tungt af sted med sin gæld, bægge klæber ved jorden og blæses ikke væk. Den sorgfulde slæber på sin modgang, den glade kan næppe bære sin lykke, livet har lastet dem. Den nøgne sjæl blæses forbi dem alle, den er fragtet med intet, en tom sjæl.

— Han farer op og lytter: En forfærdelig skuren, som om et stykke af jorden rev sig løs og gled af! Lyden kommer igen, hver gang han rører sig, langt borte fra, men han kan tænke sig, hvordan det vilde lyde, hvis han var midt i katastrofen. Han ryster på hodet for at blive klar: det er dynen, der skurer mod stolens ryg, men der er noget i denne hændelse, som længe holder ham vågen, en dybere mening, han gærne vilde forstå.

— Lokomotivet kører frem nede ved stasjonen.

Nu går han ind over markerne, hvor han ikke møder mennesker, og søger at begribe sig selv, fatte skæbnens logik. Men det blir kun plukværk. Mens han stirrer på verden, går den i stykker. Han ser med facetøjne — ti tusende billeder på en gang; hans sjæl er et knust spejl, hvem kan samle det? — Han går, toget kommer bagved. Da det opdager ham, bryder det af fra sin linje og løber hen til ham. Det står stille og ser på ham med et rundt øje, et overmåde klogt og stort øje, det rømmer sig gnistrende op gennem skorstenen og tier, det snurrer med hjulene og ligesom puffer ham i siden med sine stempelstænger. Han forstår det altsammen og bekender sin usselhed: Du er hel, du kan ikke undvære en nagle på din krop. Jeg har mistet det halve af min sjæl og kaldes dog et menneske. Men dersom jeg blot var den ringeste og skidneste af dine tjenere, så var jeg mere værd, end jeg nu er. Knus mig, hvis du har lyst.

— Der er nogen, der taler uden for. Det er morgen og på tide at stå op. Trætheden breder sig over ham og trykker ham ned. En stor svimmelhed griber ham og fører ham ind i en ny drøm.

Denne gang er han blind, og hænderne er bundet på hans ryg. En tæt

stimmel færdes rundt om ham, han forstår straks, hvad det er, og ligesom griber efter det med skuldrene, skønt han ved, det er ikke hans længere, det er uigenkaldelig tabt og ejes ikke af nogen. Genfærdene fra hans fordums fremtid taler ikke til ham, men han ved, hvad deres tavshed siger: Hvorfor indhentede du ikke det mål, som skæbnen i sin nåde viste dig? Livets herre, hvorfor tvang du ikke omstændighederne til at føje sig efter dit behov, og hvorfor ofrede du ikke alt, hvad der tilbød sig, på det store bål, hvoraf dit geni skulde udsmæltes? Du begreb ikke, at geniet søger kun sit eget, og for ham er alting kun brændsel til hans egen ild. Hvorfor listede du dig bort med ære og samvittighed ængstelig skjult i din lomme? Ilden blev ikke stor nok, og du kvaltes i røgen, du, som ikke forstod at opofre — —

— Men da togets piben driver ham ud af sengen, er alle syner forsvundet, han er en fattig, vågen mand, der ikke engang kan holde sig varm, ti kulden har erobret hans hjærte og kan ikke igen fordrives. Den lammer hans hænder, mens han vasker sig, bagefter kan han dårligt komme i klæerne, armene lægger sig dobbelt i overfrakkens ærmer.

Han går ud. Luften er som glas og følsom for den svageste lyd. Det snærper om næseborene, og været stopper op i halsen. Frosten bider glubsk i hans nyvaskede hænder og ansigt, og det er, som om han gik på kunstige ben, det mærkes først oppe ved knæet, hver gang han sætter foden til. Kulden inde i ham stræber mod den udenfor; han ved, at disse to en gang skal forene sig og slå ham ihjel, men ikke endnu, ikke i dag! Og han går raskere, indtil sveden bryder frem på hans ryg; det er, som om han sveder is. Men så kommer hosten og holder ham tilbage, den driver ham varmen til hodet og lægger et blylåg oven på hans isse. Sådan lister han forsigtigt videre. Det gør forfærdelig ondt i bægge sider, han har en fornæmmelse af at blive savet over, ligesom uvist hvilken hellig mand, men det blir bedre, når han går langsomt, og det gør han så. Han sagtner gangen så meget, at en ligevægt mellem ham og omgivelserne kan begynde at udvikle sig. Kulden breder sig igennem ham så stille og indsmigrende, at han føler den som varme, og efterhånden som den bedøver smærterne, kommer der et stort og fredeligt velvære over ham, han kender det og mindes gamle dage, når det var sommer, og livet var så let at leve. Mens han går, har han en besynderlig følelse af, at han ligger, og at noget bær ham bort, han mærker ikke, at han bevæger sig, og i den absolutte sindsro, der nu falder over ham, forstår han sammenhængen i alt, hvad der er hændet med ham. Nedgangens linjer ligger klart for hans øjne, de viser alle hen imod det punkt, hvor han nu befinder sig. Det har været fald på fald, og nu fatter han betydningen af de store henrykkelser: Når bygninger styrter sammen, rejser støvet sig højere, end de højeste tårne har rakt; så længe der fandtes noget i ham, der ragede op, så længe var der stof til nye fald, og løftelser støvede op om dem i skinnende skyer. Nu er alle rester faldet, han er nået til vejs ende og kan begynde på en ny rejse.

Dødens visdom trænger ind i ham med sin kulde, han indser livets

korthed og fuldkomne dårskab; det er altsammen forfængelighed!

Jeg har gjort jagt på faldende stjærner og fartet om efter dem i rummet — nu ser jeg de kolde, sorte stene, der ligger strøet hen ad jorden. Lad en dåre samle dem op.

Han smiler roligt i sin ensomhed, mens selve dødsangsten dræbes under hans hjærte. — Alt mit overmod og min håbløshed — det eneste, der har været virkeligt i min tilværelse — har nu tilsammen givet det facit nul, der er den fuldkomne tilfredsheds balance.

Der er ingen bitterhed i hans sind, mens han gør regnskabet op, ti nu har han smagt verdensvisdommens søde kærne: at livet til sidst skal synes værdiløst, for at mennesket uden smærte kan skilles fra det.

Og da den umenneskelige kulde således har bragt ham til den yderste grad af resignasjon, fælder den ham ned i vejen som sit retmæssige bytte og lar ham ligge. Han slår ansigtet ned i sneen og ved ikke, om det er ild. Jo, det er solskin; der er høj sommer rundt om ham, og ligesom alt er blevet såre godt, dør han.

Isnåle borer sig ind i ham, og i hans krop vokser der snart frem et underligt, frosset træ med røde grene.

Op ad dagen rejser vinden sig, fygeværet begynder på ny, sneen koger op om mennesket som hvid em, han forsvinder efterhånden i en langstrakt drive, han viskes ud og ligesom blir til eet med den kolde jord. Mere sne kommer ned oven fra, vinden jager den over markerne og bort fra den flade vej, kun den ene lange drive vokser uafladelig og nåer over bægge grøfter ind på markerne. Det damper farligt op fra den, og den lyser i halvmørket mellem de gule knolde, der stikker op gennem sneen.

Imidlertid blir det nat, og dær ligger den døde mand i sin gravhøj og lurer på de vejfarende.